

"EI ENÄÄ KOSKAAN YKSIN, EI ENÄÄ KOSKAAN SOTAA"
EDUSKUNNAN RETORIikka
SUOMEN NATO-JÄSENYYDESTÄ
KEVÄÄLLÄ 2022

Heidi Liikka
Maisterintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Heidi Liikka	
Työn nimi "Ei enää koskaan yksin, ei enää koskaan sotaa" – Eduskunnan retoriikka Suomen Nato-jäsenyydestä keväällä 2022	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 83
Ohjaaja Mika Ojakangas	
Tiivistelmä <p>Tutkielma tarkastelee eduskunnan Nato-keskustelua retoriikan näkökulmasta. Suomi jätti keväällä 2022 taakseen liittoutumattomuuspolitiikan pitkän historian päättäessään hakea Nato-jäsenyyttä. Nato-hakemusta edelsi Ukrainan hyökkäyssodan syttyminen helmikuussa 2022. Jo kolmen kuukauden kuluessa sodan syttymisestä Suomi päätti hakea Naton jäsenyyttä ja vuoden päästä keväällä 2023 Suomi hyväksyttiin Naton jäseneksi. Naton jäsenäänestystä edelsi useampi turvallisuuspoliittinen keskustelu eduskunnassa, joista pisin käytiin 16.5.2022. Tämä tutkielma analysoi kyseisen 209 puheenvuoroa sisältävän keskustelun retoriikkaa.</p> <p>Puheenvuorot kategorisoitiin ensin mielipiteen kannalta kolmeen kategoriaan: puheenvuoroista 189 on jäsenhakemuksen puolesta, 19 on jäsenhakemusta vastaan ja yksi puheenvuoro ei ilmaise selvää mielipidettä. Tämän jälkeen puheenvuorot kategorisoitiin vielä teemoittain, joissa retorinen analyysi toteutettiin. Puolustuspuheenvuorojen ja vastustuspuheenvuorojen teemat sisälsivät samoja aihepiirejä, mutta toivat esille vastakkaisia näkökulmia. Tuloksissa selvisi, että aineisto hyödynsi sekä puoltavissa että vastustavissa puheenvuoroissa laajasti ethosta, pathosta ja logosta. Puolustuspuheenvuoroista löytyi kaksi näkökulmaa, joissa toisessa ylistettiin Natoa arvoyhteisönä ja toisessa se nähtiin pakollisena yksinomaan turvallisuuteen liittyvänä liittona. Natoa ylistävissä puheissa ilmeni parlamentaarille puheelle perinteisen poliittisen puheen piirteiden sijaan ylistyspuheen piirteitä. Puolustuspuheissa käytettiin runsaasti tunteisiin ja yleiseen mielipiteeseen vetoamista. Ethokseen vedotessa puolustuspuheenvuorot korostivat kokemusaktoriteettia. Vastustuspuheet painottivat ethokseen vedotessa sen sijaan asiantuntijalausuntoja. Vastustuspuheenvuoroissa luotiin lisäksi uhkakuvaa Nato-jäsenyyden seurauksista sekä vedottiin logokseen. Puoltavat ja vastustavat puheenvuorot loivat hyvin erilaista narratiivia jäsenäänestysvalmistelun huolellisuudesta, Natosta institutiona ja suomalaisten kannasta jäsenyyteen. Myös ulkopoliittisen tutkimuksen määrittelemät turvallisuuspoliittiset koulukunnat olivat havaittavissa puheenvuoroista: euroatlanttisuus tuli esille puolustuspuheenvuorojen tavassa puhua liittoutumisesta. Pienvaltiorealismia oli havaittavissa vastustuspuheenvuorojen uhkakuvissa, mutta myös globalistinen ajattelutapa nousee esille ihmisoikeuksia korostavissa puheenvuoroissa. Tutkimus tarjoaa katsauksen kansanedustajien näkemyksiin Nato-jäsenyydestä juuri ennen jäsenäänestystä. Tulos on hyvää jatkoa tutkimukselle Suomen Nato-retoriikasta ja sen kehityksestä.</p>	
Asiasanat Nato, Ulkopoliitiikka, Turvallisuuspolitiikka, Parlamentarismi, Retoriikka, Retorinen analyysi, Eduskunta	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

KUVIOT

KUVIO 1	Aineiston puheenvuorojen jakautuminen	29
KUVIO 2	Puheenvuorojen jakautuminen puolueittain.....	30
KUVIO 3	Puheenvuorojen kategoriat	32

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka.....	4
	2.1 Ulko- ja turvallisuuspoliittisen tutkimuksen lähtökohdat.....	4
	2.2 Suurvallan ja pienen valtion määritelmät	6
	2.3 Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan koulukunnat.....	7
	2.3.1 Pienvaltiorealismi	8
	2.3.2 Euroatlantismi.....	9
	2.3.3 Globalismi.....	10
	2.4 Suomen turvallisuuspoliittinen tutkimus	12
3	NATON LAAJENEMINEN	14
	3.1 Naton laajenemisen positiiviset ja negatiiviset näkökulmat	14
	3.2 Suomen Nato-jäsenyyssprosessi.....	16
4	TEOREETTISMETODOLOGINEN KOKONAISUUS: PARLAMENTAARINEN RETORIikka.....	19
	4.1 Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohdat.....	19
	4.2 Parlamentaarin puhu	20
	4.3 Retoriikan tutkimus	22
	4.4 Retoriikan teoriat metodologisena tukena	23
	4.4.1 Puheen lajien tunnistaminen	24
	4.4.2 Puheen osa-alueet.....	25
	4.4.3 Vaikuttamisen kolmijako: ethos, pathos ja logos.....	25
	4.4.4 Puheen tyyllilliset keinot	26
5	ANALYYSIN VAIHEIDEN JA AINEISTON ESITTELY	28
	5.1 Tutkimusaineiston esittely.....	28
	5.2 Analyysin vaiheet.....	30
6	JÄSENHAKEMUSTA KANNATTAVIEN PUHEENVUOROJEN ANALYYSI.33	
	6.1 Isänmaallisuus ja veteraanit	33
	6.2 Perhe Nato-jäsenyyden perusteena: Isovanhempien sotakokemukset ja Nato lasten etuna	36
	6.3 Nato-äänestys Suomen arvomaailman määrittelynä: Länsimaat vastaan Venäjä?.....	39
	6.4 Turvallisuusympäristö on muuttunut pysyvästi – Nato rauhan tuojana..	42
	6.5 Jäsenyyss oikeana päätöksenä	45

6.6	Jäsenyys ainoana vaihtoehtona.....	46
6.7	Jäsenyys poliittisena viestinä.....	48
6.8	Kansan tahto	50
6.9	Ruotsin kanssa yhdessä.....	52
6.10	Nato talouden vahvistajana.....	54
6.11	Tarpeeksi laaja asiantuntijatieto päätöksenteon tukena.....	56
7	JÄSENHAKEMUSTA VASTUSTAVIEN PUHEENVUOROJEN ANALYYSI ...	59
7.1	Naton eriävä arvomaailma: ydinasepolitiikka ja Turkin ihmisoikeusloukkaukset	59
7.2	Nato taloudellisena uhkana.....	62
7.3	Turvallisuusuhkaa ei vielä ole – Natoon liittyminen turvallisuusriskinä .	64
7.4	Asema Natossa suurvaltapolitiikan pelinappulana.....	68
7.5	Kansan mielipiteeseen on vaikutettu tai se ei ole selvä.....	69
7.6	Isänmaan puolustaminen on oma asia	71
7.7	Suomi ei ole yksin: olemassa olevat puolustusyhteistyöt.....	72
7.8	Naapurisuhteet Venäjään	73
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	75
	LÄHTEET	79
	Tutkimusaineisto	79
	Kirjallisuus.....	79
	Verkkolähteet	82
	Muut lähteet	83

1 JOHDANTO

Vuosikymmenen 2020 alku on ollut maailmanlaajuisesti hyvin merkittävä turvallisuuspolitiikan saralla. Venäjä aloitti hyökkäyssodan Ukrainassa keväällä 2022 ja sen seurauksena poliittisen idän ja lännen väliset suhteet ovat kiristyneet. Naton laajenemisesta ja sen vaikutuksista on ollut keskustelua jo pidempään. Keskusteluun on sisällynyt pohdintaa laajenemisen vaikutuksista maailmanpoliittisiin valtasuhteisiin sekä Venäjän reaktiosta laajenemiseen. Kuitenkin vain kuukausia hyökkäyssodan aloituksen jälkeen keväällä 2022 Suomi sekä Ruotsi ilmoittivat kiinnostuksensa liittyä Pohjois-Atlantin liittoon. Suomessa Natoon hakemisesta äänestettiin 17.5.2022, ja äänin 188–8 eduskunta yhtyi ulkoasiainvaliokunnan kannanottoon jäsenyyden hakemisesta. (Eduskunta, 2022a)

Jäsenäänestyksen yhteydessä Suomi teki yhden merkittävimmistä päätöksistään ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla: Suomi luopui pitkästä liittoutumattomuuspolitiikan linjasta ja liittyi Naton kanssa. Jo aiemmin Suomi on luopunut puolueettomuudestaan Euroopan Unioniin liittyessä, mutta muutos liittoutumattomuuslinjasta liittoutumiseen tapahtui julkisen keskustelun perusteella hyvin nopeasti. Päätös haakea jäsenyyttä syntyi kolmen kuukauden sisällä hyökkäyssodan alkamisesta. Suuri linjamuutos herättää mielenkiinnon tutkia keskustelua päätöksen takana tarkemmin. Eduskunnan istunnoissa jäsenyyden kannattajat ovat olleet pitkään selkeässä vähemmistössä. (esim. Särkkä, 2019)

Tässä maisterintutkielmassa käsitellään Suomen hakeutumista Natoon parlamentaarisen keskustelun kautta. Tutkimuksen keskiössä ovat eduskunnan puolustus- ja vastustuspuheenvuorojen retoristen keinojen erot, retoriikan luomat narratiivit sekä puheenvuorojen teemat. Näkökulmaksi valikoitui parlamentaarisen debatin retorinen tutkimus. Poliitiikan tutkimuksessa on pitkät perinteet retoriseen tutkimukseen, joka mahdollistaa laajan teoriapohjan tutkimuksen rakentamiselle. Retorinen analyysi luo mahdollisuudet aineiston kriittiseen tarkasteluun monipuolisesti. Tutkimus toteutettiin hyödyntäen aiempia ulkopoliittisen tutkimuksen käsitteellistyksiä

sekä retoriikan teorioita. Retoriikan teorioista yhdistellään kattava metodologinen kokonaisuus analyysin tueksi. Teorioista hyödynnetään muun muassa vanhan retoriikan edustajien Ciceron ja Aristoteleen teoksia. Lisäksi eri teorioita yhdistelevän James Martenin retoriikan teos on pohjana analyysille.

Aihepiiri on hyvin kiinnostava valtio-opin näkökulmasta: Suomen Nato-jäsenyyteen kytkeytyy valtasuhteiden muutoksia, kun Nato laajenee Euroopan sisällä Venäjän naapurissa. Muuttuva turvallisuuspoliittinen näkymä sekä Naton laajeneminen herättävät paljon mielipiteitä. Myös Suomen päätös luopua liittoutumattomuudesta on merkittävä. Suomen Nato-keskustelun retoriikkaa on tutkittu aiemmin vuosien 1995–2017 osalta Iro Särkän väitöskirjassa (2019), mutta uusi poliittinen tilanne luo tarpeen tarkastella retoriikkaa uudelleen. Tutkimusaihe onkin täten oleellinen.

Eduskunnassa käytettiin useaan otteeseen puheenvuoroja muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen liittyen keväällä 2022. Tutkittavana aineistona erityisen merkittävänä ja kiinnostavana näyttäytyy käsittely turvallisuuspoliittisesta selonteosta liittyä Natoon. Käsittely käytiin 16.5., ja keskustelu kesti yli 14 tuntia. Puhuja-aktiivisuus oli suurta, sillä kansanedustajista yli 80 % piti puheenvuoron istunnon aikana. Vain seitsemän kansanedustajaa jätti istunnon kokonaan välistä. Aineisto sisältää yhteensä 209 puheenvuoroa, joista 19 on Nato-hakemusta vastaan. Puheenvuoroista 189 on jäsenyyttä kannattavia ja yksi puheenvuoro ei esitä selvää mielipidettä. Aineiston diskurssi olikin erittäin yksimielistä yli hallitus- ja oppositiorajojen: Vain 10 % aineistosta edusti vastustavia puheenvuoroja.

Analyysissä tutkimusaineistoa lähestyttiin kolmen tutkimuskysymyksen avulla:

- Minkälaista retoriikkaa kansanedustajat käyttivät perustellessaan kantaansa Nato-jäsenhakemuksen puolesta ja vastaan? Eroavatko retoriset keinot puolustavissa ja vastustavissa puheenvuoroissa?
- Miten puolustavat ja vastustavat Nato-retoriikat kehystävät jäsenyyttä?
- Mitä teemoja jäsenhakemuksen retoriikassa nousee esille? Eroavatko teemat toisistaan puolustavissa ja vastustavissa puheenvuoroissa?

Vastustus- ja puolustuspuheenvuorot jaettiin teemoihin, joissa analyysi toteutettiin. Tuloksissa selvisi, että aineistosta oli löydettävästi monipuolisesti retorisia keinoja. Sekä puolustus- että vastustuspuheenvuoroissa vedottiin ethokseen, pathokseen ja logokseen. Puolustuspuheenvuoroissa painotus oli kauniilla sanavalinnoilla sekä tunteisiin ja yleiseen mielipiteeseen vetoamisella. Puheenvuorot vetosivat lisäksi kokemusasiatuntijuuteen. Puheenvuorot voitiin jakaa ylistyspuheeseen, jossa Nato kuvattiin puolustusyhteistyön lisäksi arvoyhteisönä. Toisessa näkökulmassa Naton jäsenyyden hakeminen esitettiin pelkästään turvallisuuteen liittyvänä toimena, jota ei ole mieluista tehdä. Vastustuspuheenvuoroissa esiintyi enemmän logokseen sekä asian tuntijalausuntoihin vetoamista. Puolustus- ja vastustuspuheenvuoroissa luotiin hyvin

erilaista narratiivia Natosta instituutiona, jäsenäänestysvalmistelun huolellisuudesta sekä kansan mielipiteestä jäsenyyteen. Puheenvuoroista oli havaittavissa myös Suomen ulkopoliittiset koulukunnat: Puolustuspuheenvuorot nojasivat euroatlanttisen koulukunnan mukaisesti liittoutumisen turvaan ja Suomen oikeuteen liittoutua. Vastustuspuheenvuoroissa pelättiin pienvaltiorealistisen ajattelutavan mukaisesti Venäjän reaktiota jäsenyyteen ja Yhdysvaltojen vaikutusvaltaa Suomeen Naton jäsenenä. Vastustuspuheenvuoroissa painotettiin kuitenkin myös globalistiseen tyyliin ihmisoikeuspolitiikan tärkeyttä myös Nato-jäsenäänestyksen perusteena. Tutkimus antoi kattavan kuvan Suomen eduskunnan retoriikasta Nato-jäsenyyteen liittyen juuri ennen jäsenäänestystä. Tulos on tärkeää jatkoa tutkimukselle Suomen Nato-retoriikasta ja sen kehittymisestä kohti lähes yksimielistä jäsenäänestystä.

Tutkimus etenee seuraavasti: Ensin esittelyssä on ulko- ja turvallisuuspoliittisen tutkimuksen lähtökohtia, jonka jälkeen käsittelyssä on Suomen ulkopoliitiikan sekä Naton laajenemisen historia. Seuraavaksi esitellään tutkimuksen teoreettismetodologinen pohja. Tämän jälkeen esittelyssä on tutkimusaineisto, jonka jälkeen siirrytään aineiston varsinaiseen analyysiin. Lopuksi käsittelyssä on tutkimuksen tulokset sekä mahdolliset tulevat tutkimuskysymykset.

2 SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

2.1 Ulko- ja turvallisuuspoliittisen tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimuksen aineisto edustaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka nousevat tutkimusaineiston kannalta keskeisiksi käsitteiksi, joten niiden määrittely on olennaista. Ulkopoliitikalla tarkoitetaan valtioiden yhteistoimintaa kansainvälisellä tasolla. Ulkopoliittikka voidaan nähdä eräänlaisena kattokäsitteenä, sillä siihen sisältyy niin taloudellisia ja kulttuurillisia toimia kuin diplomatiaa ja turvallisuustoimia. (Särkkä, 2019, s. 28) Toimet voidaan jakaa matalan ja korkean politiikan osa-alueisiin. Matalalla politiikalla tarkoitetaan arkipäiväistä ulkopoliittikkaa. Tästä esimerkkinä voi olla esimerkiksi valtiovierailuja. Korkean politiikan alueilla tarkoitetaan sen sijaan turvallisuuspoliittikkaa, jolla pyritään turvaamaan itse valtion olemassaolo. (Hill, 2003, s. 4) Turvallisuuspolitiikka on yksi, mutta hyvin keskeinen osa laajempaa ulkopoliittikan käsitettä. (Särkkä, 2019, s.28)

Ulkopoliittikka ja sisäpolitiikka eivät ole myöskään toisistaan täysin erillään. Ulkopoliittisten tutkimusten aiheena on usein sisäpolitiikkaan kytkeytyvät toimijat: ulkopoliittikkaa rakennetaan sisäpolitiikan lähtökohdista, joten sisäpolitiikka vaikuttaa tapahtuvaan ulkopoliittikkaan. (Särkkä, 2019, s. 30) Tulevassa aineistossa eduskunnassa toimijana on kotimaan politiikan toimijoita ja puolueita, joten sisäpolitiikan merkitys ulkopoliittikalle on hyvä ymmärtää.

Ulkopoliittikkaa voidaan tutkia monitieteisesti monesta eri näkökulmasta. Tutkimusta on tehty muun muassa valtio-opin, geopoliittisen tutkimuksen sekä kansainvälisen politiikan saralla. Kansainvälisen politiikan teorian näkökulmasta Blomberg (2016a) määrittelee kolmeksi tärkeimmäksi tutkimussuuntaukseksi realismin, konstruktivismiin sekä liberalismiin (Blomberg, 2016a, s. 40). Konstruktivistinen lähesty-

mistapa korostaa identiteetin merkitystä. (Forsberg, 2016, s. 363) Lähestymistapa painottaa ulkopolitiikan taustalla olevan juuri tietyille valtiolle tyypillisiä piirteitä ja arvoja, jotka otetaan huomioon tutkimuskysymyksessä (Särkkä, 2019, s. 43). Realismin pessimistinen maailmankuva painottaa uhkakuvia ja näkee kansainvälisen politiikan valtakamppailuna ja selviytymistaisteluna. Tämän lisäksi realismi alleviivaa jokaisen valtion omien etujen ajamista. (Blombergs, 2016b, s. 278; Pursiainen & Forsberg, 2015, s. 43) Liberalismissa korostuu yhteiskunnan kehittäminen arvojen pohjalta. (Siren, 2016, s. 340–341)

Ulkopolitiikan tutkimuksessa valtio-opin näkökulmasta on erotettu lisäksi kolme erilaista päätöksenteon mallia. Rationaalinen päätöksenteon malli keskittyy päätöksentekijän tavoitteisiin. Tavoitteisiin pääsemiseksi päätöksiä tehdään parhaita vaihtoehtoja harkitsemalla. Rationaalisen päätöksenteon tavoitteena on kansallinen etu ja valtio määritetään yhtenäisenä toimijana. Byrokraattisen päätöksenteon malli korostaa sisäpolitiikan merkitystä ulkopolitiikalle. Ulkopolitiikkaa ja ulkopoliittista päätöksentekoa määrittää valtion instituutioiden kilpailu, jonka lopputuloksena on kompromissi. Tämä kompromissi määrittää ulkopoliittista toimintaa. Kognitiivisessa mallissa uskomusjärjestelmät menevät rationaalisen päätöksenteon edelle. (Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 15–16) Pesu (2017) määrittelee Suomen ulkopolitiikan byrokraattisen päätöksenteon malliin, sillä Suomessa ulkopolitiikassa sisäpoliittisten toimijoiden omat intressit ja näiden välinen kilpailu määrittää ulkopolitiikkaa. (Pesu, 2017, s. 20)

Valtioilla on omat erityispiirteensä, jotka määrittävät niiden ulkopoliittisia lähtökohtia. Suomen yksi keskeinen määrittävä tekijä on sijainti Venäjän naapurissa (Aaltola, 2003, s. 136; Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 20; Vinayaraj, 2011). Toinen tärkeä piirre, joka liittyy myös osaltaan asemaan Venäjän naapurissa, on Suomen status pienenä valtiona (Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 20; Vinayaraj, 2011). Forsberg ja Vaahtoranta kuvaavat tätä piirrettä jopa merkittävämmäksi tekijäksi, joka määrittää Suomen tulevaa ulkopolitiikkaa (Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 19). Suomi on tästä näkökulmasta tarkasteltuna haavoittuvassa asemassa, sillä Suomi on välittömässä alttiudessa Venäjän ulkopolitiikalle. (Vinayaraj, 2011) Lisäksi Suomen yhteiskunnan demokraattisuus sekä markkinatalous heijastuvat osaltaan myös ulkopolitiikkaan. Myös puolueellisuus ja liittoutuneisuus ovat tärkeä huomio. (Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 20) Nämä erityispiirteet määrittävät niin ulkopolitiikan kuin ulkopoliittisen tutkimuksen lähtökohtia.

2.2 Suurvallan ja pienen valtion määritelmät

Kansainvälisessä politiikantutkimuksessa valtiot voidaan kategorisoida kokonsa ja ulkopoliittisten toimien piirteiden mukaan pieniin valtioihin ja suurvaltoihin. Tämä määritelmä on keskeistä myös Suomen ulkopoliittisen tutkimuksen kannalta. Kansainvälinen politiikantutkimus ei tarjoa yhtenevää määritelmää pienelle valtiolle tai suurvallalle. Aiemmassa tutkimuksessa määrittelyä on tehty pääosin kolmessa eri kategoriassa. Määrittelyssä esille nousevat ainakin sotilaallinen voima, väestön määrä sekä talous. (Blombergs, 2016a, s. 5) Sotilaallisen voiman merkitystä määrittelyssä korostaa Blombergs (2016a). Blombergs esittää, että sotilaalliset konfliktit ovat olleet avainasemassa suurvalta-asemien saamisessa sekä menetyksessä (Blombergs, 2016a, s.5). Tärkeänä kriteerinä sotilaalliselle voimalle pidetään kykyä puolustaa omaa valtiotaan yksin myös muita suurvaltoja vastaan. Myös kyky hyökätä nähdään mittarina sotilaalliselle voimalle ja intressit toimia omien rajojen ulkopuolella nähdäänkin yhtenä suurvaltioon piirteistä. (Blombergs, 2016a, s. 5) Suurvallan mittareita ei kuitenkaan täysin voi erottaa toisistaan, sillä taloudellinen kasvu ja riittävä väestön määrä tukevat lähtökohtia hyvälle sotilaallisille kyvyille.

Myöskään pienen valtion käsitteelle ei ole yleisesti hyväksyttyä tieteellistä määritelmää. Sotilaallisen voiman mittari nousee kuitenkin esille kansainvälisen politiikan keskustelussa myös pienen valtion määritelmän kohdalla. Pienille valtioille on tyypillistä kykenemättömyys puolustaa omaa valtiotaan suurvaltaa vastaan. Ulkopuolisten valtioiden apu korostuu pienten valtioiden kohdalla. Koska sotilaallista kykyä puolustaa omaa valtiota ei ole, pelotekyky pitää muiden valtioiden joukot omien rajojen ulkopuolella on rajoitettu pienten valtioiden kohdalla. (Blombergs, 2016a, s. 7; Vinayaraj, 2011) Historiallisesti tarkasteltuna pienen valtion läheinen sijainti suurvallan vieressä tarkoittaa suurempaa uhkaa suurvallan hyökkäykselle. Poliittisesti pienet valtiot turvautuvat muihin keinoihin sotilaallisen pelotteen sijaan. Muun muassa liittoutuminen on yksi keskeinen keino turvata oman valtion koskemattomuus. Toinen keino voi olla mukautuminen suurvallan politiikkaan, joka voi johtaa myös oman edun rajoittamiseen. (Blombergs, 2016a, s. 8)

Pienten valtioiden keinovalikoima omien intressien saavuttamiseksi kansainvälisellä kentällä on pieni, joten usein valtioiden intressit keskittyvät omien rajojen lähi-alueille. Pienellä valtiolla on tästä huolimatta merkitystä maailmanpoliittisissa valta- taisteluissa. Pienen valtion liittoutuminen ja liittoutumattomuus ei ole maailmanpolitiikassa merkityksetöntä. Vaikka niiden rooli kansainvälisessä politiikassa on mukautuva, liittoutuminen voi olla merkittävä valtapoliittinen teko kahden suurpolitiikan välillä. Toinen suurvalta voi päästä taktisesti lähelle toista suurvaltaa liittoutumalla pienen valtion kanssa. (Blombergs, 2016a, s. 7-8) Asema suurvallan naapurissa on pienelle valtiolle uhkaava, mutta suurvallalle tilanne voi myös käydä uhkaavaksi, mikäli

lähistöllä sijaitseva pieni valtio liittoutuu toisen suurvallan kanssa. Pienien valtioiden asema ei myöskään aina ole uhattuna. Erityisesti silloin, kun pienen valtion naapurivaltio on heikommassa asemassa, pienellä valtiolla on enemmän liikkumavaraa toimia omien intressien mukaisesti. (Blombergs, 2016a, s. 5)

Suomi sopii pienen valtion määritelmiin (Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 19; Vinayaraj, 2011). Forsberg ja Vaahtoranta (1993) toteavat Suomen luokittelun pieneksi valtioksi olevan jopa keskeisin luokittelu Suomen ulkopoliittikan piirteissä, sillä tämä määrittää uusia ulkopoliittisia teorioita. (Forsberg & Vaahtoranta, 1993, s. 19) Historiallisesti tarkasteltuna Suomen geopoliittinen sijainti Ruotsin ja Venäjän välissä on tarkoittanut sitä, että voimasuhteiden mukaisesti Suomi on kuulunut vuorotellen kumpaankin valtioon. Asema toisessa maailmasodassa ja kylmässä sodassa osana Venäjän etupiiriä on tukenut pienen valtion määritelmää. (Blombergs, 2016a, s. 11)

2.3 Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan koulukunnat

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan akateemisessa kirjallisuudessa on määritelty erilaisia koulukuntia. Koulukunnat eli doktriinit ovat Möttölen (1993) mukaan keinot ja tavoitteet sisältävää turvallisuuspolitiikkaa. Koulukunta hahmottaa valtion toimintalinjaa sekä selittää todellisuutta. Koulukunnat myös selittävät valtion linjavetoja kansainvälisissä suhteissa. (Möttölä, 1993, s. 66–67) Poliitikot voivat julkistaa itse omat näkemyksensä noudattamastaan koulukunnasta, mutta tämä ei välttämättä ole niin sanottu julistamaton koulukunta, jota määritetään ulkopuolelta ottaen huomioon todellinen toiminta ja valtion asema ulkopoliittisella kentällä. Poliitikkojen julkistamat koulukunnat voivat olla työkalu ohjata omaa toimintaa tai vaikutusväline. Seuraavaksi keskiössä on niin sanotut todelliset koulukunnat, joita pyritään määrittelemään ulkoapäin tutkimalla poliitikkojen julkituloja. (Möttölä, 1993, s. 66)

Ulkopolitiikan tutkimuksessa huomioonotettavaa on tekojen tulkinnan tärkeys. Vaikka kaikki ulkopoliittikka tapahtuu samalla tapahtumakentällä, tekojen merkitykset voivat näyttäytyä hyvin erilaisina riippuen toimijasta, tarkastelupaikasta ja tarkasteluajasta. (Aaltola, 2003, s. 136) Erilaiset tulkinnat näyttäytyvät keskeisenä myös Suomen turvallisuuspoliittisten koulukuntien tutkimuksessa. Tutkimusta Suomen turvallisuuspoliittisiin linjoihin on tehty jonkin verran, erityisesti vuosituhannen molemmin puolin (ks. Aaltola, 2003; Browning 2008; Forsberg & Vaahtoranta, 1993). Koulukuntien määräästä ei ole kuitenkaan yhtenäistä konsensusta. Esimerkiksi Haukkala (2012) on esittänyt koulukuntia olevan kaksi, pienvaltiorealismi sekä liberalismi. Tämä kah-tiajako on akateemisessa kirjallisuudessa laajasti sovellettu. (ks. Sirén, 2016) Haukkala esittää kuitenkin uudemmassa artikkelissaan *Suomen turvallisuuspolitiikan linjat ja kou-*

lukunnat (2016) yhdessä Vaahtorannan kanssa näitä koulukuntia olevan kolme: Pienvaltiorealismi, euroatlantismi (liberalismi) sekä globalismi (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 56–60). Yhtenevää koulukuntia käsitteleville keskustelulle on koulukunnan muutos 80–90-lukujen taitteessa (Esim. Möttölä, 1993; Sirén, 2016; Haukkala, 2012).

Seuraavaksi esittelyssä on Haukkalan ja Vaahtorannan esittelemät kolme koulukuntaa ja niiden poliittiset lähtökohdat. Tekstissä käydään myös läpi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan historiaa koulukuntien valossa. Tämän jälkeen esitellään yhteenvetoa Suomen ulkopoliittisesta tutkimuksesta ja koulukuntien merkityksestä.

2.3.1 Pienvaltiorealismi

Pienvaltiorealistenten koulukunta pohjautuu kansainvälisen politiikan realismiin pessimistiseen näkemykseen. Realistinen tutkimusperinne painottaa ulkoisten uhkien riskejä ulkopoliittista asemaa tarkasteltaessa. (Hiski & Vaahtoranta, 2016, s. 57) Pienvaltiorealistenten koulukunta korostaa nimensä mukaisesti pienen valtion asemaa suhteessa suurvaltoihin. Maantieteellinen sijainti on määräävä valtion selviytymisen kannalta. Pienvaltiorealismi korostaa sotilaallisen voiman tärkeyttä kansainvälisessä politiikassa, joka johtaa pienen valtion alisteiseen asemaan. Pienvaltiorealismi ei kuitenkaan näe liittoutumista vaihtoehtona, sillä tämän voi nähdä aiheuttavan lisää jännitteitä suurvallan ja pienen valtion välille. Pienvaltiorealismi korostaa liittoutumisen sijasta mukautumista suurvallan politiikkaan ja tukeutuu kahdenvälisiin suhteisiin. Tämä keinovalikoiman rajallisuus erottaa Hiskin ja Vaahtorannan mukaan pienvaltiorealisteja kansainvälisen politiikan realistisesta viitekehyksestä. (Hiski & Vaahtoranta, 2016, s. 57)

Pienvaltiorealismi on tärkeä koulukunta Suomen ulkopoliittista linjaa tutkittaessa. Pienvaltiorealismi on nähtävissä Suomen historiassa niin sanotusti ensimmäisenä linjana. Pienvaltiorealismissa painottuu puolueettomuus. Pienvaltiorealismi korostaa Suomen asemaa Venäjän naapurissa, ja näkee tämän määrittävänä Suomen ulkopoliittiselle asemalle. (Hiski & Vaahtoranta, 2016, s. 56–57) Hiski ja Vaahtoranta kuvaavat pienvaltiorealistenten narratiivia seuraavasti: ”Tämän tulkinnan mukaan Suomi ei voi maantieteelle mitään: me olemme Venäjän likeisiä rajanaapureita ja tulemme sellaisina myös pysymään.” (2016, s. 57) Koska pienvaltiorealismi korostaa sotilaalista valtaa, Venäjä näyttäytyy naapurimaana selvänä uhkana.

Miten pienvaltiorealismi on näkynyt Suomen historiassa käytännössä? Pienvaltiorealismia voidaan nähdä vaikuttaneen erityisesti Suomen autonomian kaudella myöntöväisyyssuhteiden aikana venäläistämisen aikana. Tauko pienvaltiorealistenten linjaan tuli Suomen itsenäisyyden alkuaikana, jolloin Suomi varautui Neuvostoliiton hyökkäykseen luomalla kytköksiä Eurooppaan. (Haukkala, 2012, s. 19) Jatkosodan tappion jälkeen pienvaltiorealismi teki paluun, ja Neuvostoliiton myötäily oli hyvin selvää. Tämä myös sisäpolitiikkaan vaikuttanut kehitys johti osaltaan suomettumiseen.

(Haukkala, 2012, s. 21) Kylmän sodan aikainen suhde Neuvostoliittoon oli pienvaltiorealismiin perustava. YYA-sopimukseen pohjautuva suhde pyrki pitämään lämpimiä välejä Venäjään ja miellyttämään itänaapuria päätöksenteossa. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 57) Pienvaltiorealismien linja oli jokseenkin Neuvostoliiton pelotteen varassa, ja kylmän sodan päättyminen vei perustan puolueettomuuspolitiikalta. (Hiski, 2012, s. 22) Tämä johti Suomen euroatlanttiseen kehitykseen 1990-luvulla.

Pienvaltiorealismien koulukunta ei ole ollut näkyvä kansainvälistyvissä maailmassa 2000-luvun alussa. Venäjän aggressiivisten toimien myötä pienvaltiorealismien keskustelu on kuitenkin nostanut päätään. Pienvaltiorealismien koulukunta voi tulkita tilanteen jopa paluuna historiaan, jossa olisi helppo palata myös kahdensiviseen sopimiseen Venäjän kanssa (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 66). Suomen Nato-jäsenyysskeskusteluissa jäsenyyden vastustus Venäjän uhkakuvaratiiviin vedoten voidaan tulkita pienvaltiorealismien koulukunnan mukaiseksi. Käytännössä pienvaltiorealismien Suomea virallisen ulkopoliittisena linjana olisi kuitenkin pitkä matka: jäsenyys Euroopan Unionissa sitoo Suomen jäsenmaiden ryhmään, jonka yhteinen linja on ollut tiukka Venäjä-sanktioiden kanssa. EU-politiikan lisäksi Suomen toteutunut Nato-jäsenyys on täysin pienvaltiorealismien aatteita vastaan.

2.3.2 Euroatlantismi

Suomen ulkopoliittisena toinen koulukunta on euroatlantismi. Euroatlantismia on aiemmassa kirjallisuudessa kutsuttu myös liberalismiksi ja euroatlantismi perustuu liberalistiseen kansainvälisen politiikan suuntaukseen. Haukkala ja Vaahtoranta nimeävät suuntauksen euroatlantismiksi, koska koulukunta painottaa euroatlanttisia suhteita ja Suomea läntistä arvomaailmaa. Euroatlantismien keskiössä on Suomen asema osana Eurooppaa. Tämä tekee selkeän eron pienvaltiorealismien, jossa Suomen asema on idän ja lännen välissä tasapainoteltaessa Venäjän toiveiden alla. Euroatlantismia toteutetaan vahvistamalla suhteita Euroopassa. Tällä suhteiden vahvistamisella pyritään tasapainottamaan voimasuhteita pienvaltioiden ja suurvallan välillä. Suomi nähdään kiinteänä osana Eurooppaa, eikä omana saarekkeenaan suurvallan rajalla. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 57)

Euroatlantismien koulukunta painottaa kansainvälisten suhteiden lisäksi oikeuden merkitystä suurvaltasuhteissa. Koulukunnassa korostuu valtion omat oikeudet suhteissa suurvallan etuun ja vaatimukseen. Suomea ei halutakaan toimivan Venäjän etujen vaan omien etujen mukaisesti. Kun pienvaltiorealismi korosti myötäilypolitiikkaa suhteissa suurvaltaan, euroatlantismien koulukunta näkee valtion omien prioriteettien ja oikeuksien ajamisen tärkeänä. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 57)

Euroatlantismi koulukuntana on nähtävissä erityisesti 2000-luvun vaihteessa, mutta myös talvisotaa edeltävänä aikana. Euroatlantismi oli nähtävissä varautumisena Neuvostoliiton aggressiiville. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 57; Haukkala,

2012, s. 21) Lisäksi euroatlanttista toimintaa on nähtävissä suomalaisten kapinallisuudessa autonomian aikana venäläistämisen aikakaudella. Euroatlantismi aatteena on korostanut Suomen oikeuksia myös silloin, kun Venäjän ote Suomesta on ollut kiireämpi. Venäjän intressejä ei ole haluttu myötäillä, vaan pitää Suomen etu edellä. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 57)

Euroatlanttinen linjaus on ollut vahvimmillaan kylmän sodan jälkeen. Tällöin Suomi on harjoittanut liberaalia politiikkaa Venäjän ollessa heikossa asemassa. Euroatlanttista linjaa edustivat muun muassa EU-jäsenyys sekä Naton rauhankumppanuus. Kumppanuudet lujittivat Suomen aseman lännessä ja läntisessä arvoyhteisössä. Kumppanuudet nähdään myös keinona tasapainottaa Venäjän suurvaltapolitiikan vaikutusvaltaa Suomeen. (Haukkala & Vaahtoranta 2016, 63) Yhteistyö ei kuitenkaan johtanut Nato-jäsenyyteen asti, Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan osittain laantu- neen konfliktuhan ja toisaalta Yhdysvaltojen vuosituhannen vaihteen sotilaallisten toimien epäsuosion vuoksi (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 63–64). Kylmän sodan jälkeen niin sanottu Naton ”optiolinja” on vakiintunut Suomen linjaksi. Linjan mukaan Suomi ei ole aktiivisesti tavoitellut jäsenyyttä, mutta ei ole sulkenut sitä poiskaan. (Forsberg, 2002, s. 244) Vaikka EU-jäsenyys ja Naton rauhankumppanuus eivät merkinneet sotilaallista liittoutumista, ovat sopimukset tästä huolimatta merkittävä ulkopoliittinen muutos, sillä ne merkitsivät Suomen luopumista puolueettomuuspolitiikasta (Blombergs, 2016a, s. 29).

Vaikka seuraavaksi läpikäytävä globalistinen koulukunta otti jalansijaa Suomen ulkopoliitikassa 2000-luvulla, euroatlantiselle ulkopoliitikalle tilaa ovat uudelleen tehnyt erityisesti sotilaalliset konfliktit Suomen lähialueilla. Euroatlantismi uskoo pienvaltiorealismiin tavoin maailman olevan vaarallinen paikka, jossa turvallisuuspolitiikassa strategiset ratkaisut ovat avainasemassa. Euroatlantismi kannattaa Nato-jäsenyyttä kriisitilanteessa. Tämä jäsenyys vahvistaa Suomen puolustuskykyä Venäjää vastaan ja toisaalta tuo Suomen vielä enemmän yhteen lännen kanssa. Euroatlanttisen koulukunnan voikin todeta tehneen paluun Suomen ulkopoliittiseen linjaan 2020-luvulla.

2.3.3 Globalismi

Globalismin koulukunta on Haukkalan ja Vaahtorannan esittämä kolmas ja uusin koulukunta (2016, s. 59). Globalismin keskiössä on kansainvälisten sääntöjen ja normien turva suurvaltojen voimapolitiikalta. Suomi turvautuu kansainväliseen yhteistyöhön hallitakseen turvallisuusuhkaa. Globalistinen koulukunta pyrkii maailmaan, jossa säännöt ja instituutiot ylläpitävät turvallista ja pakkovaltaa estävää ilmapiiriä. Pyrkimyksenä on ihmisoikeuksia kunnioittava ja solidaarinen maailma. Globalismi ei kannata voimapolitiikkaa, vaan tukeutuu sopimukseen. Voimapolitiikan ei uskota olevan toimiva keino, jolla voisi saavuttaa kestäviä ratkaisuja. Samalla kun globalismi ei

usko voimapolitiikan voimaan, se uskoo positiiviseen kehitykseen, solidaarisuuden kasvuun ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Globalismi korostaa lisäksi globaalia keskinäisriippuvuutta. Mahdollisiin turvallisuusuhkiin on reagoitava yhdessä kansainvälisellä yhteistyöllä. Näihin turvallisuusuhkiin harjoitetaan sotilaallisen reagoinnin sijaan kriisinhallintaa. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 59)

Globalismi on ollut päätöksenteon pohjalla kansainvälistyvässä maailmassa. Koulukunnan vaikutuksen Suomen ulkopoliitikassa on voinut nähdä 2000-luvulta alkaen. Tällöin Suomella ei ollut akuuttia painetta Venäjän suunnalta, joten mahdollisuudet globaalille yhteistyölle olivat otolliset. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 63) Suomen politiikassa oli tästä huolimatta erittäin vahvasti esillä ihmisoikeuksien puolustaminen sekä konfliktinratkaisu. Suomen sopimuksista keskeisimpänä voidaan mainita Ottawan sopimus, joka kielsi maamiinat. Ratkaisu oli hyvin globalistiseen koulukuntaan nojautuva. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 64)

Globalismin taustalla on Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan ”pyrkimystä paeta voimapolitiikasta kohti maailmaa, jossa yhteiset normit, säännöt ja instituutiot kahlitsevat ja estävät vahvojen mieli- ja pakkovallan ja luovat keinoja hallita maailmanlaajuisia turvallisuusuhkia”. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 63) Globalismia voi kuvata tietyllä tavalla liberalismiin jatkeeksi yhä kansainvälistyvemmän maapallon aikakaudella. Globalismia kuvataan myös termillä ”keskinäisriippuvuus”. Keskinäisriippuvuus kuvastaa osaltaan myös Suomen ulkopoliittista, jossa ulkopoliittisiin kriiseihin reagoiminen on keskitetty kansainvälisen yhteistyön kautta. Tuomioja kuvastaa nykyaikaista kriisinhallintaa sotilaallisten voimavarojen siirtymisellä kriisinhallintaan. (Tuomioja viitattu Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 63) Hyvä esimerkki globalistisesta ulkopoliitikasta on Suomen ja Euroopan unionin yhdessä asettamat pakotteet Venäjälle Ukrainan kriisin jälkeen. Suomi on nojannut Euroopan unioniin yhteisissä sanktioissa.

Onko Suomen ulkopoliitikassa enää globalistisia piirteitä? Globalismin näkökulmasta tilanne, jossa vuonna 2024 maailmassa on käynnissä useampi sotilaallinen konflikti, on haastava. Globalismin mukaan maailmalla nähtävät voimapolitiittiset keinot ovat osa historiaa, eikä globalistisella koulukunnalla ole suoranaisia ratkaisuja turvallisuustilanteen ratkaisuun (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 67). Globalismin optimistinen maailmankuva nojaa enemmän sopimukseen ja yhteistyöhön nojaavaan ratkaisuihin, joita ei keväällä 2024 ole näköpiirissä. Globalistinen koulukunta onkin joutunut globalismin kukoistuksen jälkeen antamaan sijaa euroatlantilaiselle ja osittain pienvaltiorealistiselle koulukunnalle 2010-luvun loppupuolen poliittisessä keskustelussa. Tästä esimerkkinä muun muassa se, että Suomi on tehnyt poliittisia päätöksiä, joissa puolustusmäärärahoja on lisätty ja kehitysyhteistyöavusta on leikattu. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 67) Globalismi tuskin tästä huolimatta jää historiaan, sillä

yhdessä EU:n kanssa kriiseihin reagoiminen sekä pakolaisten auttaminen ovat korostuneet nykyisissä kriisitilanteissa.

2.4 Suomen turvallisuuspoliittinen tutkimus

Kuten edellisissä luvuissa tuli ilmi, Suomen ulkopolitiikalla on omat piirteensä. Nämä erityispiirteet ovat nähtävillä myös Suomen ulkopolitiikan koulukunnissa. Suomen ulkopoliittiset koulukunnat pyrkivät selittämään poliitikkojen toimintaa, sillä samanlaisesta poliittisesta lähtökohdasta voi syntyä hyvin erilaisia konkreettisia ratkaisuja. Tällöin koulukunnat ovatkin teoreettisena työkaluna tarpeen tulkittaessa syitä toimille. Koulukunnat eivät kuitenkaan ole yleispäteviä, vaan usein päätökset voivat olla yhdistelmä kahta koulukuntaa. Harvoin yksi koulukunta on puhtaasti tarkasteltavan poliittisen päätöksen takana. Koska koulukunnat ovat yleistyksiä, ei koulukuntia myöskään ole yhdistettävissä suoraan tiettyihin poliitikkoihin tai puolueeseen. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, s. 61)

Edellä mainitut koulukunnat antavat kuvaa Suomen turvallisuuspoliittisesta kehityksestä. Suomen turvallisuuspoliittinen linja ei ole ollut täysin lineaarinen, vaan koulukunnat ovat vuorotelleet eri historian tilanteissa Suomen kansainvälinen asema on kohentunut kylmän sodan jälkeen niin ulkopoliittisesti kuin turvallisuuspoliittisesti. Voidaan nähdä, että vahvan EU-politiikan ja kansainvälisen yhteistyön myötä Suomi on ollut enemmän kallellaan euroatlanttiseen ja globalistiseen koulukuntaan. Itäsuhteita on kehitetty kahdenvälisen yhteistyön sijaan enemmän EU:n kautta. Globalistiseen kehitykseen tuli kuitenkin vuonna 2014 tietynlainen muutos Ukrainan ja Venäjän konfliktin alkaessa. Konfliktin jälkeen painotettiin paljon omaa puolustusta ja uhkaavaa asemaa Venäjän naapurissa. Tämä oman sotilaallisen varautumisen ja yksilöllisyyden korostaminen toi pienvaltiorealistisia piirteitä esille. (Haukkala & Vaahtoranta, 2016, 63–68)

Suomalaisen ulkopolitiikan linjan Haukkala (2012) tiivistää seuraavasti: ”Suomen ulkopolitiikan pitkänä linjana on ollut suomalaisen elämäntavan kehittäminen ja puolustaminen.” (Haukkala, 2012, s. 30) Tämän linjan mukaisesti Suomi on noudattanut koulukuntien suuntauksia erilaisin lopputuloksin. Valtioiden turvallisuuspoliittiset linjat eivät ole pysyviä raameja, vaan niitä uudistetaan jatkuvasti optimoiden Suomen turvallisuus ja koskemattomuus. Turvallisuuspoliittisessa linjassa on otettava huomioon runsaasti muuttuvia ulkoisia ja sisäisiä tekijöitä. (Blomberg, 2016a, s. 29) Suomen turvallisuuspoliittisten koulukuntien uudelleenarviointia tulee täten tehdä myös jatkossa. Myös tämän tutkimuksen kannalta koulukunnat näyttäytyvät kiinnostavina: mikä koulukunta nousee eduskunnan Nato-diskursseista esille, vai ovatko kaikki koulukunnat havaittavissa?

Tutkimusaineiston kannalta kiinnostavaksi turvallisuuspoliittiseksi tutkimusaiheeksi nousee koulukuntien lisäksi Suomen liittoutumattomuus ja Nato-politiikka. Suomen turvallisuuspolitiikkaa ei ole kuitenkaan juuri tutkittu 2010-luvun jälkeen Naton näkökulmasta. Laajaa tutkimusta Suomen turvallisuuspoliittista koulukunnista sekä Nato-jäsenyydestä sisältää kuitenkin artikkelikokoelma *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia* (Blombergs, 2016). Lisäksi puolustusministeriön teettämä tutkimus *Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön* (Matti Pesu, 2017) tutkii Suomen turvallisuuspoliittista muutosta kylmän sodan jälkeen. Iro Särkkän tekemä väitöskirja *Nato-retoriikka Suomen turvallisuuspoliittisessa keskustelussa* (2019) tarkastelee kattavasti Suomen Nato-keskustelua. Väitöskirjassa yhtenä tutkimusaineistona on käytetty eduskunnan Nato-keskusteluja vuosilta 1995–2017, joten tämän tutkimuksen aineisto vertautuu siihen loistavasti. Särkkä jaotteli puhujat neljään kategoriaan: Puolustajiin, vastustajiin, pragmaattikkoihin ja skeptikkoihin. Tutkimusvälillä puhujakategorioista on tapahtunut liikehdintää skeptikoista pragmaattikkoihin, jonka Särkkä tulkitsee Suomen ulkopolitiikan konsensushakuisuuden piirteellä. Särkkän tutkimus osoitti, että ”äärilaidoissa olevat” puolustajat ja vastustajat vetosivat runsaasti tunteisiin, mutta käyttivät monesti kaikkia eri vakuuttelukeinoja puhuessaan Nato-näkemyksistään. (Särkkä, 2019, s. 258) Särkkän tutkimustulos on kiinnostava myös tämän tutkimuksen kannalta: On kiinnostavaa arvioida uudenaikaisessa turvallisuuspoliittisessä tilanteessa ilmenevä muutos Nato-retoriikassa verrattuna Särkkän tuloksiin.

3 NATON LAAJENEMINEN

3.1 Naton laajenemisen positiiviset ja negatiiviset näkökulmat

Natossa oli sen perustamishetkellä vuonna 1949 yhteensä 12 valtiota, mutta sittemmin luku on yli kaksinkertaistunut. Suurin osa valtioista on liittynyt kylmän sodan jälkeisenä aikana. (German, 2017) Keväällä 2024 Naton jäsenmaita on yhteensä 32, kun myös Suomi ja Ruotsi on hyväksytty jäsenien joukkoon (Nato, 2024).

Nato ja Naton laajeneminen on ollut maailman turvallisuuspolitiikassa keskeinen aihepiiri Naton syntymästä asti. Laajenemiseen liittyy runsaasti maailmanpoliittisia jännitteitä. Tutkimus Naton laajenemisesta on viimeisen 20 vuoden aikana sisältänyt sekä kritisoivia, että puoltavia näkemyksiä. Keskustelua tarkastellessa huomattavissa on, että kun 1990–2000-luvuilla laajentumiskeskustelu on sisältänyt pääosin kritiikkiä, viime vuosien keskustelu on sisältänyt yhä enemmän Naton laajenemisen positiivisia puolia käsittelevää kirjallisuutta.

Naton laajenemisesta erityisen ajankohtaisen tekee Ukrainan konflikti. Akateemisessa keskustelussa osa laajenemiskriitikoista mieltää Ukrainan sekä Georgian konfliktit Naton laajenemisen luoman provokaation seuraukseksi (ks. Marten, 2023; German, 2017; Dunay, 2012). Osa tutkijoista näkee tilanteen kuitenkin monimutkaisempana. Marten (2023) mukaan itä-länsi-suhteissa on tapahtunut laajentumisen kanssa samalla aikavälillä runsaasti muita välejä huonontaneita tapahtumaketjuja. Näihin sisältyy esimerkiksi Venäjän ja Yhdysvaltojen eri intressit Lähi-Idässä. (Marten, 2023, s. 210–212) Martenin mukaan Venäjän aggression syyt ovat Naton laajenemisen sijasta Venäjän revisionistisessä politiikassa. Tämä revisionistinen politiikka on ottanut laajenemisen yhdeksi työkalukseksi. Martenin mukaan poliittinen tilanne Venäjällä olisi ollut sama Naton laajenemisesta huolimatta. (Marten, 2023, s. 232) Martenin lisäksi

Lanoszka (2020) korostaa Naton laajentumisen olleen Venäjän historian valossa järkevää. Lanoszkan mukaan laajeneminen on ollut tarpeellinen ennaltaehkäisevä toimi, joka on tasoittanut voimapolitiikkaa. Hänen mukaansa Venäjä olisi joka tapauksessa aloittanut voimapoliittiset toimet, ja konkreettisen aggression odottaminen laajenemisen aloittamiseksi olisi ollut virhe. Tutkijat ovat Lanoszkan mukaan laajalti tunnustaneet, että kylmän sodan jälkeinen aika on ollut turvallisuuspoliittisesti vaarallinen. Myös Naton laajenemiskriitikot kannattivat laajalti varautumista Venäläiseen revisiionismiin, vaikka heidän keinonaan on ollut Naton laajentumisen sijaan itäisen Euroopan kansallisen puolustuksen vahvistaminen. (Lanoszka, 2020)

Lanoszka (2020) esittää kolme pääsyitä, joiden vuoksi Naton laajeneminen on hyödyttänyt Euroopan turvallisuutta merkittävästi. Ensimmäisenä Lanoszka nostaa esille Venäjän ulkopoliittikan laajentumisenhaluisuuden. Laajentumisenhaluisuus kuuluu Lanoszkan mukaan Venäjän ulkopoliittikan perusteisiin. Lanoszka kritisoi näkemyksellään laajenemiskriitikoita, jotka pitävät Venäjän toimia puhtaasti puolustuspoliittisina toimina. Toisena Lanoszka esittää, että Nato ei ole aiheuttanut Venäjän aggressiivista politiikkaa. Naton vaikutuksesta Venäjän käytökseen on ristiriitaisia näkemyksiä, mutta Lanoszka esittää, että laajentuminen ei itsessään ole aiheuttanut Venäjän autoritaarista kehitystä. Nato on Lanoszkan mukaan mahdollistanut molemminpuolisesti hyödyllisen yhteistyön Venäjän kanssa, eikä ole tehnyt Venäjän kanssa yhteistyön tekemistä mahdottomaksi. (Lanoszka, 2020) Tämä väite vastustaa kriitikoiden näkemystä siitä, että Venäjä on suljettu ulos turvallisuusyhteistyöstä (ks. German, 2017). Viimeisenä syynä Lanoszka esittelee Naton puolustuksen hinnan kohtuullisuuden: Hänen mukaansa Naton laajeneminen ja itäisen Euroopan turvaaminen ei vaadi suuria taloudellisia panostuksia pelotteisiin, sillä Naton läsnäolo riittää pelotteena. Todellista turvallisuutta perustellaan myös Venäjän provokatiivisella reaktiolla: Mikäli alueet eivät ole helposti puolustettavissa, ei Venäjä reagoisi aikeisiin. (Lanoszka, 2020) Myös Dunay (2012) painottaa laajenemisen hillinneen Itä-Euroopan valtioiden omia puolustusmenoja (Dunay, 2012, s. 63). Lisäksi hän nostaa positiivisena vaikutuksena esille Naton osallisuuden Euroopan demokratiakehityksessä (Dunay, 2012, s.51-63).

German (2017) esittää artikkelissaan kritiikkiä Naton laajenemiselle erityisesti Naton avointen ovien politiikan näkökulmasta. Avointen ovien politiikan nähdään aiheuttaneen turvallisuusriskiä sekä Naton nykyisille jäsenvaltioille, että jäsenyyttä tavoitteleville valtioille. Avointen ovien politiikka on johtanut Germanin mukaan epäselviin tilanteisiin, jossa esitetään lupauksia tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvista jäsenyyksistä, joista ei todellisuudessa ole takeita. Nämä epäselvät tilanteet heikentävät osaltaan turvallisuutta Naton rajoilla. Erityisenä ongelmana esitetään se, ettei Natolla ole selkeää kantaa laajenemisiin liittyen. Tämän vuoksi vain yhteisymmärryksessä tehtävät päätökset laajenemisesta ovat riski liiton yhtenäisyydelle, kun

yhteistä mielipidettä tulevista jäsenvaltioista ei välttämättä ole. Germanin mukaan Naton avointen ovien politiikka on johtanut turvallisuuden laskuun, aiheuttanut uutta itä-länsi jakolinjaa Eurooppaan sekä aiheuttanut painostusta Venäjän suunnalta vanhoihin Neuvostotasavaltoihin. Tämä on Germanin mukaan suuri ristiriita laajenemisen alkuperäisten tavoitteiden kannalta. Laajeneminen on luonut Venäjällä uskomuksen siitä, että se suljetaan ulos eurooppalaisesta turvallisuusjärjestyksestä. Vaikka Nato korostaa Germanin mukaan onnistuneiden laajentumisien kohottaneen koko euroatlanttisen alueen turvallisuutta, onnistuneita laajentumisia varjostaa esimerkiksi Georgian jäsenhakemuksen hyväksymättä jättäminen Venäjäsuhteiden vaalimisen vuoksi. Laajentuminen onkin Germanin mukaan ollut tasapainottelua Venäjän provosoitumisen ja vanhojen Neuvostotasavaltojen jäsenyyshaaveiden välillä. Näkökulma kritisoi sekä epäonnistuneita laajenemishankkeita epäonnistumisista, että Naton laajentumisaikeita ylipäätään. (German, 2017)

Yhteistä laajenemista puoltaville ja vastustaville näkemyksille on kritiikki avointen ovien politiikkaa ja siinä tapahtuvaa epäselvyyttä kohtaan. Ratkaisut ovat hieman erinäköiset. Georgian kriisissä Germanin näkemys kritisoi harkitsematonta Georgian jäsenyyden harkitsemista. (German, 2017) Dunay sen sijaan pohtii, olisiko Georgian ennaltaehkäisevällä Nato-jäsenyydellä pitkän harkinta-ajan sijaan ollut kriisin ehkäisevä vaikutus (Dunay, 2012, s. 58). Pitkät jäsenvalmistelut ilman selkeää tavoitetta nähdään molemmissa näkökulmissa ongelmallisina. Yhteisenä näyttäytyy myös konsensus vanhojen Neuvostotasavaltojen itsemääräämisoikeuden rajallisuudesta ja Venäjän negatiivisen reaktion tunnustaminen laajenemisiin (ks. Dunay, 2012, s. 58; German, 2017)

3.2 Suomen Nato-jäsenyysprosessi

Suomen Nato-jäsenyysprosessin voidaan katsoa alkaneen useammasta ajankohdasta. Sysäys mielipiteiden muutokseen alkoi helmikuussa 2022 Venäjän aloittaessa hyökkäyssodan Ukrainaan. Mediassa käytiin tämän jälkeen runsaasti spekulatioita niin poliitikkojen kuin suomalaisten ajankohtaisesta näkemyksestä Natoon liittymisestä. Kansalaisten mielipiteitä mitattiin useilla eri kyselyillä ja poliitikot toivat rohkeammin esille omia näkökulmiaan muuttuneista mielipiteistään. (ks. Yle, 2022; HS, 2022; MTV, 2022; IL, 2022) Eduskunnassa ensimmäinen turvallisuuspoliittinen selonteko turvallisuusympäristön muutoksesta käsiteltiin 20.4.2022 (Valtioneuvosto, 2022b). Tässä keskustelussa oli jo nähtävissä puheenvuorojen kallistuminen liittymisen puolelle (Eduskunta, 2022d).

Yhtenä merkkipaaluna voidaan pitää myös 12.5.2022 julkaistua tasavallan presidentin Sauli Niinistön sekä pääministeri Sanna Marinin yhteislausuntoa Nato-jäsenyyden hakemisen puolesta. Lausunto oli lyhyt, mutta merkitys selvä: Presidentti sekä pääministeri näyttivät vihreää valoa Natoon hakeutumiselle ja toivoivat ripeitä toimia sen edistämiseksi. (Tasavallan presidentin kanslia, 2022)

Kyseisen lausunnon jälkeen myös eduskunnassa tapahtui nopeasti: Selontekoa Nato-hakemuksen jättämisestä käsiteltiin jo neljä päivän kuluttua yhteislausunnosta. 17.5.2022 käytiin ulkoministeriön mietinnön pohjalta vielä palautekeskustelu, jonka jälkeen eduskunta äänesti Nato-hakemuksen jättämisestä. Eduskunta äänesti seuraavasti: 188 Nato-jäsenyyden puolesta ja 8 vastaan. (Eduskunta, 2022a)

Suomen Nato-jäsenyysprosessi on ollut hyvin kytköksissä myös länsinaapuri Ruotsin hakemusprosessiin. Suomi kävi Ruotsin kanssa neuvotteluita Nato-hakemuksesta ja yhdessä hakemisen merkityksestä. Suomi jätti lopulta hakemuksen liittymisestä samaan aikaan Ruotsin kanssa 18.3.2022 (Nato, 2023). Ruotsin ja Suomen hakemukset hyväksyttiin yhdessä muissa jäsenmaissa, paitsi Unkarissa ja Turkissa. Lopulta keväällä 2023 Turkki sekä Unkari päättivät käsitellä hakemukset erikseen ja hyväksyä osaltaan Suomen Nato-hakemuksen. Suomesta tulikin 4.4.2023 Naton täysimääräinen jäsen, kun Ulkoministeri Pekka Haavisto talletti Suomen liittymiskirjan Pohjois-Atlantin sopimukseen. (Ulkoministeriö, 2023)

Suomen ja Ruotsin jäsenyysprosesseista ja niiden erilaisuudesta verrattuna muihin Pohjois-Euroopan laajenemisiin on käyty jo hieman akateemista keskustelua. Edenström ja Gyllensporren (2023) ovat tutkineet laajenemisen aiheuttamia toimenpiteitä Natolle ja liittyvälle jäsenvaltiolle. Artikkelitunnisti, että kaikkien laajentumisten yhteydessä on tarvittu muutoksia uuden jäsenvaltion armeijaan. Tutkimuksessa pystyttiin havaitsemaan kuitenkin laajoja eroja näissä muutoksissa Suomen ja Ruotsin ja muun Pohjois-Euroopan jäsenien liittymisprosessien välillä. Kun muissa valtioissa jouduttiin tekemään satsauksia kalustoon, Suomella ja Ruotsilla armeija oli jo pääosin Nato-sopiva. Edenström ja Gyllensporren nostavat esille Suomen ja Ruotsin taustavalmistelut Nato-jäsenyyden varalle viimeisen kymmenen vuoden aikana. Krimin valloituksen jälkeen Suomi ja Ruotsi ovat lisänneet puolustushankintojaan sekä kahdenkeskistä yhteistyötä toistensa ja muiden Nato-maiden kanssa. Valmistelua ja yhteistyötä Nato-jäsenyyttä varten tehtiin, vaikka Nato-aikeista ei ollut mainintaa valtioiden viestinnässä. (Edenström & Gyllensporren, 2023) Tämä on varmasti vaikuttanut jäsenprosessin nopeuteen positiivisesti.

Myöskään yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna Natolla ei ole Suomessa ja Ruotsissa kehitystavoitteita, sillä molemmat valtiot ovat länsimaisia demokratioita. (Edenström & Gyllensporren, 2023) Naton laajenemisen tutkimuksessa on korostettu itäisen Euroopan demokraattista ja länsimaista kehitystä. Tšekin, Puolan ja

Unkarin laajenemisesta todetaan, että laajenemisissa korostui jopa enemmän poliittinen kehitys kuin sotilaallinen näkökulma. (Dunay, 2012, s. 53) Kontrasti on mielenkiintoinen Suomen ja Ruotsin laajenemisen osalta. Suomi ja Ruotsi olivat hakemushetkellä jo Eurooppaan vahvasti sidoksissa olevia demokratioita, joilla on Natoon soveltuvat modernit joukot. Kun esimerkiksi Puolan ja Baltian laajenemisten tapauksissa kehitystä vaativat pääosin teknologiat, järjestelmät ja organisaatiot, Suomen ja Ruotsin tapauksessa korostetaan toiminnallisia kehityksiä, sillä yhteensopivuus Naton teknologian kanssa oli jo kunnossa. (Edenström & Gyllensporren, 2023)

Suomen ja Ruotsin liittymisessä oli havaittavissa lisäksi sotilaallisen uhkan aiheuttama motivaattori, joka erosi muista jäsenliitoksista. Ukrainan sodan puhkeamisen jälkeen alkanut Suomen ja Ruotsin jäsenyysprosessi painotti Venäjän uhkaa. Suomen ja Ruotsin ulkopoliittinen linja korosti kansallisen turvallisuuden ja puolustuksen näkökulmaa jäsenyyttä haettaessa. (Edenström & Gyllensporren, 2023)

Tutkimuksen teoriaosuus ulkopoliittisen tutkimuksen lähtökohtien osalta on nyt käsitelty. Seuraavaksi esittelyssä on tutkielman teoreettis metodologinen kokonaisuus.

4 TEOREETTISMETODOLOGINEN KOKONAISUUS: PARLAMENTAARINEN RETORIikka

4.1 Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohdat

Kvalitatiivinen tutkimustapa oli luonnollinen valinta tutkimuksen analyysin tueksi aineiston luonteen sekä tutkimuskysymysten pääpainon vuoksi. Laadullisissa menetelmissä tavoitteena on tutkittavan aineiston tiivistäminen tuottamaan uutta tietoa tutkimusaiheesta (Eskola & Suoranta, 1998, s. 100). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena (Alasuutari, 2011 s. 38). Tutkimuksessa aineiston suuri joukko ei ole tarpeen tai välttämättä edes mahdollinen. Tutkimustuloksen yleistäminen suurempaan lainalaisuuteen ei ole tarpeellista, sillä tutkimuksessa voidaan pyrkiä selittämään yksittäistä historiallista tapahtumaa. Itse tutkimusprosessi koostuu laadullisessa analyysissä kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistyksestä sekä tulosten tulkinnasta. (Alasuutari, 2011 s. 39)

Havaintojen pelkistämisen aikana aineistoa tulkitaan tietyn teoreettismetodologisen kokonaisuuden kautta. Valittu teoreettinen viitekehys sekä tutkimuskysymysten asettama näkökulma määrittävät tutkimukselle olennaisia havaintoja. Tällä ohjauksella saadaan hallittua tutkimusta sekä rajattua havaintojen määrää. Havaintojen pelkistämisen jälkeen havainnot yhdistetään omiksi kategorioikseen. Tällä tavoin muotoillaan aineistoon omia säännöstöjä. (Alasuutari, 2011 s. 40–41) Havaintojen tulkinnassa havaintoja tulkitaan tuloksista saadun selitysmallin tai aiemman tutkimuksen tarjoavien teorioiden mukaisesti (Alasuutari, 2011 s. 44).

Tarkemman tutkimusmetodin valinta analyysiä varten ei ollut yksinkertainen. Debatin analyysiin voisi soveltua laadullisista menetelmistä muun muassa sisälönanalyysi tai diskurssianalyysi. Retorinen analyysi valikoitui tutkimusmetodiksi

sen tarjoamien laajojen mahdollisuuksien vuoksi: Retoriikkaa tutkimalla tutkimuksesta on mahdollista eritellä vaikuttamisen keinot sekä tutkia puheen luomaa kuvaa. Retorinen analyysi ei ole kuitenkaan yhtenäinen metodi, vaikka se on yksi valtio-opillisten tutkimusten kulmakivistä (Palonen, 1996, s. 3–4). Tämä tutkimus hyödyntää teoreettismetodologista kokonaisuutta analyysin tukena. Metodin selkiyttämiseksi tutkimuksen tarkka viitekehys selitetään seuraavaksi.

Tutkimuksen teoreettismetodologiseen kokonaisuuteen sisältyy edellä mainitut laadullisen analyysin periaatteet, parlamentaarisen retoriikan piirteet sekä retoriikan teorioita. Retoriikan teorioista hyödynnetään James Martinin, Aristoteleen sekä Cicéron kirjallisuutta. Lisäksi tutkimuksen analyysivaiheessa otetaan huomioon aiempi tutkimus Suomen Nato-retoriikasta sekä Suomen ulkopoliittisista koulukunnista.

Seuraavaksi esittelyssä on tutkimuksen hyödyntämä kirjallisuus parlamentaarista retoriikasta sekä retoriikantutkimuksesta.

4.2 Parlamentaarinen puhe

Jokisen (2016a) mukaan puhe on toimintaa ja samoin poliitikkojen puhe voidaan määritellä poliittiseksi teoksi. Parlamentaarista puhetta ei pääse esittämään kuka tahansa, vaan siihen liittyy rajattu institutionaalinen asema. Parlamentarisella puheella voidaan rationalisoida ja legitimoida erilaisia asiantiloja, jotka vaikuttavat ihmisiin ja ihmisryhmiin. Puheeseen liittyy täten valtaa. (Jokinen, 2016a, s. 145) Parlamentarismia tutkivat artikkelit painottavat poliittisen puheen asemaa parlamentarisessa päätöksenteossa. Palonen korostaa tätä toteamalla, että eduskunta voisi olla nimeltään myös puhekunta (Palonen, 2012a, s. 268). Parlamentaarisen puheen merkitystä demokratialle Palonen kuvailee teoksessaan *Parlamentarismi retorisena politiikkana* (2012a) seuraavasti:

”Poliittisille kysymyksille on tunnusomaista, että kenelläkään ei – ei jumalilla, kuninkailla tai kansoilla – ole valmista tietoa asioidentilasta saati sitten oikeaa käsitystä siitä, mitä tälle voidaan ja tulisi tehdä.” (Palonen, 2012a, s. 238)

Palonen korostaa sitaatissa, ettei poliittisille kysymyksille ole yhtä oikeaa vastausta. Parlamentarismien tarjoama eri näkökulmien punnitseminen luo omanlaisen ratkaisun tähän ongelmaan. Parlamentarismi mahdollistaa eri puolien moninaisen huomioonoton ja näiden punnitsemisen. Vaihtoehtojen esille tuominen ja näiden vertailu luo mahdollisuuksia ymmärtää paremmin mahdollisia seurauksia ja näiden hyviä ja huonoja puolia. Parlamentarismi voidaan nähdä myös tukevan poliittisen päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja vastustavan vain yhden instituution edun ajamista. (Palonen, 2012a, s. 239)

Palonen korostaa teoksessaan *Parlamentarismi retorisena politiikkana* (2012a), että parlamentarismissa aihepiireistä esitetään näkemyksiä sekä puolesta että vastaan. Puheen lähtökohtana on se, että on kaksi vastakkaista puolta, ja tavoitteena on muuttaa vastapuolen mielipide. (Palonen, 2012a, s. 237–239) Asioiden tarkastelu eri näkökulmista sekä näkökulmien keskinäinen debatti nähdään jopa välttämättömyytenä parlamentarismille (Palonen, 2012a, s. 268). Parlamentarismin piirteisiin kuuluukin pro et contra -ajattelu, eli asioiden punnitseminen eri näkökulmista. Päätöstä ei voida kunnolla arvioida, ellei eri vaihtoehtoja tuoda esille. (Palonen, 2012b, s. 35) Pro et contra -ajattelu on keskeinen myös tutkimusaineiston kannalta. Vaikka Nato-keskustelussa vastustuspuheenvuorojen määrä on pieni suhteessa puolustuspuheenvuoroihin, niiden merkitys on parlamentarismille tärkeä.

Suomen eduskunnassa vastakkaiset mielipiteet muodostuvat käytännössä puoluejaon mukaan (Palonen, 2012a, s. 268). Tämän vuoksi monet tutkimukset ottavat hallitus-oppositio-vastakkaisasettelun itsestäänselvyytenä. Puoluekurin voi katsoa olevan jopa tehokkuuden ehto parlamentarismissa. (Palonen, 2012a, s. 87–88) Palonen kuitenkin esittää, että parlamentarismin lähtökohtana on kansanedustajien puhuminen yksilönä: Edustajilla tulee olla oma näkemys pidettäessä puhetta parlamentissa. (Palonen, 2012a, s. 89) Parlamentaarisien keskustelujen luoma mahdollisuus mielipiteen muuttamiselle on tärkeä piirre parlamentarismissa. (Palonen, 2012a, s. 268).

Hallitus-oppositio-kysymysten lisäksi parlamentaarisessa keskustelussa on havaittavissa myös omantunnon kysymyksiä, joissa hallitus-oppositio-raja hämärtyy. Rauli Mickelsson ja Markku Oksanen (2011) määrittelevät omantunnonkysymykset sellaisten aihepiirien puheenaiheiksi, joissa kansanedustajat saavat äänestää oman harkinnan mukaisesti. Omantunnonkysymyksiksi muodostuvat aihepiirit, jotka päätyvät poliittiseen keskusteluun, mutta vakiintuneet ryhmät eivät kykene muodostamaan niistä yhtenäistä kantaa. Omantunnonkysymykset voivat koskea monenlaisia aihepiirejä, mutta usein ne ovat liittyneet seksuaalisuuteen, uskontoon, ympäristöön tai perinteiden ja uudistamisen yhteentörmäykseen. (Mickelsson & Oksanen, 2011)

Palonen (2012b) toteaa parlamentaarisella puheella olevan samankaltaisuuksia riippumatta siitä, missä maassa puhe pidetään ja mikä on varsinainen puhekieli. Voidaan puhua niin sanotusta kansainvälisestä parlamentaarisesta kielestä. Parlamentaarisella kielellä on oma historiansa sekä käytänteet, jotka erottavat sen arkikielestä. Parlamentaarisella kielellä voidaan viitata tähän tiettyyn puhetyyliin, jota hyödynnetään ympäri maailman parlamenteissa. (Palonen, 2012b, s. 30)

Suomessa parlamentaarisuus sekä edustuksellisuus nivoutuvat syvästi yhteen: Suomen parlamentissa eli eduskunnassa puhujat on äänestetty edustamaan muuta kansaa. Edustuksellisessa demokratiassa keskeistä on vallan vahtiminen. Parlamentarismi antaa tähän edellytykset, kun äänestäjät kykenevät parlamentissa käytävän kes-

kustelun perusteella arvioimaan seuraavien vaalien äänestämistä. Tämän vuoksi puheissa tärkeinä piirteinä korostuu niiden julkisuus. (Palonen, 2012a, s. 18–19, 258) Vaikka käytännössä suuri osa Suomen eduskunnan keskusteluista käydään valiokunnissa, on demokratialle olennaista, että poliittisesti keskeiset debaattit tuodaan täysis-tuntoihin. (Palonen, 2012a, s. 268)

Suomen parlamentarismista on tehty tutkimusta niin edustuksellisuuden näkö-kulmasta kuin parlamentaarisen debatin näkökulmasta. Parlamenttitutkimuksessa korostetaan eduskunnan puheen erityislaatusuutta. Keskiössä voi olla debaattit ja reto-riikka. Eduskuntatutkimuksessa pääpaino on kokonaisuudessa. Tutkimuksen koh-teena on ollut esimerkiksi kansanedustajien työolosuhteet. (Palonen, 2012a, s. 252)

Vaikka parlamentarismiin sisältyy paljon päätöksenteon harkitsevuuteen sekä päätösten läpinäkyvyyteen tähtääviä tekijöitä, on parlamentarismia kohtaan esitetty myös kritiikkiä. Parlamentarismissa ongelmana voi olla myös tiettyjen mielipiteiden keskittyminen parlamentin sisälle, jolloin vastakkaiset mielipiteet voivat olla kuulu-mattomissa. Yhtenä ongelmana voidaan nähdä myös poliittisen debatin siirtyminen parlamentista suljettujen ovien taa valmistelutilaisuuksiin sekä epävirallisiin keskus-teluihin. Tämä julkisen debatin puuttuminen voidaan nähdä ongelmana demokratian kannalta. (Palonen, 2012a, s. 245) Julkisen keskustelun väheneminen voi huonontaa päätöksenteon läpinäkyvyyttä sekä vähentää päätösten perusteltavuutta kansalaisten silmissä.

4.3 Retoriikan tutkimus

Kuten edellisessä luvussa mainittiin, parlamentaariseen retoriikkaan sisältyy omat erityispiirteet verrattuna muuhun puheeseen. Retoriikan tutkimuksessa on otettava huomioon nämä piirteet ja parlamentaariseen puheympäristöön liittyvät erilaiset säännöt. Näitä on muun muassa periaate kahdesta vastakkaisesta näkemyksestä, hal-litus-oppositio-jaottelu ja omantunnon kysymykset.

Retoriikka on siitä mielenkiintoinen käsite, että se voi tarkoittaa sekä tutkimus-kohdetta että metodia. Retoriikalla voidaan viitata analyysiin, mielenkiintoiseen osaan aineistossa tai itsessään vaikuttavan puheen oppimiseen. (Martin, 2014, s. 2) Retoriikantutkimus on nykyisin hyvin monialaista. Erityisesti humanistisissa tieteissä se on laajasti käytetty metodi. On puhuttu jopa ”retorisestä käänteestä”: yhteiskunnassa on havahduttu retorisen tutkimuksen tarpeeseen yhä useammassa asiayhteydessä, jopa asiantuntijalausunnoissa. Retoriikka on tästä huolimatta ollut hyvin olennainen osa poliittista tutkimusta jo pitkään. (Palonen, 1996, s. 7)

Mitä retorinen analyysi metodina tarkoittaa? Jokinen (2016) määrittelee retorisen analyysin kielellisten prosessien tutkimiseksi merkitysten tuottamisen näkökulmasta.

Tarkastelussa on keinot, joilla puhuja koittaa saada vakuutettua vastapuolen näistä todellisuuden versioista. (Jokinen, 2016b, s. 273) Retoriikkaa voi kuitenkin tutkia hyvin monella eri tavalla ja erilaisiin käyttötarkoituksiin. Kari Palonen ja Hilikka Summa esittelevät teoksessaan *Pelkkää retoriikkaa* (1998) kolme eri tapaa luokitella retoriikkaa. Retorisen analyysin kohteena voi olla joko puheen retoriikka kokonaisuudessaan, argumentoinnin retoriikka tai kielikuvien retoriikka. Parlamentaarisesta retoriikasta on tehty hyvin erilaisilla painotuksilla tutkimuksia. Erityisesti moderni retoriikantutkimus painottuu argumenttien tutkimukseen. (Palonen & Summa, 1998, s. 10) Tämä tutkimus painottaa kuitenkin puheen retoriikan kokonaisuutta.

4.4 Retoriikan teoriat metodologisena tukena

Akateeminen kirjallisuus retoriikasta tarjoaa useita eri teorioita retorisen analyysin tueksi. Olen valikoinut useamman teoksen analyysin teoreettiseksi pohjaksi. Teokset tarjoavat erityisesti työkaluja retoristen keinojen käsitteellistämisiin, joita on mahdollista hyödyntää eritellessä retorisia keinoja tutkimusaineistosta.

Koska retoriikkaa hyödynnetään monilla eri tieteenaloilla, voi retoriikkaa hyödyntää tutkimuksessa eri tavoin. Keskityn tutkimuksessa juuri parlamentaarisen retoriikan tutkimukseen, jonka vuoksi hyödynnän politiikkaan soveltuvaa lähestymistapaa. James Martin esittelee teoksessaan *Politics and rhetoric: A critical introduction* (2014) erilaisia lähestymistapoja retoriseen analyysiin poliittisessa tutkimuksessa. Retorinen puhe voi Martinin mukaan tapahtua niin yksityisesti kuin julkisesti, mutta sen päämääränä on vaikuttaa vastapuolen päätöksentekoon. Martin korostaa retoriikan vaikutusta politiikassa. Hänen mukaansa nimenomaan puheeseen sisältyy poliittisen vaikuttamisen ja suostuttelun voima. Retoriset keinot ja niiden tunnistaminen auttaa ymmärtämään puheen vaikuttavia piirteitä. Tämä puheen rooli on erityinen demokratiassa: vapaa puhe on Martinin mukaan demokratialle jopa elinehto. (Martin, 2014, s. 3)

Martin yhdistelee teoksessaan eri retoriikan teorioita nykyaikaiseen viitekehykseen asettaen. Martin hyödyntää antiikin teoreetikoista erityisesti Aristoteleen ja Ciceron kirjallisuutta. Koska teoriat nivoutuvat Martinin menetelmien kanssa hyvin, käsittelyssä on myös Aristoteleen ja Ciceron alkuperäisteoksia osana tutkimuksen teoreettista pohjaa.

Antiikin teoreetikoista Aristoteles on yksi tunnetuimmista retoriikan aihepiirissä. Retoriikka on Aristoteleen teorioissa yksi keskeinen aihepiiri: Aristoteles on omistanut oman teoksen aihepiirin käsittelyä varten. Aristoteles pitää retorisia keinoja politiikolle keskeisenä. Mielenpitäisiin vetoavat puheet sekä osaaminen retoriikassa tukevat onnistumista poliittisella kentällä. Aristoteles näkee retoriikan osaamisen välineenä,

jonka avulla hän voi edistää poliittisia pyrkimyksiä. (Kukkonen, 2012, s. 73) Tässä tutkielmassa käsitellään Aristoteleen teoriaa retoriikasta hänen teoksensa *Retoriikka* pohjalta. Myös toisella klassista retoriikkaa edustavalla teoreetikolla Cicerolla on oma teos, joka keskittyy retoriikkaan sekä puheeseen. Ciceron teos *Puhujasta* on lähteenä Ciceron retoriikan teoriasta. Cicero korostaa Aristoteleen tavoin teoriassaan puhetaidon merkitystä suuresti, jopa suhteessa asiasisältöön. (Cicero, III, 213)

Tulevissa luvuissa retoriikantutkimuksen eri osa-alueita käsitellään alaotsikoiden alla.

4.4.1 Puheen lajien tunnistaminen

Aristoteles määrittelee retoriikan kykynä havaita vakuuttava tekijä kunkin asian yhteydestä. Näitä retorisia taitoja on mahdollista hyödyntää monissa eri tilanteissa. (Aristoteles, 1355b26-33) Aristoteleen mukaan puhe perustuu kolmeen tekijään: Puheen aiheeseen, puhujaan sekä kuulijaan. (Aristoteles, 1358a36-b2) Keskeisimpänä puheen tekijöistä Aristoteles näkee kuulijan, sillä kuulijan mukaan itse puhe lopulta määrittyy. Aristoteles jakaa kuulijan perusteella puheen lajit vielä kolmeen: poliittiseen, epideiktiseen eli ylistyspuheeseen sekä oikeudelliseen puheeseen. (Aristoteles, 1358a36-b13) Myös Martin lainaa näitä Aristoteleen teoriasta tuttuja puheen lajeja.

Epideiktisessä kuulijana on seuraaja ja lajeina on ylistys ja moite. Ylistyspuheessa tai moitepuheessa keskeisenä aihepiirinä on Aristoteleen mukaan nykyhetki, vaikka historiallisia tapahtumia tai tulevan ennustetta voidaan käyttää myös tehokkeinona. (Aristoteles, 1358a36-b29) Myös Martin mukailee Aristoteleen näkemystä siitä, että ylistyspuheen aiheena on nykyhetki. Martin mainitsee nykyaikaisina esimerkkituloiksi häät, mutta myös poliittisia tilaisuuksia mainitaan: Eduskunnan avajaiset tai virkaanastujaiset voivat noudattaa ylistyspuheen kaavaa. (Martin, 2014, s. 52–54)

Aristoteleen mukaan oikeudellisessa puheessa kuulijana on tuomari. Puheen lajit jaetaan kahteen: syyttävään ja puolustukseen. Oikeudellisen puheen aihepiirinä on jo menneet asiat. Oikeudellisesta ympäristöstä johtuen puheen päämäärä voi olla joko oikeus tai vääräys. (Aristoteles, 1358a36-b29) Myös Martinin mukaan oikeudellisen puheen aiheena on menneisyys ja nykyesimerkkinä puhetilanteesta voi olla oikeusintunto. (Martin, 2014, s. 52–54)

Kolmannessa puheen lajissa, eli poliittisessa puheessa, kuuntelija on Aristoteleen mukaan kansankokouksen osanottaja. Puheen piirteenä on neuvominen, joko julkisesti tai yksityisesti. Poliittisen puheen laatu jaetaan vielä kehottamiseen sekä varoittamiseen neuvon laadun mukaisesti. Puheen aihepiirinä on tulevat asiat. Päämääräksi poliittiselle puheelle Aristoteles määrittää joko hyödyllisyyden tai vahingollisuuden. Päämäärä voikin olla joko negatiivinen tai positiivinen. (Aristoteles, 1358a36-

b29) Martin mainitsee nykyaikaisina esimerkkeinä poliittisesta puheesta tulevaisuuteen keskittyviä puheenvuoroja, esimerkiksi mediassa käytyä väittelyä tai vaalipuhetta. (Martin, 2014, s. 52–54) Vaikka puhetilanteet onkin jaoteltu kuulijakunnan mukaan eri kategorioihin, Martin korostaa, että puhe usein sisältää ominaisuuksia useammasta lajista. (Martin, 2014, s. 52–54)

4.4.2 Puheen osa-alueet

Cicero määrittelee teoriassaan hyvän puheen ominaisuuksia sekä sen sisältämiä osa-alueita. Ciceron luoma lista hyvän puheen eri osa-alueista sisältää seuraavat osat: inventio eli puheen suunnittelu, dispositio eli puheen järjestäminen, elocutio eli puheen tyyllillinen muokkaus, memoria eli puheen muistaminen sekä actio eli puheen esittäminen. (Cicero, II, 292–367 & III, 19–230) Myös Martin hyödyntää näitä hyvän puheen viittä eri osa-aluetta argumenttien tunnistamisen apuna. (Martin, 2012, s. 52) Puheen osa-alueiden ensimmäiset vaiheet keskittyvät selkeästi puhetta edeltäviin valmisteluihin. Itse esittämisen Cicero jakoi kuitenkin vielä kahteen: itse puheeseen sekä ilmeisiin ja eleisiin. (Cicero, III, 213–230) Action merkitystä Cicero korostaa. Hänen mukaansa muut neuvot puheen pitämisessä ovat täysin riippuvaisia esitystavasta. Taitava esiintyjä voi hänen mukaansa voittaa asiapitoisesti orientoituneemman puhujan. (Cicero, III, 213) Näihin tässä teoriaosiossa ei kuitenkaan keskitytä enempää, sillä tutkimusaineisto on kirjallinen ja keskiössä on kirjallinen retoriikka. Myöskään memoriassa ei ole juurikaan käsiteltävää, sillä se keskittyy puhujan valmisteluihin eikä niinkään puheen kirjalliseen asuun. Seuraavissa luvuissa käsitellään puheen osa-alueista tarkemmin inventiota eli puheen suunnittelua sekä elocutiota eli tyyliä.

4.4.3 Vaikuttamisen kolmijako: ethos, pathos ja logos

Puheen suunnittelussa kyse on argumentin ja sen vaikuttavuuden suunnittelusta. Aristoteleen teoriassa tärkeimpänä voidaan nähdä vaikuttamisen keinojen kolmijako luonteeseen eli ethokseen, tunteeseen eli pathokseen ja logokseen eli suostutteluun perustuviin keinoihin. (Aristoteles, 1356a) Myös Martin siteeraa näitä Aristoteleen kolmea vaikuttamisen keinoa. Martinin mukaan kaikki väitteet sisältävät jonkin vaikuttamisen keinoista, mutta ne ilmenevät usein myös yhdessä. (Martin, 2014, s. 59) Näitä kolmea vaikuttamisen keinoa voidaan hyödyntää analyysivaiheessa vaikuttamisen keinojen tunnistamiseen ja kategorisointiin.

Aristoteleen mukaan yksi tärkeimmistä osa-alueista vakuuttamisessa on puhujan luonne eli ethos. Ethos määrittää kuulijalle välittyvää vaikutelmaa puhujan uskottavuuteen ja älykkyyteen. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun asioissa on monta eri näkökulmaa. (Aristoteles, 1356a5-14) Martin kuvailee ethosta auktoriteettiin vetoamiseksi. Ethokseen vetoamalla puhuja pyrkii tuomaan esille oman asiantuntijuutensa

ja luotettavuutensa. Ethokseen voidaan vedota joko suorasti tai epäsuorasti. (Martin 2014, 57–64.)

Toinen vaikuttamisen muoto eli pathos tarkoittaa tunteisiin vetoamista. (Martin, 2014, s. 57–60) Aristoteleen mukaan kuulijat voivat vakuuttua puhujan väitteistä tunnereaktioidensa takia. Tämän vuoksi Aristoteleen mukaan puhujalle tärkeä ominaisuus on ymmärtää, miten erilaiset tunnetilat voi saada aikaiseksi. Puhujan tulee harmitella oman tavoitteensa perusteella, mikä tunnetila voisi olla tarkoituksenmukainen. (Aristoteles, 1356a14–25) Myös Martin korostaa tunteisiin vetoamista. Tunteet ovat apuna suhteellistamaan näkökulmaa vaikeissa kysymyksissä. Tunteet eivät olekaan tiellä, vaan niin iloa kuin surua voidaan nähdä tärkeänä välineenä myös vakavammassa aiheissa. Tunteilla on keskeinen osa vaikuttamisen osa-alueita. Martin uskookin, että järkeä ja tunteita ei voida erottaa, vaan tunteet ovat mukana päätöksenteossa ja täten yhteiskunnan muokkautuvuudessa. (Martin, 2014, s. 125) Martin kertoo esimerkkinä, että pelon herättäminen kuulijassa on tehokas keino vahvistaa argumentaation voimaa. (Martin, 2014, s. 64)

Logos määrittää puhujan argumenttien toteutuksen näyttämisen. (Aristoteles 1356a37–b27) Martinin mukaan logokseen vetoamalla puhuja voi esittää perusteena esimerkiksi tilastoja ja empiiristä tietoa. (Martin, 2014, s. 57–60) Logokseen vedottaessa pyritään viemään yleisö tiettyjen järkeen perustuvien vaiheiden läpi, jolloin yleisö lopulta tekee halutut loppupäätelmät. (Martin, 2014, s. 57–60) Aristoteles esittelee myös retoriikalle kaksi erilaista päättelymuotoa, esimerkit sekä enthymeman. Enthymeman käsitteellä Aristoteles tarkoittaa keinoa vakuuttaa kuulija päättelyketjulla. (Aristoteles, 1356b; Haapanen, 1996, s.32) Päättelyketju voi vedota argumentin yleiseen hyväksyttävyyteen tai todennäköisyyteen (Haapanen, 1996, s.32). Argumenttien pmissessä ei välttämättä tuoda esille suorasti, vaan kuulija itse täydentää puuttuvan pmissin (Martin, 2014, s. 59–61).

4.4.4 Puheen tyylliset keinot

Puheen tyyli, eli elocutio, on tärkeä osa-alue puheen retoriikkaa analysoitaessa. Martinin mukaan tyyli välittää kuvaa puhujasta. Kielen tyyli vaikuttaa kuulijan luottamukseen kuulluista argumenteista ja toisaalta vaikuttaa myös puheen luomiin tunnetiloihin. Puheen tyyli voi esimerkiksi saada kuulijan kiinnostumaan aiheesta, luoda epäpätevän vaikutelman puhujasta tai saada kuulijan tylsistymään. (Martin, 2014, s. 74) Puheen tyylin merkitystä puheen osana ei voikaan vähätellä, sillä se vaikuttaa välillisesti myös ethokseen ja pathokseen.

Martin nimeää kielikuvat tärkeäksi puheen tyylliseksi keinoksi. Nämä kielikuvat Martin on jakanut kahteen kategoriaan: Skeemoihin sekä trooppeihin. (Martin, 2014, s. 75) Skeemat tarkoittavat puheen esittämistapaan vaikuttavia tekijöitä, kuten vastakohtien esittämistä, toiston käyttämistä tehokeinona sekä sanajärjestyksen

muokkaamista. Troopeilla voidaan antaa sanoille uusia merkityksiä. Trooppien muotoja ovat muun muassa metaforat, metonymiat, synekdokeet. Martin määrittelee metaforan kahden toisistaan eroavan asian yhdistämiseksi. Tällä luodaan kuvaa niiden samankaltaisuudesta. Myös metonymialla tarkoitetaan sanan korvaamista toisella sanalla. Metaforaan verrattaessa metonymiassa tarkoitus on tarkentaa korvatussanan merkitystä aiheeseen liittyvällä kuvaavalla termillä. Synekdokeessa yleistetään osa joukkoa kuvaamaan koko ryhmää. Muita trooppien muotoja on muun muassa liioittelu ja ironia. (Martin, 2014, s. 75–82)

Cicero nostaa teoksessaan tyylistä puhuttaessa lauserakenteet, kielenkäytön, kielen koristeellisuuden sekä kielen selkeyden. Ciceron mukaan hyvän puheen tyyli on ymmärrettävä, virheetön, tilanteeseen soveltuva, mutta myös kaunis (Cicero, I, 144). Puheeseen saa kauneutta käyttämällä epätavallisia sanoja ja siirtämällä sanat alkuperäisestä käyttötarkoituksestaan eli käyttää metaforia (Cicero, III, 149–172). Toisen keskeinen taito on hyödyntää runollisuutta tehokeinona (Cicero, I, 128). Cicero korostaa myös huumorin, ironian ja liioittelun käyttöä sekä aiheen naurunalaiseksi tekemistä retoriikassa (Cicero, III, 216, 257–269). Myös kauneutta lisäävissä keinoissa painotetaan kuitenkin ”hyvää makua”, eli kykyä suhteuttaa niiden käyttö tilanteen mukaan (Cicero, I, 132).

Myös Aristoteles painottaa tyylien sovittamista oikeisiin puhetilanteisiin (Aristoteles, 1413b1-10) Tyyllillisillä keinoilla saadaan puheeseen kuitenkin kiinnostavuutta ja ne lisäävät asian ymmärrettävyyttä (Aristoteles, 1410b5-20). Tyyllillisinä keinoina hän mainitsee teoksessaan metaforat sekä havainnollistavat sanavalinnat (Aristoteles, 1211b21-25). Aristoteles painottaa kielen ymmärrettävyyden merkitystä, sillä epäselvän puheen viesti ei mene perille (Aristoteles 1204b1-5).

Tyyllillisissä keinoissa on havaittavissa käsite-eroja teoreetikoiden välillä, vaikka sisältö on pääasiassa sama: puheen tyyli on merkityksellinen tehokeino, jota voidaan hyödyntää sanavalinnoin, lauserakentein sekä kielen selkeyteen vaikuttamalla. Sanavalinnoissa korostuu metaforat, joiden lisäksi toistoa ja runollisuutta voi hyödyntää tehosteena. Tyyllillisten keinojen tunnistaminen mahdollistaa niiden erittelyn aineistosta.

5 ANALYYSIN VAIHEIDEN JA AINEISTON ESITTELY

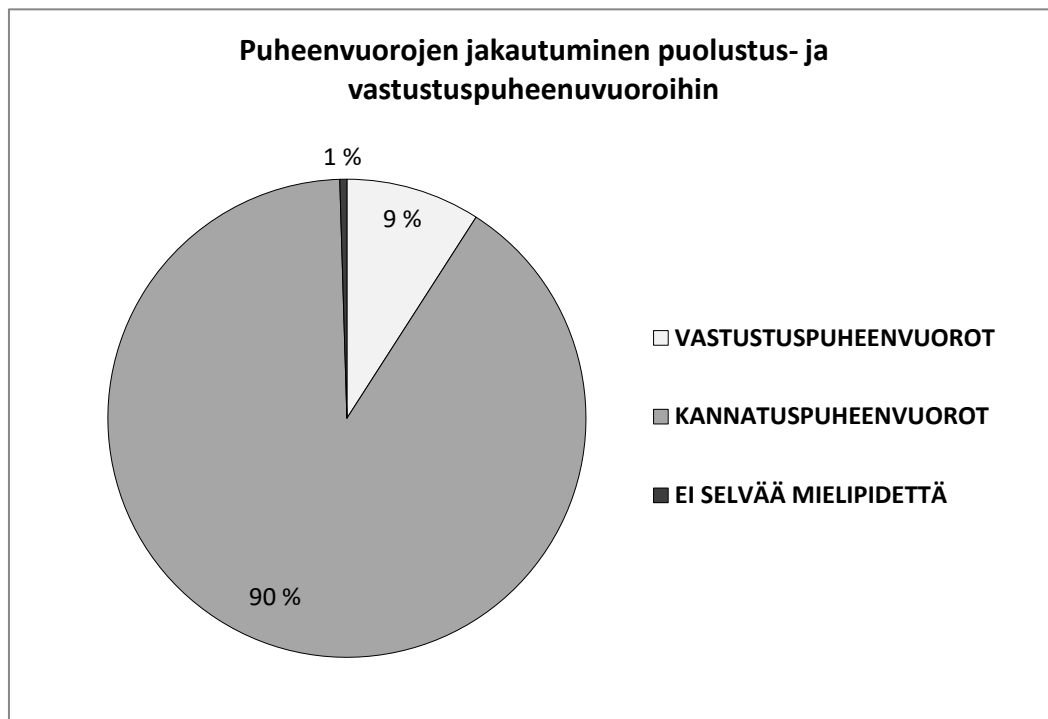
5.1 Tutkimusaineiston esittely

Tutkimusaineiston valintaprosessin taustalla oli tavoite löytää aineisto, joka kuvastaa Suomen jäsenyysprosessiin kytkeytyviä erilaisia näkökulmia mahdollisimman hyvin. Suomen eduskunnassa tapahtuva parlamentaarinen debatti oli tähän soveltuva valinta. Mahdollisia aineistovaihtoehtoja oli useampi: Eduskunnassa käytiin useita keskusteluja Nato-jäsenyysprosessin tiimoilta keväällä 2022. Käsittelyssä oli kansalaisaloitteita sekä selontekoja. Turvallisuuspoliittisia selontekoja käsiteltiin eduskunnassa kaksi kertaa: Ensimmäisenä käsiteltiin huhtikuussa *Ajankohtais selonteko turvallisuusympäristön muutoksesta, VNS 1/2022* (Valtioneuvosto, 2022) ja alle kuukautta myöhemmin vuorossa oli jo käsitellä *selonteko Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon VNS 3/2022* (Valtioneuvosto, 2022). Lisäksi merkittävänä Nato-keskusteluna voidaan pitää palautekeskustelu ulkoministeriön mietinnön *UaVM 5/2022* (2022) pohjalta selontekoihin liittyen.

Aineistoksi päädyin valitsemaan eduskunnan käsittely selonteosta Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon (VNS 3/2022) täysistunnossa 16.5.2022. Istunto oli reilusti muita istuntoja pidempi: jopa 14 tuntia. (Eduskunta, 2022b) Aineisto tarjoaakin runsaasti materiaalia analyysiä varten. Lisäksi tässä istunnossa oli huomioitavissa hyvin moninaista retoriikkaa, joka näyttäytyi mielenkiintoisena aineistona juuri retorista analyysiä varten. Täten valikoin aineiston tutkielmaa varten.

Aineisto on katsottavissa videotallenteena tai luettavissa litteroituna pöytäkirjamuodossa. Molemmat versiot löytyvät eduskunnan verkkosivuilta. Aineistoa kuitenkin käsitellään tässä tutkielmassa vain tekstimuodossa pöytäkirjaversiona (PTK 56/2022). Aineisto sisältää yhteensä 209 puheenvuoroa. Analyysin alussa puheenvuorot jaoteltiin puolustus ja vastustuspuheenvuoroihin. Kävi ilmi, että puheenvuoroista

19 on Nato-hakemusta vastaan, 189 puheenvuoroa kannattaa jäsenyyttä ja yksi puheenvuoro ei esitä selvää mielipidettä.

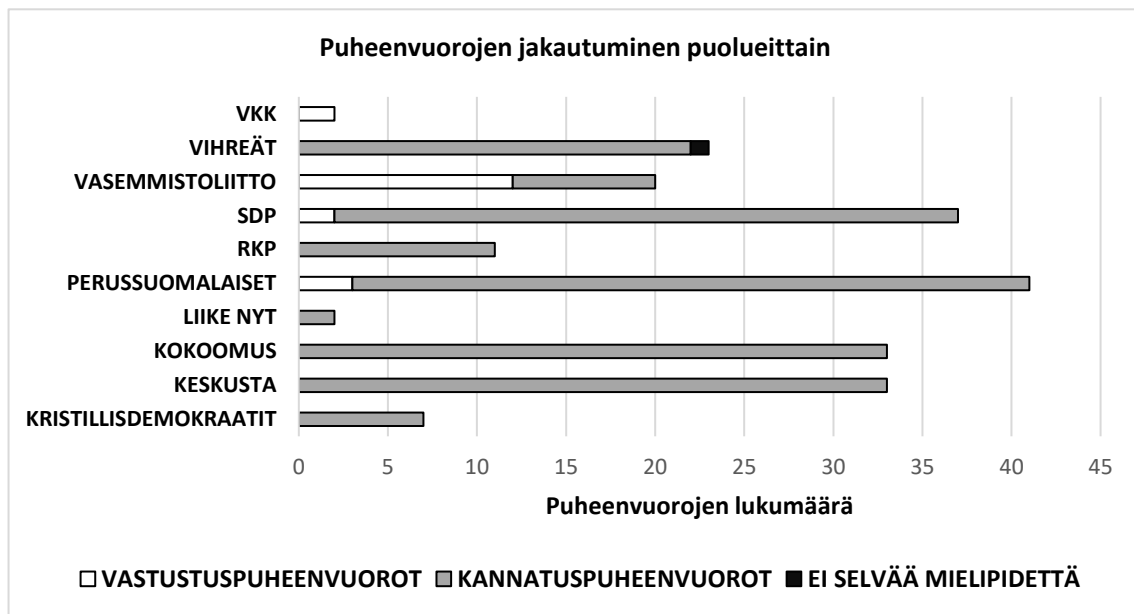
KUVIO 1 Aineiston puheenvuorojen jakautuminen

Yhteensä 164 kansanedustajaa piti puheenvuoron istunnon aikana, eli yli 80 % kaikista kansanedustajista. Vain seitsemän kansanedustajaa jätti istunnon kokonaan välistä ja paikallaolijoista 26 ei pitänyt puhetta. Istunnon aikana toimi kolme puhe miestä: Puhemies Matti Vanhanen, ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne ja toinen varapuhemies Juho Eerola.

Täysistunnon aikaan hallituksessa oli sosiaalidemokraattinen puolue, keskusta, vihreä liitto, vasemmistoliitto sekä rkp. Oppositiossa istui kokoomus, perussuomalaiset, kristillisdemokraatit, liike nyt sekä valta kuuluu kansalle. Tutkimusaineistoa havainnoidessa on huomattavissa, että puheiden puolustus- ja vastustuspuheenvuorot eivät mene oppositio ja hallitus -jaottelun mukaisesti. Tämä on parlamentaarisisessa keskustelussa mielenkiintoinen ilmiö, sillä yleisesti hallituksen toimivallan takaamiseksi hallitus ei ilmaise erimielisyyttään esityksistään, ja oppositio pyrkii vastavuo-roisesti esittämään kritiikkiä hallituksen esityksiin ja nostaa esille omia esityksiään.

Tutkimusaineiston diskurssi on todella yksimielistä yli puoluerajojen. Vastustavia puheenvuoroja on vain 10 % aineistosta ja suurin osa vastustuspuheenvuoroja esittävästä esitti ainakin kaksi puheenvuoroa. Yhteensä vastustavan puheenvuoron esittäviä oli kahdeksan. Nato-jäsenhakemusta vastaan esitetään puheenvuoroja eniten

vasemmistoliitosta, yhteensä 12 kappaletta, perussuomalaisista kolme kappaletta, SDP:ltä kaksi kappaletta sekä valta kuuluu kansalle -eduskuntaryhmästä kaksi kappaletta. Sekä perussuomalaisista että vasemmistoliitosta enemmistö edustajista oli kuitenkin jäsenyyden kannalla. SDP:n kahden vastustuspuheenvuoron pitäjä äänesti puolueensa linjan mukaisesti jäsenhakemuksen puolesta vastustuspuheenvuoroista huolimatta (Eduskunta, 2022c). Valta Kuuluu Kansalle -eduskuntaryhmä oli ainoa täysin Nato-jäsenhakemusta vastaan oleva ryhmä, mutta ryhmään kuuluu yksi jäsen.

KUVIO 2 Puheenvuorojen jakautuminen puolueittain

Koska selkeää puoluejakoa puheenvuorojen välillä ei ollut, analyysiosiossa ei argumentteja kategorisoida puolueen tai perinteisen hallitus-oppositio-jaottelun perusteella. Analyysiosiossa nostetaan kuitenkin puheenvuoroissa esille myös puolue, sillä tiettyjä teemoja nousee esille enemmän tietyissä puolueissa. Myös perinteisten liberaali-konservatiivi-rajojen rikkoutuminen aineistossa oli kiinnostavaa, jonka vuoksi puoluejäsenyyden esille nostaminen on olennaista. Hallitus-oppositio-jaottelun puuttuminen nostetaan tarkemmin esille johtopäätöksissä, jossa pohditaan ilmiön syytä.

5.2 Analyysin vaiheet

Aineistoa tutkittaessa mielenkiintoisiksi kysymyksiksi nousevat eri retoriset keinot, joilla jäsenhakemusta kannatetaan ja vastustetaan. Myös argumenttien teemat ja niiden erot nousevat mielenkiintoisiksi. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaista retoriikkaa kansanedustajat käyttivät perustellessaan kantaansa Nato-jäsenhakemuksen puolesta ja vastaan? Eroavatko retoriset keinot puolustavissa ja vastustavissa puheenvuoroissa?
- Miten puolustavat ja vastustavat Nato-retoriikat kehystävät jäsenyyttä?
- Mitä teemoja jäsenhakemuksen retoriikassa nousee esille? Eroavatko teemat toisistaan puolustavissa ja vastustavissa puheenvuoroissa?

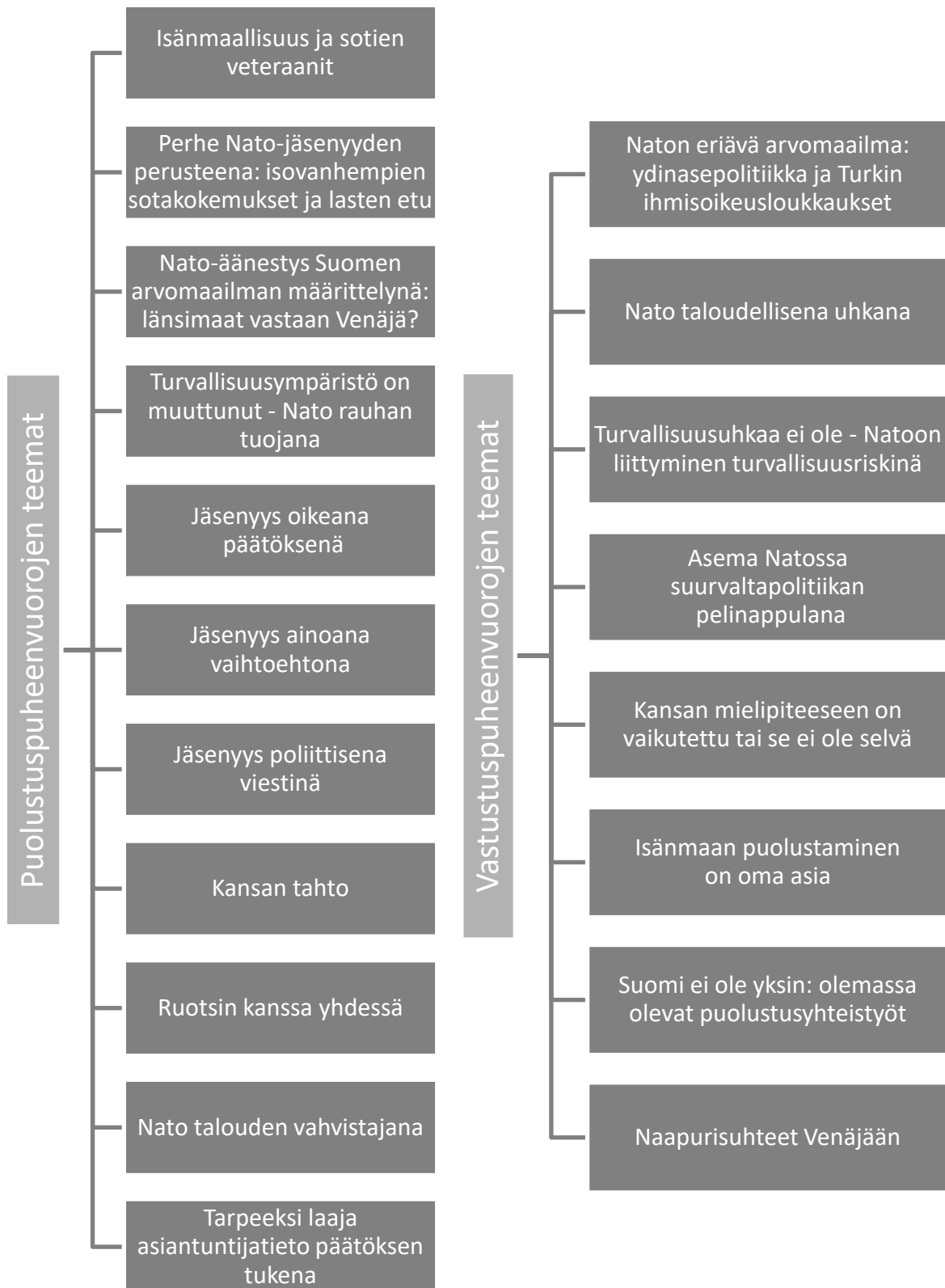
Kuten teoreettismetodologista kokonaisuutta selvennettäessä todettiin, tutkimuksen analyysi toteutetaan retorisen analyysin keinoin. Menetelmä soveltuu hyvin kielen tutkimiseen ja retoristen keinojen erittelyyn. Analyysissä hyödynnetään teoriaosiossa käsiteltyä teoriaa retoriikassa. Analyysin keskeisimpänä menetelmäoppaana toimii James Martinin teos *Politics and rhetoric: A critical introduction*. (2014). Lisäksi apuna on klassikkoteokset Ciceron *Puhujasta* sekä Aristoteleen *Retoriikka*.

Tutkimuksen analyysi eteni seuraavasti: Aineiston puheenvuorot jaoteltiin ensin Nato-jäsenyyttä puolustaviin sekä vastustaviin. Jaottelun jälkeen puheenvuorot jaettiin pienempiin osiin teemoittain, sillä puheenvuorot ovat pitkiä ja sisältävät moninaisia teemoja. Näiden teemojen perusteella alkoi muodostua kategorioita, joiden alle puheenvuorojen osiot jaoteltiin. Koska teemoja löytyi puheenvuoroista runsaasti, myös kategorioita muodostui useampi. Näiden toistuvuus kuitenkin edellytti kaikkien teemojen sisällyttämistä analyysiin.

Puolustuspuheenvuoroista teemoja löytyi 11: isänmaallisuus ja sotien veteraanit, perhe Nato-jäsenyyden perusteena: isovanhempien sotakokemukset ja lasten etu, Nato-äänestys Suomen arvomaailman määrittelynä: Länsimaat vastaan Venäjä?, turvallisuusympäristö on muuttunut - Nato rauhan tuojana, Jäsenyys oikeana päätöksenä, jäsenyys ainoana vaihtoehtona, Nato-jäsenyys poliittisena viestinä, kansan tahto, Ruotsin kanssa yhdessä, Nato talouden vahvistajana sekä tarpeeksi laaja asiantuntijatieto päätöksen tukena

Vastustuspuheenvuoroista teemoja löytyi kahdeksan: Naton eriävä arvomaailma: ydinasepolitiikka ja Turkin ihmisoikeusloukkaukset, Nato taloudellisena uhkana, Turvallisuusuhkaa ei ole - Natoon liittyminen turvallisuusriskinä, asema Natossa suurvaltapolitiikan pelinappulana, kansan mielipiteeseen on vaikutettu tai se ei ole selvä, isänmaan puolustaminen on oma asia, Suomi ei ole yksin: olemassa olevat puolustusyhteistyöt sekä naapurisuhteet Venäjään.

Alustavan kategorisoimisen jälkeen kategorioiden nimikkeitä tarkennettiin ja tarvittaessa lisättiin ja poistettiin puheenvuorojen osioita kategorioista. Lopullisten kategorioiden alla varsinainen retorinen analyysi tapahtui. Analyysiosiossa analyysin tukena on teoriaosiossa käsitellyt retorisen analyysin käsitteet. Lopuksi johtopäätöksissä esitellään vielä analyysin pohjalta tehdyt johtopäätökset.

KUVIO 3

Puheenvuorojen kategoriat

6 JÄSENHAKEMUSTA KANNATTAVIEN PUHEENVUOROJEN ANALYYSI

6.1 Isänmaallisuus ja veteraanit

Monissa jäsenhakemusta puoltavissa puheenvuoroissa nostetaan esille isänmaallisuus ja isänmaan puolesta toimiminen. Puheenvuoroissa puhutaan yleisesti isänmaallisuudesta, jonka lisäksi isänmaallisuus nostetaan esille veteraanien ja heidän sitaattiansa kautta. Puheenvuoroja kuullaan yli puoluerajojen niin perinteisesti konservatiivisemmissä kuin liberaalimmissa puolueissa. Isänmaata korostetaan tärkeänä asiana ja yhtenä perusteena mielipiteelle liittymisestä Natoon.

Perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purra nostaa isänmaan esille useamman kerran puoltavassa puheenvuorossaan. Isänmaata ja sen puolustamisen tärkeyttä korostetaan ”kaikissa oloissa”: ”Perussuomalaiset on turvallisuuspuolue, joka korostaa isänmaan puolustuksen tärkeyttä kaikissa oloissa.” Purra korostaa isänmaallisuutta puheenvuorossaan myös adjektiivilla *kallis*: ”Perussuomalaiset kannattavat Suomen Nato-jäsenyyttä – kalliin isänmaamme suojaksi”. Nato-jäsenyys kuvataan keinona turvata isänmaan turvallisuus. Samaa lähestymistapaa käyttää sosiaalidemokraattien Maria Guzenina puheenvuorossaan: ”Tämä on historiallinen prosessi, tämä tullaan muistamaan, ja tämä tehdään Suomen turvallisuuden ja meidän isänmaamme parhaaksi.” Sekä Guzenina että Purra hyödyntävät me-muotoa puheenvuoroissaan vedoten kuulijan isänmaallisuuteen sekä yhteisöllisyyteen.

Isänmaan edusta keskusteltaessa nostetaan esille myös yhteenkuuluvuus ja oppositio – hallitus -jaon murtaminen. Kristillisdemokraattien Päivi Räsänen keskusteli aihepiiristä seuraavasti: ”Asiamme on yhteinen. Isänmaan turvallisuutta rakennetaan vuosikymmeniksi eteenpäin, eikä tässä ole jakoa hallitukseen ja oppositioon.” Pu-

heenvuorossa korostetaan isänmaata yhteisenä asiana, joka yhdistää hallitus- ja oppositiopuolueiden edustajat yhteen. Myös Liike Nyt -puolueen edustaja Harry Harkimo edellyttää tätä samaa ymmärrystä kaikilta: ”Pitää ymmärtää kaikissa tilanteissa, että nyt jos koskaan sisäinen yhtenäisyys on isänmaan etu.” Sisäistä yhtenäisyyttä edellytetään puheenvuorossa nimenomaan Nato-jäsenyyden kannalle. Näin tekee vihreiden kansanedustaja Hanna Holopainen puheenvuorossaan: ”Tarvittaessa isänmaan suojaksi asetaudutaan yhtenäisenä rintamana, ja jokainen sukupolvi on valmis tarvittaessa kantamaan vastuun maamme tulevaisuuden turvaamisesta, täyttämään oman osansa Suomen puolesta, niin myös me kansanedustajat täällä salissa tänään.”

Kaikissa puheenvuoroissa ei edellytetty täyttä yksimielisyyttä, vaan kuulutetaan laajaa konsensusta, miten seuraavaksi tulee toimia turvallisuuden saralla. Pääministeri Sanna Marin nostaa aiheen esille seuraavasti: ”Emme välttämättä tässä salissa yksimielisyyteen, sekin kuuluu demokratiaan, mutta hyvin laajaan yksituumaisuuteen, konsensukseen siitä, mitkä ovat seuraavat askeleet isänmaan turvallisuuden varmistamisessa.”

Selontekoa käsitellessä puoltavista puheenvuoroista on havaittavissa runsaasti viittauksia talvisotaan, jatkosotaan sekä tunnettuihin henkilöihin kyseisissä sodissa. Eniten viittauksia osakseen saaneet henkilöt aineistossa ovat jalkaväkikenttä Adolf Ernrooth sekä Mannerheim. Tunnettuihin sodassa taistelleihin henkilöihin viittamalla voidaan vedota auktoriteettiin. Lisäksi tunnetut sitaatit, jotka ovat samaistettavissa nykytilanteeseen, vetoavat myös tunteisiin. Mannerheimiltä nostetaan esille talvisodan päätyttyä esitetty päiväkäsky kristillisdemokraattien kansanedustaja Päivi Räsänen toimesta:

”Mannerheim kannusti suomalaisia päiväkäskyssään maaliskuussa 1940 seuraavasti: ’Meillä on historiallinen tehtävä, jonka me edelleen täytämme: länsimaisen sivistyksen suojaaminen, joka vuosisatoja on ollut meidän perintömme.’ Sama tehtävä on tänä historiallisena päivänä ajankohtainen.”

Päivi Räsänen jatkaa puheenvuoroaan kertoen kristillisdemokraattien kannattavan Natoon hakeutumista. Puheenvuorossa vedotaan kuulijaan vertaamalla turvallisuuspoliittista tilannetta talvisodan jälkeiseen tilanteeseen. Tapahtuman historiallisuus on toinen seikka, jolla kyseistä puhetta verrataan selonteon käsittelyyn. Kansanedustaja Hanna Huttunen viittasi puheeseen seuraavasti:

”Arvoisa puhemies! Eilen vietettiin kaatuneiden muistopäivää. Vuonna 1940 Puolustusvoimain ylipäällikkö, sotamarsalkka Mannerheim antoi käskyn, että toukokuun kolmatta sunnuntaita on vietettävä nyt päättyneessä sodassa kaatuneiden sankarivainajien sekä myös kaikkien murroskautena vuoden 1918 molemmin puolin vakaumuksensa puolesta henkensä uhranneiden yhteisenä uskonnollisena muistopäivänä. Uhri, minkä kaatuneet antoivat, oli suurin mahdollinen uhri. Eilen elettiin myös historiallinen päivä, kun valtioneuvosto esitti, että tasavallan presidentti päättää perustuslain nojalla, että Suomi hakee Naton jäsenyyttä, kun eduskunta on kuultu.”

Puheenvuoroissa viitataan jalkaväenkenraali Adolf Ernroothin puheenvuoroon hyvin runsaasti. Hänen suoraa sitaattiaan ”ei enää koskaan yksin” tai ”me emme ole enää koskaan yksin” käytetään sellaisenaan kahdeksassa puheessa, jonka lisäksi ”ei enää koskaan sotaa” eri sanamuodoin käytetään tehokeinona kymmenessä puheessa. Myös sanaparia ”ei enää” käytetään kymmenittäin. Kokoomuksen puheenjohtaja Patteri Orpo siteerasi Ernroothia seuraavasti:

”Jalkaväenkenraali Adolf Ehrnroothin tunnetaan sanoneen talvisodan opetuksena: ’ei enää koskaan yksin’. Nyt on meidän sukupolvemme vuoro vastata hänelle: herra kenraali, emme ole enää koskaan yksin!”

Ilmiö on mielenkiintoinen, sillä se toistui yhdessä istunnossa retorisenä tyylikeinona kymmenissä puheissa. Sitiaatti sopii Nato-kannattajien puheenvuoroihin hyvin, sillä Nato-jäsenyyden nähdään symboloivan apukäsiä konfliktitilanteissa. Täten Suomen ei tarvitsisi toimia yksin sodan syttyessä. Sitiaatti on toisaalta kielen koristeellisuutta, mutta myös hyvin tunteisiin vetoavaa: sota-aikaan viittaaminen tuo käsitystä siitä, miten vähän aikaa edellisestä sodasta on. Talvisota Suomalaisille kuulijoille on tuttu aihepiiri, sillä talvisodasta opetetaan peruskoulussa ja monilla omat sukulaiset ovat eläneet sota-aikaa. Puheissa luodaan kuvaa, että talvisodan tilanne ei toistu, kun puolustusliiton myötä ei olla ”yksin”.

Useissa puheissa nousee tunnetuimpia talvisodan hahmoja esille. Puheissa siteerataan kuitenkin myös tuntemattomampia veteraaneja. Monista puheista kävi ilmi, että istuntoa edeltävänä kuukautena oli ollut kansallinen veteraanipäivä, jolloin kansanedustajat olivat eri tilaisuuksissa tavanneet talvi-, jatko- ja lapinsodan veteraaneja. Kansanedustajat hyödynsivät näitä tapaamisia puheissaan. Esimerkiksi pääministeri Sanna Marin siteerasi veteraani Tapio Niemelän pitämää puhetta:

”Hänen (Tapion) viestinsä veteraaneilta oli seuraava: ’Toivomme, että uusia sotia ei enää tule ja näin ollen ei tule myöskään uusia sotaveteraaneja.’ Mielestäni Nato-jäsenyydessä on kyse rauhanteosta, siitä, ettei sotia Suomeen enää koskaan tulisi. Tämä on meidän yhteinen asiamme.”

Sanna Marin yhdistää puheenvuorossaan veteraanin toiveen sodattomasta tulevaisuudesta Suomen Nato-jäsenyyteen. Puheessa vedotaankin auktoriteettiin esittämällä veteraanin näkemys jäsenyyttä puoltavaksi. Samankaltaisuuksia löytyi monesta muusta puheenvuorosta. Myös sosiaalidemokraattien Seppo Eskelinen nostaa esille veteraanin sitaatin:

”Muutama viikko sitten yleisötilaisuudessa minua tuli tapaamaan 97-vuotias Talin–Ihantalan sotaveteraani. Hän evästi minua: ’Suomi on pieni maa, emme enää pärjää yksin. Ne uhraukset, mitkä olemme maksaneet vuosikymmeniä sitten, ovat ikuisesti muistoissamme.’ Voiko selvempää evästyistä antaa?”

Kyseisessä sitaatissa esitetään suoraan, että Nato-jäsenyys on veteraanien toive. Sari Multala vetoaa omassa puheenvuorossaan hieman erilaisella näkökulmalla. Veteraanin puheenvuoroa hän käyttää nostaakseen esille uuden sodan mahdollisuuden:

”Hän (nimeämätön veteraani) oli puolustanut Suomea niin talvisodassa, jatkosodassa kuin Lapin sodassakin. Ukrainan sota on saanut meidät kaikki ymmärtämään, miten rauha voi muuttua sodaksi yhdessä yössä tahtomattamme. Silloin ei kysytä, halusimmeko sotaa. Sitä ei kysytty myöskään tapaamaltani sotaveteraanilta tai siltä sukupolvelta, joka soti itsensä syytemme puolesta. Kun kysyin, miltä se silloin tuntui, kun sota syttyi, sain vastauksen: oli pakko lähteä, ei ollut vaihtoehtoja.”

Isänmaanhan ja sen kautta suomalaisten yhtenäisyyteen vetoaminen on tunteisiin vetoavaa retoriikkaa. Isänmaahan vedoten Nato-jäsenyyttä pidetään jopa itsensä selvytyksenä ja edellytetään kaikilta isänmaan etua ajavilta tätä samaa näkökulmaa. Retoriikassa isänmaallisuutta pidetään kaikkia suomalaisia yhdistävänä asiana ja isänmaallisuus nähdään syynä Nato-jäsenyyden kannattamiselle. Kategorian puheenvuorot vetoavatkin moninaisesti pathokseen. Isänmaahan vetoavassa retoriikassa veteraaneja nostetaan kymmenissä puheissa esille, joten kyseessä on hyvin yleinen ilmiö keskustelussa. Retorisesti tarkasteltuna kyseessä on hyvin tunteisiin vetoava keino: Veteraaneja pidetään puheessa kunnia-asemassa, ja esitetään ratkaisun olevan heidän toiveidensa mukainen. Sodassa jo kerran tai useammin taistelleiden toive voi olla hyvinkin tunteisiin vetoava. Tunteisiin vetoamisen lisäksi veteraanien sitaateissa vedotaan ethokseen, sillä omaa näkemystä tukeva asiantuntijanäkemyks kasvattaa auktoriteettia.

6.2 Perhe Nato-jäsenyyden perusteena: isovanhempien sotakokemukset ja Nato lasten etuna

Jäsenyyttä puoltavissa puheenvuoroissa nostetaan esille ja perustellaan omaa myönnteistä Nato-jäsenyyttä perheeseen vedoten. Perheeseen vetoavassa retoriikassa nostetaan esille sekä jälkikasvun että vanhemmat sukupolvet. Vaikka myös edellisen luvun isänmaallisessa retoriikassa vedotaan runsaasti sodan veteraaneihin, erottautuu aiheistossa toistuvat kertomukset omien perheenjäsenten sotakertomuksista. Perhejäsenyyden perusteena valikoitui täten omaksi kategoriakseen. Kategoria jakautuu puheiden osalta kahteen: Puheenvuoroissa vedotaan joko omiin sukujuuriin tai lapsiin. Monissa puheenvuoroissa hyödynnettiin molempia näkökulmia.

Omiin sukujuuriin vetoavissa puheenvuoroissa on ominaista kerronta sodasta johtuvista menetyksistä sekä sodan pahuudesta. Vihreiden kansanedustaja Sofia Virta nostaa puheenvuorossaan esille oman isoäitinsä nuoruuden seuraavasti:

”Isoäitini oli vain nelivuotias, kun hän menetti kotinsa, osan läheisistään sekä lapsuutensa Karjalasta sotaa paetessaan. Tiedän, etten ole ainut evakon, sotaveteraanin tai lotan jälkeläinen tässäkään salissa. Suomi kyllä muistaa.”

Puheenvuorossa korostetaan, että kyseessä on puhujan lähisukulainen. Tämän lisäksi puhuja vetoaa pohtimaan omia sukujuuriaan samanlaisten kokemusten varalta. Lopetus ”Suomi kyllä muistaa” on hyvin vahva tehokeino. Puheella vedotaankin puhujan omiin sodan runtelemiin sukujuuriin sekä pohtimaan kuulijan omia sukujuuria. Omiin sukulaisiin vetoavat myös kansanedustajat sosiaalidemokraattien Johanna Ojala-Niemelä, kokoomuksen Mari-Leena Talvitie sekä keskustan Pekka Aittakumpu:

”Oman suvun vaiheissa vuonna 1917 syntynyt isoisäni vietti seitsemän vuotta rintamalla. Hän ehti asepalveluksen jälkeen käydä vain kaksi viikkoa siviilissä, kun kutsu rintamalle kävi, ja isoisän sanoin hänen parhaat nuoruutensa vuodet menivät sotiessa. Mummoni, joka syntyi vuonna 1914, joutui jättämään kotinsa kaksi kertaa ja lähtemään evakkoon. Ensin etelässä Kirvun pitäjässä jäi vain kotitalon kivijalka jäljelle.” (Ojala-Niemelä)

”Isovanhempani, kaksi sotaveteraania ja kaksi lottaa, olivat kaikki sota-ajan nuoria, ukki ja mummi Ruokolahdella, mummani ja paappa Laihialla. He viettivät parhaat nuoruusvuotensa maamme puolustaen, mummini Karjalankannaksella neljä vuotta ilmavalvonnassa lottana, ukki rintamalla. Sota-ajan kokemuksista ja itsenäisyyden puolustamisesta johtuen mummini toimia painotti läpi elämän se, että elämässä kaikkein tärkeintä on rauha.” (Talvitie)

”Arvoisa puhemies! Soitin tänään 98-vuotiaalle isoisälleni, joka on toisen maailmansodan sotaveteraani ja joka perheensä kanssa menetti kotiseutunsa Kuusamon Tavajärvellä Neuvostoliitolle. Lapsuudestani muistan keskustelut, joissa isoisäni oli jo lujasti Natoon liittymisen kannalla. Nyt tämä toive toteutuu.” (Aittakumpu)

Sotakokemuksissa painotetaan jälleen sota-ajan kauheutta: kotiseutujen, kaiken materiaalin ja nuoruusvuosien menetys on hyvin tunteisiin vetoavaa. Osaan puheenvuoroista on yhdistetty myös sukulaisten toiveita tulevasta. Talvitie kertoo mummille rauhan olevan kaikista tärkeintä ja Aittakumpu kertoo isoisän toivoneen jo hänen lapsuudessaan Nato-jäsenyyttä. Retoriikka on hyvin samankaltaista kuin yleisesti sotaveteraaneista keskustellessa: veteraanien auktoriteettiasemaa ja kokemusta kunnioitetaan ja heidän toiveensa esitetään perusteena jäsenyydelle. Myös sodan kauheutta esitetään.

Perheestä puhuttaessa toinen esille nouseva näkökulma on omaan ja suomalaisten jälkikasvuun vetoaminen. Puheissa vedotaan tulevaisuuteen sekä tulevien lasten elinolosuhteisiin jälleen kymmenissä puheissa. Puheenvuoroissa osin yhdistetään Suomen sotahistoriaa sekä suomalaisten lasten tulevia olosuhteita. Nato-jäsenyys kuvastetaan keinona, jolla suomalaiset lapset eivät joudu kokemaan samaa, jota aiempien sotien lapset ovat joutuneet kokemaan. Tätä kyseistä näkökulmaa puheessaan painotti vihreiden kansanedustaja Sofia Virta: ”Tulen äänestämään Nato-jäsenyyden puolesta, jottei yksikään lapsi tässä maassa enää koskaan menettäisi lapsuuttaan so-

dalle, kuten minun isoäitini nelivuotiaana menetti.” Virta perusteleekin puheenvuorossaan suoraan omaa äänestystulostaan sodan ehkäisemisellä suomalaisten lasten puolesta. Nato kehystetään puheenvuorossa keinona välttää sota ja täten suojella lapsia.

Samankaltaista retoriikkaa hyödynsi vasemmistoliiton kansanedustaja Jari Mälykoski puheenvuorossaan. Puheenvuorollaan hän otti henkilökohtaisemman painotuksen perustellessaan Naton kannatusta omilla lapsillaan ja lapsenlapsillaan: ”Voin jo tässä vaiheessa sanoa, että huomenna äänestäessäni en äänestä itseni vuoksi enkä tee päätöstä itseni takia vaan lasteni ja lastenlasteni vuoksi.” Retoriikka on hyvin tunteisiin vetoavaa, kuten Virralla, mutta oman jälkikasvun esille nostaminen tekee puheesta henkilökohtaisemman ja näin tunteisiin vetoavan.

Osassa lapsiin vetoavissa puheenvuoroissa nostetaan esille lasten omia näkemyksiä sodasta ja sen pelottavuudesta. Sosiaalidemokraattien Kristiina Salonen nostaa puheessaan esille oman tyttärensä kanssa käydyn keskustelun:

”Viisivuotias tyttäreni sanoi viikko sitten pelkäävänsä sotaa. Menin hämilleni ja kysyin, tietääkö hän, mitä sota tarkoittaa. Hän vastasi, ettei tiennyt, mutta tarkemmin häneltä kysyessäni hän osasi kyllä sanoa, että sota on Ukrainassa ja Venäjä on hyökännyt sinne. Raskain mielin kerroin aivan liian pienelle pelokkaalle, että sotaa ei ole Suomessa eikä kukaan ole hyökkäämässä Suomeen. Lisäksi lupasin, että teemme eduskunnassa kaikkemme, että rauha Suomessa säilyy jatkossakin.”

Puheenvuorosta tunteisiin vetoavan tekee lapsen pelko sodasta. Lasten puolustuskyvyttömyys ja osattomuus sotatilanteiden aiheuttamiseen tekee lapsesta erityisen haavoittuvassa asemassa olevan. Lapsen pelko sotatilanteesta on tunteisiin vetoavaa. Puheenvuoron lopussa Salonen kertoo luvanneensa lapselleen eduskunnan tekevän työtä rauhan säilyttämiseen jatkossakin. Hän viittaa tällä Nato-jäsenhakemukseen. Nato kuvataan puheenvuorossa jälleen keinona tuoda rauhaa ja välttää sota.

Lapsiin vetoavissa puheenvuoroissa nostetaan esille myös konkreettisemmin uhkakuvia, joita Nato-jäsenyyden puuttuminen jatkossa voisi aiheuttaa. Perussuomalaisten kansanedustaja Sanna Antikainen kuvaa puheenvuorossaan sotatilanteen mahdollisuutta:

”Kyse on siitä, etteivät suomalaiset naiset ja lapset ikinä joutuisi venäläisten raakalaismaisten sotilaiden sotarikosten kohteeksi ja ettei suomalaisia sotilaita kuolisi venäläisten luoteihin. Näillä perusteilla kannatan Suomen liittymistä Naton jäseneksi ja jäsenhakemuksen jättämistä viipymättä.”

Puheenvuorossa kuvataan sodan uhkaa, mutta korostetaan uhkakuvassa lasten asemaa sotarikosten uhrina. Kuvastoa vahvennetaan tapahtumia kuvaavalla adjektiivilla ”raakalaismainen”. Puheenvuorossa vedotaan lasten kärsimykseen tarkemmin mahdollista lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa kuvaamalla. Tämä tyylikeino vahvistaa

tunteisiin vetoavaa vaikutusta. Puheenvuoron lopussa suoraan viitataan jälleen tämän uhan olevan suora syy hakea Nato-jäsenyyttä.

Nato-jäsenyyden hakematta jättämisen vaikutuksiin vetoaa puheenvuorossaan myös keskustan kansanedustaja Hilikka Kemppi. Puheenvuorossaan hän ei viittaa suoraan sotaan, vaan pohtii kuvaa, jonka hakematta jättäminen antaa muulle maailmalle. Hän vetoaa puheenvuorossaan myös asiantuntijaan mainitessaan ulkoministerin näkemyksen.

”Ajattelen ulkoministerin tavoin, että jos emme nyt käytä Nato-optiota ja reagoi muuttuneeseen turvallisuusympäristöön, myös se on meiltä valinta. Ajattelen, että se kaventaisi turvallisuuttamme. Se antaisi myös mahdollisuuden tulkita meitä väärin siihen suuntaan, että olisimme idän etupiirissä. Sellaista taakkaa en voi lapsillemme jättää.”

Puheenvuorossa esitetään, että Natoon hakematta jättäminen toisi Suomen idän etupiiriin ja kaventaa turvallisuutta. Tämä vaikutus kuvataan taakkana tuleville lapsille, johon vedotaan puheessa.

Kategorian puheenvuorot ovatkin tunteisiin vetoavia. Tunteisiin vetoavuutta tuovat puhujan omat sukujuuret ja myös kuulijan mahdollisten sukujuurien mainitseminen. Veteraanien näkemyksillä vedotaan myös ehtokseen, sillä sodassa olleiden lausunnot luovat auktoriteettia. Kategorian puheenvuorot vetoavat tunteisiin lapsista puhuessaan. Puheenvuoroissa nostetaan esille yleisesti Suomen tulevat sukupolvet, jonka lisäksi vedotaan puhujien lasten sitaatteihin. Puhujien lasten sitaatit tuovat henkilökohtaisemman vaikutelman puheesta. Myös Ukrainan sodan keskellä olevien lasten esille nostaminen on tunteisiin vetoava keino. Tällä tavoin vedotaan pathoksen ohella myös logokseen Ukrainan esimerkkiin vertaamalla.

6.3 Nato-äänestys Suomen arvomaailman määrittelynä: länsimaat vastaan Venäjä?

Aineistossa nousevat Nato-jäsenyyttä puolustavien puheenvuorissa esille erilaiset arvomaailmakysymykset verrattaessa Suomea Venäjään ja länsimaihin. Puheenvuoroissa painotetaan moninaisella tavalla arvokysymyksiä. Osa puheenvuoroista painotti Nato-hakemuksen liittävän Suomen vahvemmin länteen. Osassa puheenvuoroissa näkökulma on jopa päinvastainen: puheenvuoroissa painotetaan, että Nato ei ole arvoyhteisö ja Nato-jäsenyys ei ole keino lähentyä Naton kanssa. Ilmiö on mielenkiintoinen, sillä molemmissa tapauksissa kannatetaan jäsenyyttä.

Naton arvonäkökulmia painottavissa puheenvuoroissa nostetaan esille tarkemmin niitä arvoja, joita Naton nähdään edustavan. Samat arvot toistuivat aineisossa. Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja rauhaa painotetaan monessa eri puhujan puheenvuorossa. Esimerkiksi kokoomuksen kansanedustaja Petteri Orpo korostaa näitä arvojaan

puheessaan. Sitaatissa korostetaan lisäksi selvästi sitä, että Natoon liittyminen on askel lähemmäs länttä. Myös vastakkainasettelua Venäjää vastaan luodaan toteamalla Venäjän menevän lännen arvoista eri suuntaan:

”Vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion arvot korostuvat, kun näemme itänaapurin menevän täysin eri suuntaan. Suomen suunta on selvä. Meidän suuntamme on ollut ja tulee tästä eteenpäinkin olemaan aina kohti länttä. Seuraava askel on jäsenyys puolustusliitto Natossa.”

Nato nähdäänkin monessa puheenvuorossa väylänä lähentyä samat arvot jakavan lännen kanssa. Puheenvuoroissa nostetaan suoranaisesti esille myös lännen lisäksi itse Naton rooli arvoyhteisönä. Osa puhujista nostaa Naton roolin sotilasyhteistyöstä myös arvoyhteisöksi. Näin teki muun muassa Vihreiden kansanedustaja Pirkka-Pekka Petelius. Puheenvuorossa nostetaan esille samoja arvoja kuin Petteri Orpon puheessa, mutta puheenvuorossa tuodaan selkeämmin esille Naton moninaisena nähty rooli samanmielisten yhteisönä.

”Olemme pitkäjänteisesti asemoituneet osaksi länttä: osaksi rauhaa, demokratiaa ja ihmisoikeuksia ja nyt osaksi yhteisöä, joka näitä arvoja puolustaa. Minulle Nato on siis myöskin arvoyhteisö.”

Osassa kategorian puheenvuoroista nostetaan Venäjän ja lännen vastakkainasettelua enemmän esille. Puheenvuoroissa luodaan maailmakuva, jossa on kaksi vastakkaisista arvomaailmaa: itä ja Venäjä, sekä länsi ja Nato. Nato nähdään väylänä erottautua Venäjän arvopohjasta. Venäjän arvomaailmaa kuvataan monessa puheenvuorossa taantuvaksi sekä diktatuuriksi. Rkp:n kansanedustaja Anders Adlercreutz käyttää tätä kahtiajakoa tehokeinona omassa puheenvuorossaan. Puheenvuorossa nostetaan esille myös kylmän sodan aikaista terminologiaa tehostamaan kuvaustaan poliittisesta tilanteesta:

”On surullista ja selvää, että rautaesirippu jälleen laskeutuu jakamaan Eurooppaa kahtia. Toiselle puolelle esirippua jää demokraattisten valtioiden liitto, toiselle puolelle taantuva diktatuuri, jossa kokonaisen sukupolven – ehkä useammankin – tulevaisuus uhkaa lentää romukoppaan.”

Diktatuurin lisäksi osassa puheenvuoroissa nostetaan Venäjän arvomaailman esimerkeiksi Ukrainan sodan tapahtumia. Tekojen kuvaaminen on vakuuttava keino luoda esimerkein kuvaa vastapuolen arvomaailmasta. Näin tekee liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka:

”Nyt olemme kaksinaapaistamassa maailmaa. Venäjän julma hyökkäys Ukrainaan on jakanut maailmaa kahtia. EU-maat ja Nato-kumppanit, läntinen yhteisö, ovat yhdistyneet tätä voimapolitiikkaa vastaan. Siihen on arvolähtöinen peruste: joukkomurhia, raiskauksia, tekoja ja kidutuksia ei voi sallia.”

Naton asemaa väylänä länteen sekä arvojen vastakkainasettelua kuvataan monessa puheenvuorossa. Nato-päätöstä kehystetään lisäksi päätökseksi Suomen asemasta itä-länsi välillä. Perussuomalaisten kansanedustaja Riikka Slunga-Poutsalo totea puheenvuorossaan seuraavasti: ”Emme taiteille yksin idän ja lännen välissä, kuulumme vastedes länteen.” Sitaatissa tuodaan esille, että Suomen asema ei vielä ole selvä, mutta päätöksen myötä kuuluttaisiin vahvemmin länteen. Myös kokoomuksen kansanedustaja Sofia Vikman korostaa, että Naton myötä vihdoinkin Suomi on vahvemmin osa länttä: ”Asemoimme itsemme viimeinkin entistä voimakkaammin osaksi läntistä yhteisöä, puolustusliitto Naton jäseneksi.”

Viimeisenä arvoyhteisöä käsittelevissä puheenvuoroissa käsitellään näkökulmaa, joissa Natoa ei nähty arvoyhteisönä. Näkökulma on täysin päinvastainen aiemmin kategoriassa esiteltyihin esimerkkeihin. Näissä puheenvuoroissa painotetaan muita syitä jäsenhakemuksen taustalla. Vasemmistoliiton Mai Kivelä kuvasi näkökulmaansa seuraavasti:

”Nato ei ole arvoyhteisö, eikä tässä päätöksessä ole kyse siitä, että me niin kutsutusti vihdoinkin pääsisimme osaksi ’länttä’. Päätöksen perustana on valinta, jonka me arvioimme lisäävän Suomen turvallisuutta ja nostavan kynnystä sotaan.”

Puheenvuorossa painotetaan Naton turvallisuusnäkökulmaa. Puheenvuorossa myös korostetaan, että Nato ei ole arvoyhteisö eikä väylä länteen. Vihreiden kansanedustaja Jenni Pitko painottaa omassa puheenvuorossaan tiettyä irtiottoa Naton arvopolitiikasta:

”Nato-jäsenyys ei tarkoita sitä, että sitoutuisimme muihin Nato-maihin kaikilla tasoilla, esimerkiksi sen jäsenmaiden arvoihin tai muuhun politiikkaan. Vaikka jaammekin pääasiassa vahvan yhteisen läntisen demokraattisen arvopohjan, saamme silti jatkossakin esimerkiksi arvostella tai suhtautua kriittisesti ja tietenkin ajatella itse asioistamme ja muiden asioista, kuten haluamme.”

Vasemmistoliiton kansanedustaja Jussi Saramo tuo esille konkreettisia esimerkkejä, miksi Nato ei ole hänen mielestään arvoyhteisö. Puheenvuorossa tuodaan esille Naton ongelmalliset sotatoimet: ”Emme teeskentele, että Nato olisi arvoyhteisö – sen kahden suurimman armeijan toimia esimerkiksi Lähi-idässä ei monikaan hyväksy.”

Puolustuspuheenvuorojen arvotemasta löytyi kaksi eri näkökulmaa: Nato arvoyhteisönä ja Nato puhtaasti sotilasyhteistyönä. Natoa arvoyhteisönä kuvattaessa Naton kuvataan edustavan demokratiaa, rauhaa ja ihmisoikeuksia. Sen sijaan arvoyhteisön kieltäjät nostavat Natosta esille samankaltaista kritiikkiä kuin arvoyhteisön puolesta puhujat Venäjästä. Naton arvoihin luetaan sotatoimet Lähi-idässä, kun Venäjän arvoihin luetaan sotatoimet Ukrainassa. Mielenkiintoista on myös näkökulmien puoluepoliittinen jakautuminen: Naton arvoja kritisoidaan vasemmistoliiton puolustuspuheenvuoroissa. Vihreiden osalta näkökulma jakautui. Kokoomuksesta, rkp:stä, sdp:stä ja keskustasta painotetaan yhteisiä arvoja jäsenyyden perusteena.

Arvoyhteisöä puolustavat puheenvuorot vahvistivat retoriikallaan me vastaan muut -asetelmaa. Suomea liitetään positiivisin arvoihin länteen ja Venäjää puhutaan negatiiviseen sävyyn. Kategoriassa vedotaan erityisesti logokseen, sillä jäsenyys kuvataan järkevänä päätöksenä, sillä sen avulla päästään lähemmäs länttä ja samalla kauemmas Venäjää. Tekstissä hyödynnetään tehokeinona lisäksi tunteisiin vetoavasti vastakkainasettelua ja kuvaavaa kieltä. Arvoyhteisön kieltävät painottivat sen sijaan sotilasyhteistyön roolia ja ovat enemmän kriittisiä Naton suuntaan. Kritiikkiä esitettiin Naton valtioiden toimille, jotka ovat näkökulman mukaan Suomen arvojen vastaisia. Kategoriassa piirtyikin Naton arvoista kahdenlaista kuvaa.

6.4 Turvallisuusympäristö on muuttunut pysyvästi – Nato rauhan tuojana

Turvallisuusympäristö ja sen muuttuminen on yksi aihepiireistä, joka toistui monissa Nato-jäsenyyttä kannattavissa puheenvuoroissa. Turvallisuusympäristön muutos nähdään yhtenä perusteista hakea Nato-jäsenyyttä, sillä Nato määriteltiin puolustuspuheenvuoroissa rauhan tuojaksi. Puheenvuorojen painotuksissa ja muutoksen määritelmässä on kuitenkin hieman eroja. Osa puheenvuoroista määritteli muutoksen tapahtuneen sinä päivänä, kun Venäjä aloitti hyökkäyssodan Ukrainaan. Osassa puheenvuoroja keskustellaan turvallisuusympäristön muutoksesta yleisemmällä tasolla. Pääministeri Sanna Marin nostaa turvallisuusympäristön muutoksen ensimmäisenä perusteena esille esittelypuheenvuorossaan:

”On syytä tarkastella, miten johtopäätökseen (Valtioneuvoston esitykseen Natoon liittymisestä) on päädytty. Ensinnäkin turvallisuusympäristömme on perustavalla tavalla muuttunut. Viime vuoden lopulla Venäjä esitti EU- ja Nato-maille, mukaan lukien Suomelle, että Naton laajentuminen tulisi lopettaa. Venäjän vaatimukseen suostuminen olisi merkinnyt paitsi itsemääräämisoikeutemme myös turvallisuutemme merkittävää heikentymistä.”

Puheenvuorossa määritellään turvallisuusympäristö ”perustavalla tavalla” muuttuneeksi. Ilmaisuihin painottaakin turvallisuusympäristön lopullista muutosta. Puheenvuorossa perusteena turvallisuusympäristön muutokselle esitetään Venäjän vaatimukset Naton laajenemista vastaan. Muutoksen esitetään alkaneen jo ennen hyökkäyssodan alkamista. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Riitta Mäkinen määrittelee omassa puheenvuorossaan muutoksen tapahtuneen hyökkäyssodan aloituspäivänä. Hänen puheenvuorossaan kuullaan Marinin puheenvuoron tavoin painottavia ilmaisuja turvallisuusympäristön muutoksen yhteydessä: adjektiivit ”perustavanlaatuinen” ja ”peruuttamaton” korostavat turvallisuusympäristön muutosta. ”Suomen ja Euroo-

pan turvallisuus- ja toimintaympäristö on muuttunut perustavanlaatuisella ja peruuttamattomalla tavalla Venäjän käynnistettyä 24. päivä helmikuuta hyökkäyssodan Ukrainaan.”

Muutoksen ajankohdan lisäksi itse turvallisuusympäristö myös määritellään hieman eri tavoin. Osa puheenvuoroista määritteli turvallisuusympäristön muutoksen koko Euroopan alueelle ja osa puheenvuoroista hieman tarkemmin. Perussuomalaisten kansanedustaja Jari Ronkainen määritteli turvallisuusympäristön muutoksen koko Eurooppaan: ”Venäjän hyökättyä Ukrainaan on Suomen ja laajemmin koko Euroopan turvallisuustilanne muuttunut täysin.”

Kokoomuksen kansanedustaja Janne Sankelo painotti turvallisuusympäristön muutoksen koskeneen hieman spesifimmin Pohjois-Eurooppaa: ”Ukrainan sota on muuttanut kellon viisareiden asennon. Pohjois-Euroopan turvallisuustilanne on muuttunut.”

Kategoriassa perustellaan jäsenyyttä turvallisuusympäristön muutoksella. Argumentin tehosteena käytetään esimerkkejä sekä tyyllillisiä keinoja. Vaikka itse muutoksen määrittelyissä on hieman eroja, yhteistä kategorian puheenvuoroissa on kuitenkin turvallisuusympäristön muutoksen syy: Venäjä. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Kristiina Salonen tiivistää puheenvuorojen näkökulman puheenvuorosaan:

”Eduskuntaprosessin lopputulemana on ilmeistä, että turvallisuusympäristön muutos edellyttää puolustuksemme vahvistamista. Sen vuoksi eduskunta käsittelee nyt uutta selontekoa Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon. Mikä turvallisuusympäristössämme on muuttunut? Venäjä.”

Toisena puolena kategoriassa näyttäytyy muuttuneelle turvallisuusympäristölle määritelty ratkaisu, eli Nato-jäsenyys. Nato nähdään puolustavissa puheenvuoroissa väylänä saavuttaa ja säilyttää rauha Suomessa. Nato-jäsenyyttä kannattavista puheenvuoroista yhtenä suurena teemana nouseekin esille rauha. Rauhan tärkeyttä painotetaan lähes kaikissa puheenvuoroissa, mutta puolustuspuheenvuoroissa ominaista on Naton kehystäminen tämän rauhan takaajaksi. Tätä rauhan tuomista kehystetään eri tavoin puheenvuoroissa:

”Suomen Nato-jäsenyys rakentaa rauhaa”. (Mari-Leena Talvitie, Kokoomus)

”Päätös hakeutua Naton jäseneksi on teko rauhan edistämiseksi.” (Petteri Orpo, Kokoomus)

”Liitymme Natoon, jotta meillä olisi rauha ja maksimaalinen puolustuksellinen selkänoja” (Pasi Kivisaari, Keskusta)

Puheenvuoroille on ominaista, että rauha nähdään perusteena jäsenyydelle yli puoluerajojen. Naton määrittely rauhan rakentajana luo hyvin vahvoja mielikuvia kuulijalle Nato-jäsenyyden hyvyydestä ja hyödyllisyydestä. Myös puheenvuoroihin

sisältyvä oletus siitä, että Nato tuo rauhaa on hyvin vaikuttavaa. Tätä pidetään totuutena ja itsestäänselvyytenä, eikä olettamusta perusteltu kaikissa puheenvuoroissa. Osaan puheenvuoroista on kuitenkin lisätty myös perustelut Naton ja rauhan rinnastamiselle. Kokoomuksen kansanedustaja Arto Satonen perusteli hieman tarkemmin Naton tuomaa rauhaa. Hän luo argumenttinsa muiden Nato-maiden turvallisuustilanteiden pohjalle. Satonen argumentoi seuraavasti: ”Vahvin argumentti Nato-jäsenyyden puolesta on se, että yhteenkään Nato-maahan ei ole koskaan hyökätty, ja jos joku hyökkäisi, niin se saisi vastaansa koko Naton.” Hänen argumenttinsa noudattaa mallia ”koska muuhunkaan Nato-maahan ei ole hyökätty, ei Suomeenkaan Nato-maana hyökättäisi”. Argumentissa vedotaankin esimerkkiin.

Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Kristiina Salonen perusteli puheenvuorossaan rauhan säilymistä Naton tuomalla kansallisen puolustuskyvyn tuella. Puheenvuorossa myös painotetaan erityisesti rauhaa. Ilmaisua ”tärkeintä on rauha” painottaa rauhalle annettua painoarvoa:

”Lopuksi: nyt on meidän tehtävämme varmistaa, että rauha säilyy Suomessa tulevaisuudessakin. Suomen on haettava Naton jäsenyyttä, jotta vahva kansallinen puolustuskykymme saa tuekseen sellaista pidäkettä, joka takaa rauhan säilymisen myös jatkossa. Tärkeintä on rauha.”

Samaa ilmaisua käytetään useammassa puheenvuorossa. Myös Vasemmistoliiton kansanedustaja Aino-Kaisa Pekonen käyttää sitaattia omassa puheenvuorossaan. Pekonen kuvastaa puheenvuorossaan rauhan olevan tavoite ja Naton olevan tähän paras väline:

”Olen joutunut pohtimaan, onko naapurimme luotettava, onko meillä hyvät kahdenväliset suhteet, onko liittoutumattomuus edelleen paras ratkaisu ja mitä muita vaihtoehtoja meillä on olemassa rauhan takaamiseksi Suomessa. Kaikista tärkeintä on rauha, sitähan me kaikki täällä toivomme.”

Mielenkiintoista on puheenvuorossa myös *ratkaisu*-termin käyttäminen. Nato kuvastetaan *ratkaisuna* turvallisuusongelmiin ja tätä kautta rauhan tuojana. Myös keskustan kansanedustaja Mikko Kinnunen käyttää termiä Natoa kuvatessa: ”Puolustusliitto on ratkaisu edistää rauhaa ja estää sodan syttyminen.”

Rauhasta tehdään myös arvokysymys. Pääministeri Sanna Marin kuvaa rauhaa Suomen ulkopolitiikan *kulmakivenä*. Puheenvuorossa painotetaan rauhan tärkeyttä metaforan avulla:

”Suomen ulkopolitiikan kulmakivinä on sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen, ihmisoi-keuksien ja rauhan edistäminen. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä jäsenyys Natossa vahvistaisi Suomen mahdollisuuksia toimia näiden tavoitteiden puolesta sekä Suomen kansainvälistä asemaa.”

Kategoriassa Suomen turvallisuusympäristö kuvataan muuttuneen *perustavanlaatuisesti* ja Nato esitetään *ratkaisuna*, joka tuo rauhaa ja vakautta tähän uuteen tilanteeseen. Rauhaa korostetaan tärkeänä, jopa tärkeimpänä asiana Suomelle. Tätä painotetaan erilaisin tyyllillisin keinoin, kuten adjektiivein ja metaforin. Jäsenyyskeskusteluun rauha liitetään siten, että Nato määrittää rauhan tuojana. Naton takaama rauha esitetään kategoriassa totuutena. Näkemyksen totuutena esittäminen edustaa vaikuttamisen keinoista logosta.

6.5 Jäsenyys oikeana päätöksenä

Naton puolustuspuheenvuoroissa toistui retorinen ilmiö, jossa puhuja vetoaa Naton-jäsenhakemuksen olevan oikea päätös tai ratkaisu. Kun Nato-päätöksen esitetään olevan oikea päätös, mielipide esitetään tietona. Kategoriassa toistuukin jälleen keinona logos. Puheenvuorojen perustelut jäsenyyden oikeellisuudelle ovat erilaisia, ja osassa puheenvuoroja tarkempia perusteluja väitteelle ei annettu. Yksinkertaisimmillaan tätä retoriikkaa edusti vihreiden kansanedustaja Sofia Virta sitaattillaan ”Päätös hakea Nato-jäsenyyttä on oikea”, sekä kokoomuksen kansanedustaja Saara-Sofia Sirén sitaattilla ”On Suomelta oikea päätös hakea puolustusliitto Naton jäsenyyttä”. Keino on vaikkuttava, sillä se luo kuvaa Nato-jäsenyydestä hyvänä päätöksenä.

Kategoriassa vedotaan myös vahvoihin perusteisiin päätöksen oikeellisuudesta. Vihreiden kansanedustaja Atte Harjanne lisäsi puheenvuoroonsa toteamuksen, että Nato-jäsenyyden hakeminen on perusteltua: ”Päätös hakea Natojäsenyyttä on perusteltua, ja se päätös on oikea.”

Kategorian puheenvuoroissa käytetään osin myös metaforista ja kuvaavaa kieltä. Nato-jäsenyyttä kuvataan keskustan kansanedustaja Mikko Savolan puheenvuorossa tienä: ”Ja tätä kaikkea (kansallista maanpuolustusta) vahvistaa jatkossa jäsenyytemme puolustusliitto Natossa. Se on oikea tie.” Savolan lisäksi samaa *tie*-kielikuvaa hyödynsi perussuomalaisten kansanedustaja Jenna Simula: ”Olemme oikealla tiellä ja jatkamme sisukkaasti sekä määrätietoisesti. Nato-jäsenyys on Suomelle oikea ratkaisu.” Simulan puheenvuorossa hyödynnetään myös toistoa tehokeinona.

Puheenvuoroissa tien lisäksi Natoa kuvataan paikkana. *Paikka*-metaforaa käytetään oikean päätöksen tehosteena. Esimerkiksi Kokoomuksen kansanedustaja Heikki Vestman totesi Naton olevan oikea paikka Suomelle: ”Suomen oikea paikka on puolustusliitto Natossa.”

Kategorian puheenvuoroissa kuvastetaan Natoa myös joukkona. Sosiaalisesti ryhmäksi kuvastettua Natoa painotetaan Suomea tukevana yhteisönä. Tätä yhteisöä käytetään perusteena Nato-jäsenyyden päätöksen oikeellisuudelle. Keskustan kansanedustaja Jari Leppä kuvasti Natoa joukkona seuraavasti: ”Suomelle osoitettu laaja

tuki Nato-maista, läheltä ja kaukaa, on osoitus siitä, että Suomi nähdään arvokkaana osana liittokuntaa. Olemme hakeutumassa oikeaan joukkoon.”

Oikeaan päätökseen vedotaan myös arvoja painottaen. Kokoomuksen kansanedustaja Sofia Vikman painotti omassa puheenvuorossaan *oikean* ratkaisun tekemistä arvojen pohjalta: ”Kuten monesti ennenkin maailmanpolitiikan murroskohdissa, on tullut aika Suomen tarttua hetkeen ja tehdä oikeat ratkaisut niiden arvojen pohjalta, joihin uskomme.”

Oikeaa päätöstä vakuuttaessa vedotaan osittain myös turvallisuusnäkökulmaan. Kokoomuksen kansanedustaja Ville Valkonen totesi puheenvuorossaan seuraavasti: ”Nato-jäsenyyden hakeminen on suomalaisten turvallisuuden näkökulmasta täysin oikea ratkaisu.”

Kategoriassa esitetäänkin jäsenyyden oikeellisuus totuutena. Tämä totuutena esittäminen vetoaa logokseen. Kategoriassa vedotaan päätöksen oikeellisuuteen toisaalta hyvin yksinkertaisesti, mutta myös monipuolisia metaforia käyttäen. Myös menäkökulmaan vedotaan kategoriassa tukeutuen Suomen arvoihin sekä Naton yhteisöön.

6.6 Jäsenyys ainoana vaihtoehtona

Puolustuspuheenvuoroissa esiintyy toisaalta jopa ylistäviä puheenvuoroja Natosta rauhan ratkaisuna ja Suomen kanssa arvot jakavana yhteisönä. Puolustuspuheenvuoroihin muodostui tämän ylistävän näkökulman lisäksi kategoria, jossa puheenvuorojen katkelmat muodostivat negatiivisempaa kuvaa Natosta. Jäsenyys ainoana vaihtoehtona -kategoriassa painotetaan, että jäsenyyden hakeminen ei ole positiivinen asia. Jäsenyyden hakeminen kuvataan negatiiviseksi asiaksi, joka on pakko tehdä. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Maria Guzenina kuvaa omassa puheenvuorossaan, miten Suomi ”ajettiin” hakemaan Nato-jäsenyyttä: ”Putinin julma hyökkäys Ukrainaan jää historiaan monestakin asiasta, mutta se jää historiaan myös siitä, että hän on se valtionjohtaja, joka ajoi Suomen liittymään Natoon. Meillä ei ole muuta vaihtoehtoa.” Puheenvuorossa luodaan taidokkaasti kuvaa pakollisesta tilanteesta. Muiden vaihtoehtojen täysin pois rajaaminen on vahva tehokeino. Guzenina käyttää myös kielikuvaa *ajetaan* kuvastamaan tilannetta, jossa Suomi on muiden vaikutuksen myötä pakotettu hakemaan jäsenyyttä. Kielikuva tehostaa viestiä pakollisesta asiasta, jossa Suomi ei ole ollut aktiivinen toimija.

Guzeninan tavoin myös Vihreiden kansanedustaja Saara Hyrkkö kuvaa puheenvuorossaan negatiivisia tuntemuksiaan jäsenhakemuksen jättämisestä. Hyrkkö tuo esille negatiivista suhtautumistaan ilmaisemalla, ettei iloitse päätöksestä. Puheenvuo-

rossa kuitenkin painotetaan, että muut keinot eivät riitä: ”En iloitse siitä, että joudumme tekemään tämän päätöksen, mutta maailma juuri nyt on sellainen, että pitkäjänteinen työ rauhan ja vakauden puolesta ei riitä.”

Puheenvuoroissa kuvataan myös hieman tarkemmin jäsenyyden välttämättömyyttä. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Erkki Tuomioja nostaa esille puheenvuorossaan ydinaseuhkan. Ydinaseita omistava Nato nähdään ainoana vaihtoehtona puolustautua turvallisuushkilta ydinasepelotteen vuoksi. Tuomioja kuitenkin painottaa välttämättömyyden negatiivisuutta sitaatilla ”välttämättömyydestä ei voi tehdä hyvettä”:

”Tunnistan ja tunnustan välttämättömyyden, ja sellainen on se, että Naton jäsenyys tarkoittaa ydinasepelotteen suojaan asettautumista ja se on tarpeen niin kauan kuin ydinaseita maailmassa on olemassa. Mutta tästä välttämättömyydestä ei voi kuitenkaan tehdä hyvettä.”

Puheenvuoroissa korostetaan liittoutumattomuuden negatiivisuutta erilaisin tyyllisin keinoin. Muun muassa vasemmistoliiton kansanedustaja Mai Kivelä määrittelee liittoutumattomuudesta luopumisen *menetykseksi*. Hän korostaa päätöksen negatiivisuutta myös useilla kuvaavilla sanavalinnoilla. Muun muassa ilmaisut ”ei ole ilon tai juhlan aihe”, ”masentava asia”, ”ei ole riemun asia” ja ”epäoptimaalinen tilanne” kuvaavat Kivelän negatiivista kantaa Natoon hakeutumisesta ja toisaalta sen välttämättömyydeksi kokemista.

”Tähän kevääseen asti Suomen liittoutumattomuus on ollut mahdollinen ja kannatettava asia. Ei ole ilon tai juhlan aihe, vaan pikemminkin masentava asia, että turvallisuustilanne on heikentynyt ja tämän aseman me nyt menetämme. Suomen Nato-jäsenyyden kannattaminen ei myöskään ole riemun asia, vaan kyse on valinnasta epäoptimaalisessa tilanteessa ja epätäydellisessä maailmassa.”

Puheenvuoroissa nostetaan esille myös näkökulma, jossa Nato-jäsenyys ei olisi edes keskustelussa ilman Ukrainan konfliktia. Vasemmistoliiton kansanedustaja Pia Lohikoski painottaa puheenvuorossaan, että Ukrainan konflikti on pakottanut pohtimaan turvallisuustilannetta uudelleen, ja jäsenyys on ainoa vaihtoehto.

”Emme tänään keskustelisi Natosta, ellei Putinin hyökkäyssota Ukrainaan olisi pakottanut meidät arvioimaan Suomen turvallisuuspoliittista linjaa uudelleen. En iloitse Nato-jäsenyydestä, vaan olen pahoillani, että muita turvallisuutta lisääviä vaihtoehtoja ei ollut tarjolla.”

Kategoriassa jäsenhakemusta kannatetaan, mutta negatiivisella näkökulmalla. Jäsenhakemus kuvataan pakollisena toimena, johon Suomi on *ajettu*. Puhujat luovatkin narratiivia, jossa Suomi on muiden toimesta pakotettu tekemään kyseinen päätös. Suomea ei kuvata täten aktiivisena toimijana. Pakollisesta toimesta puhuttaessa sitaateissa vedotaan järkeen. Tähän pakollisuuteen ja välttämättömyyteen vetoaminen korostaa logosta, sillä kuulija ohjataan tekemään päättelyketju jäsenyydestä järkevänä

vaihtoehtona. Retorisena keinona hyödynnetään myös tyyllillisiä keinoja. Puheenvuoroissa havaitaan runsaasti adjektiiveja. Puheenvuoroista, joissa Nato-jäsenyys kuvataan pakollisena ja negatiivisena asiana löytyi lisäksi puoluepoliittinen teema. Puheenvuoroja esitetään eniten vasemmistoliitosta, jonka lisäksi vihreistä ja sosiaalidemokraateista esitetään kategorian puheenvuoroja. Kyseessä on puolueet, joiden jäsenistöstä esitettiin myös vastustavia tai neutraali mielipide.

6.7 Jäsenyys poliittisena viestinä

Puolustuspuheenvuoroista muodostui kategoria, jossa jäsenyyttä painotetaan ulkopoliittisena viestinä muulle maailmalle. Kategoriassa luodaan narratiivia, jossa päätöksen lopputulos on jäsenyyttä laajempi: jäsenäänestys kuvataan ulkopoliittisena tekona. Kategoria jakautui kuitenkin kahteen eri näkökulmaan. Ensimmäisessä näkökulmassa ulkopoliittisessa viestissä painotetaan laajaa poliittista merkitystä ja toisessa näkökulmassa jäsenyys pelkistetään vain turvallisuussopimuksen solmimiseksi.

Ensimmäisessä näkökulmassa poliittisessa viestissä painottuu puhujien mukaan Suomen arvomaailma sekä Suomen asema osana länttä. Kokoomuksen kansanedustaja Sofia Vikman painotti omassa puheenvuorossaan *oikean* ratkaisun tekemistä arvojen pohjalta: ”Kuten monesti ennenkin maailmanpolitiikan murroskohdissa, on tullut aika Suomen tarttua hetkeen ja tehdä oikeat ratkaisut niiden arvojen pohjalta, joihin uskomme.” Vikmanin puheenvuorossa painottuvat arvot, jotka määrittävät Suomen yhteisiksi me-sanamuotoa käyttämällä. Puheenvuorossa hyödynnetään tällä tavoin myös yhteisöllisyyden luomista.

Poliittisen viestin kategoriassa painotetaan arvojen lisäksi Suomelle yhteistä päätöstä. Päätöksestä luodaan kuvaa kansakuntaa yhdistävänä asiana. Lisäksi puheenvuoroissa korostuu Suomen autonominen asema päätöksenteossa. Koska Suomi on itsenäinen valtio, sillä on valta päättää omista liittoumistaan. Tällä tavoin viestiä kohdistetaan Venäjälle, vaikka Venäjää ei välttämättä suoranaisesti nostettu puheenvuorossa esille. Esimerkiksi Ville Valkonen toteaa puheenvuorossaan seuraavasti:

”Tässä historiallisessa kansallisen turvallisuuden ratkaisussa ei ole hallitusta tai oppositiota, vaan tämä on tehty kansakuntana yhdessä. Emme jämähdä emmekä lamaannu, vaan otamme kohtalomme omiin käsiimme ja muovaamme kansakuntana oman valoisan tulevaisuutemme. Tämä on viesti suomalaisilta maailmalle.”

Edellisen kategorian retoriikka loi kuvaa tilanteesta, jossa Suomi on muiden toimesta ajettu hakemaan jäsenyyttä. Tähän verrattaessa Valkonen luo vastakkaista kuvaa, jossa Suomi on aktiivinen toimija. Valkosen kielikuva, jossa Suomi ”ottaa kohtalon omiin käsiin”, painottaa Suomen mahdollisuutta tehdä päätös itse. Valkosen mai-

nitsema viesti maailmalle korostaa tätä Suomen kykeneväisyyttä tehdä päätös muutuneessa turvallisuustilanteessa. Samaa näkökulmaa painottaa myös Kokoomuksen kansanedustaja Sari Multala:

"Sillä, että teemme päätöksen jäsenyyden hakemisesta laajassa yhteisymmärryksessä, on erittäin suuri merkitys. Se on vahva viesti muille Nato-maille, mutta myös Venäjälle. Suomi tekee ratkaisunsa itse, omista lähtökohdistaan."

Nato-jäsenyyttä viestinä Suomen asemasta osana länttä korostetaan Perussuomalaisten kansanedustaja Mauri Peltokankaan toimesta: "Suomi on lähettämässä selkeän viestin maailmalle. Viesti kuuluu: olemme osa länttä ja haluamme tiivistää suhdettamme yhä." Myös Peltokankaan viesti on kohdistettu koko muulle maailmalle. Hänen puheenvuorossaan korostuu halu tiiviimpään yhteistyöhön lännen kanssa. Tämä voidaan tulkita myös irtautumisena idästä eli Venäjästä. Vihreiden kansanedustaja Iiris Suomela lähettää selkeämmän viestin idästä irtautumiseen. Suomela korostaa, että Suomi ei ole venäläisiä, vaan Ukrainan hyökkäyssotaa vastaan. Suomela korostaa Suomen arvomaailman osalta ihmisoikeuksia:

"Tämä viesti on tänään tärkeämpi kuin koskaan: me emme ole venäläisiä vastaan, me olemme Putinia ja hänen sotaansa vastaan. Me olemme ihmisoikeuksien puolella niitä polkevia hallitsijoita vastaan myös silloin, kun olosuhteet ovat vaikeat."

Kun osa puheenvuoroista piti jäsenyyden tuoman poliittisen viestin lähettäjänä Suomea ja suomalaisia, osa puheenvuoroista laajensi viestin lähettäjäksi koko lännen. Esimerkiksi perussuomalaisten kansanedustaja Arja Juvonen korostaa lännen viestittävän jäsenyydellä Venäjälle Ukrainan sodan vääryydestä jäsenyydellä. Jäsenyyden tuoman poliittisen viestin voidaan katsoa olevan vastaus sotaan.

"Kannatan Suomen hakeutumista Naton jäseneksi. Nato-jäsenyyks on sotilaallisen turvallisuuden tae, se on koko lännen viesti Venäjälle. Se kertoo yhtenäisyydestä ja siitä, että sodalla uhkaaminen ja heikompien kimppuun käyminen on väärin."

Osa puhujista koki Nato-jäsenyyden viestin vastaanottajien olevan tulevaisuuden yhteiskunta. Kokoomuksen kansanedustaja Marko Kilpi kohdistaa viestin tuleville suomalaisille, jotka pääsevät Kilven mukaan jäsenyyden myötä elämään yhteiskunnassa, jossa on rauha.

"Tämä on viesti sinne jonnekin tulevaisuuteen, aikojen päähän, kenties niin kauas, ettei meitä siellä enää ole. Tällä päätöksellä varmistamme, että meidän lisäksi te tulevat sukupolvet, te siellä tulevaisuudessa, saatte elää ja rakentaa elämänne rauhassa."

Sen lisäksi, että kategoriassa painotettiin laajalti erilaisia arvopohjaisia viestejä, osa puheenvuoroista painotti näkökulmaa, jossa jäsenyyteen liittyvän poliittisen viestin kanssa tulee olla tarkka. Vasemmistoliiton kansanedustaja Jussi Saramon reto-

riikka korostaa jäsenyyden olevan ainoastaan turvallisuuteen liittyvä toimi. Puheenvuorolla viestitään samalla myös muille puhujille: Puheen tahdotaan pysyvän vain turvallisuudessa.

”On tärkeää, että Naton jäsenyyttä nyt perustellaan ainoastaan oman turvallisuutemme maksimoinnilla. Se on viesti niin suomalaisille, Venäjälle kuin muille Nato-maille.”

Kategoriassa vedotaan logokseen, sillä jäsenyyden luoman poliittisen viestin kuvataan olevan hyvä asia. Täten kuulija ohjataan päättelemään jäsenyyden olevan järkevä päätös. Logokseen vedotaan muun muassa Suomen itsemääräämisoikeuteen, arvoihin, tuleviin sukupolviin sekä yhteisöllisyyteen vedoten. Kategoriasta löytyi myös näkökulma, jossa poliittinen viesti rajattiin kuitenkin koskemaan ainoastaan turvallisuusnäkökulmaa. Osa puhujista määrittelee poliittisen viestin olevan kohdistettu Venäjälle ja osa koko maailmalle. Yhteistä kategoriassa oli kuitenkin päätöksen merkityksen laajentaminen poliittiseksi viestiksi.

6.8 Kansan tahto

Puheenvuoroista nousee esille retoriikkaa, jossa vedotaan suomalaisten mielipiteeseen, eli kansan tahtoon. Kansan mielipiteeseen vedotaan useasta eri lähtökohdasta. Monet puheenvuoroista vetoavat erinäisiin kyselytuloksiin, kun taas osa retoriikasta piti suomalaisten mielipidettä yleistietona. Kyselytuloksiin vetoavat perussuomalaisten kansanedustajat Jari Ronkainen sekä Toimi Kankaanniemi. Ronkainen nostaa puheenvuorossaan esille kyselytulosten prosenttimäärän, jolla vetoaa Nato-jäsenyyden olevan kansan tahdon mukaista.

”Kannanmuodostus on tapahtunut tilanteessa, jossa myös kansalaisten näkemys puolustusliittoon kuulumisesta on muuttunut hyvin lyhyessä ajassa. Kyselytutkimusten perusteella kansalaisten aiemmin varautunut kanta on vaihtunut ylivoimaiseen kannatukseen: jopa 76 prosenttia vastaajista kannattaa liittymistä Natoon. Voimmekin nähdä, että poliittisten päättäjien toiminta seuraa kiitettävästi kansan tahtoa.”

Kankaanniemi korostaa puheenvuorossaan jäsenhakemuksen kannatuksen nopeaa kasvua. Kankaanniemi toteaa valtiojohdon työskennelleen jäsenyyden parissa ”kansan paineessa” suomalaisten mielipiteenmuutoksen myötä. Puheenvuorossa vedotaan valtionjohdon toimineen suomalaisten tahdon mukaisesti.

”Gallupit kääntyivät ainoaksi nähdyn turvan puoleen – Nato-jäsenyyden kannatus yli kaksinkertaistui hetkessä. Suomen valtiojohto alkoi kansan paineessa valmistelemaan niin sanotun Nato-option lunastamista.”

Yhtenä painotuksena kansan mielipiteeseen vetoamisessa näkyi sen asettaminen oman mielipiteen perusteeksi. Esimerkiksi perussuomalaisten kansanedustaja Riikka

Purra esittää puheenvuorossaan, että kansan mielipide muuttui ennen valtiojohdon mielipidettä. Suomalaisten mielipiteen muutoksella perustellaankin valtiojohdon mielipiteen nopeaa muutosta. Vakuuttavuutta luodaan myös toistolla.

”Kansan ja päättäjien mielipide on muuttunut Nato-jäsenyyttä puoltavaksi historiallisen nopeasti ja selvästi. Päättäjät ovat uskaltaneet muuttaa mielipidettään tosiasioiden ja kansan vahvan tahtotilan myötä. Kyse ei ole takinkääntämisestä vaan tarpeellisesta ja välttämättömästä kyvystä reagoida todellisuuden muuttumiseen. Ensin muuttui kansan mielipide, siten valtiojohdon.”

Kansan mielipide asetetaan koko päätöksenteon lähtökohdaksi osassa puheenvuoroja. Näin tekee kokoomuksen kansanedustaja Arto Satonen. Satonen toteaa, että kansan mielipidettä pitäisi painottaa keskustelussa enemmän.

”On ehkä hyvä katsoa, mitä kaikkea on sillä välillä tapahtunut ja mistä se johtuu. Minun mielestäni täällä on aika vähän tässä keskustelussa vielä korostettu sitä, että Suomen kansan mielipide on ratkaisevalla tavalla muuttunut, ja se on kaiken lähtökohta.”

Puheenvuoroissa nousee esille myös näkökulma, että ilman vahvaa mandaattia kansalta ei Nato-päätöstä voitaisi edes tehdä. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Matias Mäkyinen toteaa enemmistön tuen olevan ”edellytys” päätökselle.

”Asialla on myös vahva eduskunnan ja kansan enemmistön tuki, mikä on edellytys tämänkaltaisille päätöksille.”

Puheenvuoroissa nousee esille myös ilmiö, jossa oma mielipide sivuutetaan kansan mielipiteen vuoksi. Puheenvuoroissa todetaan, ettei Nato-jäsenyys ole puhujan tahto, mutta kansan mielipiteen vuoksi jäsenyyttä kannatetaan. Tämä nousee esille perussuomalaisten kansanedustaja Tom Packalénin puheenvuorossa:

”Varauksellisuudestani huolimatta tulen kannattamaan Natoon liittymistä, koska sillä on selkeä kansan enemmistön tuki.”

Puoltavaa mielipidettä perustellaan yleiseen mielipiteeseen sekä gallupeihin vetoamalla. Kansan mielipiteeseen vetoavissa puheenvuoroissa vedotaan logokseen. Logokseen vedotaan siten, että jäsenyys kuvataan järkevänä, sillä myös yleinen mielipide puoltaa sitä. Toisaalta yleisellä mielipiteellä vedotaan myös ethokseen. Yleisen mielipiteen tuoma auktoriteetti tuo mielipiteelle vaikuttavuutta. Tämä kansan mielipiteen tuoma auktoriteetti on erityinen demokratiassa, sillä parlamentissa edustajat ovat edustamassa kansaa. Osa puheenvuoroista asetti oman mielipiteensä pohjaksi kansan mielipiteen, vaikka on omien sanojensa mukaan jopa eri mieltä. Monessa puheenvuorossa kansan mielipiteen kerrotaan olevan tärkein lähtökohta. Väitteellä luodaan lisää painoarvoa yleiselle mielipiteelle, joka on jäsenyyttä kannattava.

6.9 Ruotsin kanssa yhdessä

Sekä puolustus- että vastustuspuheenvuoroissa nostetaan Ruotsi esille eri asiayhteyksissä. Ruotsin asemaan keskustelussa vaikutti erityisesti Ruotsissa samanaikaisesti tapahtunut jäsenhakemusprosessi. Puolustuspuheenvuoroissa Ruotsin jäsenhakemus asetetaan perusteena Suomen hakemukselle. Perusteissa painotetaan erityisesti yhteistyötä. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja ja pääministeri Sanna Marin korosti Ruotsia jopa tärkeimpänä yhteistyökumppanina. Painetta päätöksenteon nopeudelle luodaan toteamalla, että on tärkeää, että Suomi saa haettua jäsenyyttä samanaikaisesti Ruotsin kanssa. Ruotsin todetaan olevan jo loppusuoralla päätöksenteon kanssa:

”Ruotsi on läheisin kumppanimme. On meidän etumme, että Suomi ja Ruotsi tekevät turvallisuusratkaisunsa yhtä aikaa ja hyvässä yhteisymmärryksessä keskenään. Ruotsi on tänään saattamassa loppuun päätöksentekonsa voidakseen hakea jäsenyyttä Natossa mahdollisesti jo lähipäivinä. Haluan valtioneuvoston puolesta ilmaista kiitokseni Ruotsille siitä läheisestä yhteistyöstä, jota olemme koko kuluvaan kevään tehneet.”

Puheenvuoroissa tuodaan esille myös pohjoismainen yhtenäisyys sekä arvopohja. Näitä näkökulmia painotti Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Mika Kari. Tätä yhtenäisyyttä korostetaan käyttämällä sanaa *ristiliput* metaforana viitaten pohjoismaisiin valtioihin ja niiden yhtenevään lippumalliin.

”Suomen ja omaa Nato-prosessia samaan aikaan käyvän Ruotsin liittyminen vahvistaisi Itämeren väriä tällä kartalla. Pohjoismaiden rintama Natossa lisäisi merkittävästi Pohjois-Euroopan vakautta sekä vahvistaisi Naton puolustusta koko sen alueella. Suomen ja Ruotsin jäsenyys toisi kaikki Pohjoismaat Naton yhteisen puolustuksen alle, sen suunnittelijoiksi sekä kehittäjiksi. Ristilippujen yhteistyö luo myös mahdollisuuden edistää pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan mukaista arvopohjaa Naton sisällä.”

Puheenvuoroissa nousee esille näkemys siitä, että koko pohjoismainen turvallisuus on paremmalla pohjalla, mikäli Suomi ja Ruotsi liittyvät yhdessä Natoon. Keskustan kansanedustaja Juha Pylväs korostaa, että kaikkien Pohjoismaiden Natoon kuuluminen parantaa Pohjois-Euroopan puolustusta. Lisäksi painotetaan yhteistä arvomaailmaa Ruotsin kanssa.

”Suomi ja Ruotsi jakavat liittokunnan kanssa yhteisen arvopohjan demokratian, ihmisoi-keuksien ja oikeusvaltion puolustajina. Jäsenyys on luonteva jatko Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitkälle linjalle, jolla olemme hakeneet maailmelle kansallista liikkumatilaa ja turvanneet kansainvälisen asemamme. Kaikkien Pohjoismaiden kuuluminen puolustusliitto Natoon poistaa esteitä pohjoismaiselta puolustusyhteistyöltä ja parantaa Pohjolan puolustusta.”

Ruotsista puhuttaessa esille nousee ajatus myös Suomen ja Ruotsin yhteisestä puolustusyhteistyöstä Naton sijaan. Puolustuspuheenvuoroissa yhteistä puolustusyhteistyötä ei pidetty yhtä turvallisena vaihtoehtona kuin Nato-jäsenyyttä. Vasemmistoliiton kansanedustaja Jussi Saramo vetoaa tähän näkökulmaan Nato-jäsenyyttä kannattaessa.

”Niin Venäjä kuin Ruotsi tulevat jatkossakin olemaan naapurissamme. Ruotsilla ja Suomella on aina yhteinen intressi. Kun Suomen puolustusta halutaan vahvistaa, on kaikissa tilanteissa tärkeintä turvata selustan täysi tuki niin poliittisista kuin sotilasteknisistäkin syistä. Sama tiedostetaan Ruotsissa. Ruotsin puolustus- ja pääministerit perustelivat Ruotsin jäsenyyttä Suomen jäsenyydellä. Itse koen, että yhteinen puolustusliitto Ruotsin kanssa yhdistettynä historiallisen nopeasti sotilaallisesti vahvistuvien EU-maiden avunantovelvoitteen olisi ollut kestävin ratkaisu. Se ei kuitenkaan enää ole vaihtoehto.”

Osa puheenvuorosta yksilöi tarkemmin hyödyistä, joita Suomi saa ollessaan Ruotsin kanssa yhdessä osa Pohjoismaista Nato-yhteisöä. Kristillisdemokraattien kansanedustaja Päivi Räsänen mukaan Suomella on paremmat yhteistyömahdollisuudet sekä kyky vaihtaa paremmin tiedustelutietoa sekä kehittää kyberpuolustusta. Jäsenyydelle luodaan merkitystä myös yhtenäisemmästä puolustusyhteistyöstä muiden pohjoismaiden kanssa.

”Suomi sijaitsee strategisesti tärkeällä alueella. Naton jäsenenä Suomella olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet osallistua euroatlanttiseen yhteistyöhön Pohjois-Euroopan turvallisuuden vahvistamiseksi. Samalla lisääntyy tiedustelutiedon vaihto ja yhteistyössä voimme kehittää kyberpuolustustamme ja valmiuksiamme vastata hybridihyökkäyksiin. Suomen ja Ruotsin liittyminen Natoon tarkoittaisi yhtenäisen pohjoismaisen puolustusalueen muodostumista.”

Puheenvuoroissa korostetaan Suomen ja Ruotsin tiivistä yhteistyötä Nato-jäsenyyden valmistelussa. Vihreiden kansanedustaja ja ulkoministeri Pekka Haavisto nostaa esille hänen omia tapaamisiaan Ruotsin ja Naton ulkoministerien kanssa. Tällä tavoin hän samalla korostaa omaa asiantuntemustaan aihepiirin parissa.

”Ruotsi tekee päätöksensä Suomen kanssa nyt samassa aikataulussa. Tämä on aivan erinomainen asia. Meidät oli yhdessä Ruotsin kanssa kutsuttu lauantai-iltana tapaamaan Berliiniin Naton ulkoministereitä, ja Suomen ja Ruotsin jäsenyyttä sai erittäin hyvän vastaanoton Nato-maiden keskuudessa.”

Puheenvuorot perustelivat runsaasti jäsenyyttä ”koska ruotsi niin mekin” -päätelyketjun avulla. Puheenvuorot vetosivatkin logokseen. Lisäksi kategoriassa nousee esille ethos, sillä omaan asiantuntijuuteen vedotaan kategorian puheenvuoroissa. Kategoriassa painotetaan lisäksi Suomen asemaa osana Pohjoismaita ja länttä. Pohjoismaista yhteistyötä korostetaan tunteisiin vetoavasti metaforien avulla.

6.10 Nato talouden vahvistajana

Talousnäkökulma on aihepiiri, joka nousee esille sekä puolustus- että vastustuspuheenvuoroissa. Puolustuspuheenvuoroissakin näkökulma jakautui kahteen: puolustuspuheenvuoroissa esillä on narratiivi Natosta talouden vahvistajana, mutta toisaalta tiedostetaan Venäjän pakotteiden haitat.

Talouden vahvistumista korostavissa puheenvuoroissa määritellään turvallisuus kaiken taloudellisen toiminnan perusteeksi. Retoriikassa painottuu liioittelu tehokeinona. Ajatusleikkiä käydään jopa itsenäisyyden menettämisen kanssa. Näin tekee puheenvuorossaan Liike Nyt -eduskuntaryhmän kansanedustaja Harry Harkimo. Harkimo kertoo puheenvuorossaan, ettei puolustusliiton kustannuksilla ole merkitystä, sillä Suomen suojaaminen on ”kaiken perusta”. Huomio ohjataan vertauksella pois Naton kustannuksista.

”Suomen suojaaminen ei voi olla budjettikysymys, vaan kaiken perusta. Kyse on siitä, että Suomella ylipäätään on oma budjetti. Nato-jäsenyys on tärkeä myös talouden kannalta. Se vähentää maariskiä, turvaa matkailun tulevaisuutta ja luo uskoa investointeihin, kasvuun ja työpaikkoihin.”

Harkimon puheenvuorossa tuodaan esille myös investointien ja talouskasvun näkökulma, jota korostetaan enemmistössä kategorian puheenvuoroista. Natosta luodaan kuvaa investointien vahvistajana ja talouskasvun tuojana. Myös Keskustan kansanedustaja Juha Pylväs painottaa turvallisuutta edellytyksenä investoinneille ja talouskasvuille. Nato esitetään ratkaisuna talouskasvulle:

”Turvallisuus ja talous kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Vakaa turvallisuusympäristö on edellytys talouden vakaudelle, kasvulle ja investoinneille.”

Puheenvuoroissa nostetaan esille myös kansainvälisten yritysten halukkuus toimia Suomessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Puheenvuoroissa esitetään, että yritykset jopa odottavat Suomen Nato-päätöstä investointien tekemisen suhteen. Myös sosiaalidemokraattien kansanedustaja Piritta Rantanen tuo tätä näkemystä esiin ja korostaa, että taloutta ja turvallisuutta ei voi erottaa toisistaan.

”Ajattelen niin, että tätä keskustelua ei voida käydä ilman, että pohdimme, kuinka turvallisuustilanteemme muutos vaikuttaa kansainvälisten ja kansallisten yritysten investointihalukkuuteen Suomessa. Koronakriisistä juuri toipumassa olevat yrityksemme, teollisuus- ja matkailuala, ovat myös uuden tilanteen edessä. Venäjän Ukrainaan tekemän raakalaismaisen hyökkäyksen jälkeen osa ulkomaalaisista matkailijoista on jo perunut matkojaan Suomeen. Myös yritysten investoinnit ja pitkän aikavälin tulevaisuuden suunnitelmat odottavat tätä päätöstä.”

Kategorian puheenvuoroissa moni nostaa esille asiantuntijuuttaan. Asiantuntijuutta korostetaan erityisesti nostamalla esille puhujan jäsenyys talousvaliokunnassa.

Puheenvuoroissa nostetaan esille myös siellä käsitellyt asiat. Talousvaliokunnan jäsenyyteen vetoaa sosiaalidemokraattien kansanedustaja Matias Mäkynen. Mäkynen korostaa talousvaliokunnan tuomaa asiantuntijuutta puhumalla näkemyksestään talousvaliokunnan näkemyksenä.

”Turvatakuiden nostaman pidäkkeen ja paremman huoltovarmuuden lisäksi myös taloudelliset näkökohdat perustelevat Nato-jäsenyyttä. Talousvaliokunnassa katsomme, että Nato-jäsenyys tukisi taloudellisen toiminta- ja investointiympäristön vakautta, Suomeen kohdistuvan maariskin minimointia sekä Suomen houkuttelevan ja turvallisen maakuvan ylläpitämistä pitkällä aikavälillä. Asiantuntijakuulemisissa on korostettu, että jäsenyys puolustusliitossa vahvistaisi Suomen kykyä pysyä sotilaallisten kriisien ulkopuolella ja tätä kautta myös houkuttelevuutta taloudellisen toiminnan sijaintipaikkana.”

Mäkynen lisäksi Kokoomuksen kansanedustaja Sanni Grahn-Laasonen korosti asiantuntijuuttaan kertomalla olevansa jäsenenä talousvaliokunnassa. Grahn-Laasonen mukaan Nato-jäsenyys tuo vakautta, joka tukee investointiympäristöä.

”Talousvaliokunnassa tarkastelimme asiaa investointiympäristön näkökulmasta. Nato-jäsenyys on ensisijaisesti turvallisuusratkaisu mutta tukee myös Suomen taloudellisen toiminta- ja investointiympäristön vakautta. Nato-jäsenyydelle on myös vahvat taloudelliset perusteet.”

Tähän samaan investointiympäristön vakauteen vetoaa myös kokoomuksen kansanedustaja Anne-Mari Virolainen. Virolainen tuo esiin myös asiantuntijanäkemysten tukemaan omaa argumenttiaan. Vaikuttavuutta lisää asiantuntijan nimeäminen ja tarkka kuvaus siitä, mitä asiantuntija on sanonut.

”Natojäsenyytemme tukisi taloudellisen toiminta- ja investointiympäristön vakautta, Suomeen kohdistuvan maariskin minimointia sekä houkuttelevan ja turvallisen maakuvan ylläpitämistä pitkällä aikavälillä. EK:n kansainvälisestä kaupasta ja kauppapolitiikasta vastaavan johtajan Timo Vuoren mukaan suomalaisyritykset voivat hyötyä Nato-maiden kanssa kehitettävästä kriisinkestävyydestä.”

Osa puheenvuoroista vetosi myös kriisitilanteiden taloudellisiin skenaarioihin. Skenaarioilla pyrittiin luomaan tunteisiin vetoavaa uhkakuvaa. Skenaariolla korostettiin huoltovarmuuden tärkeyttä, ja Naton todettiin tukevan huoltovarmuutta. Keskustan kansanedustaja Jari Lepän mukaan kriisioloissa tarvikkeiden saanti on vaikeaa, ja täten kotimaan tuotannon tulee olla kunnossa. Hänen mukaansa jäsenyys tukee kotimaan tuotantoa.

”Kriisioloissa tuonti ei toimi eikä lakkautettua tuotantoa pysty nopeasti käynnistämään uudelleen. Siksi oman tuotannon on oltava aina kunnossa, riittävä, ja sen on oltava kannattavaa. Kauttaaltaan elinvoimainen ja yritteliäs Suomi on myös turvallinen Suomi. Liittoutuminen on myös taloudellista huoltovarmuutta vahvistava askel.”

Kategorian puheenvuoroista enemmistö keskittyi tuomaan Natoa esille taloustilanteen vakauttajana ja investoinneille positiivisena asiana. Osassa puheenvuoroista

nostetaan kuitenkin esille, että taloudellisia tappioita on tulossa. Taloudellisten tappioiden näkökulma on esillä vastustuspuheenvuoroissa, joten tämä voidaan nähdä vastauksena vastustuspuheenvuorojen talousargumenteille. Perussuomalaisten kansanedustaja Jani Mäkelä ei kuitenkaan puheenvuorossaan yksilöi tätä tulevaa taloustappioita Natoon, vaan Venäjäpakotteisiin. Puheenvuorossa esitetäänkin, etteivät taloudelliset tappiot saa olla Nato-jäsenyyden esteenä, sillä niitä on tulossa joka tapauksessa pakotteiden vuoksi.

”Moni on sanonut, että Suomen olisi pitänyt liittyä Natoon rauhalliseen aikaan. Pitääkin kysyä, miksei näin ole tapahtunut. Uskon, että suuri tekijä siinä on käytännössä talous. Länsimaat, mukaan lukien Suomi, ovat varoituksista huolimatta tehneet itsestään hyvin riippuvaisia Venäjästä energian ja talouden suhteen. Nyt pakotteiden myötä riippuvuutta ei voi käyttää tekosyynä mielistelypolitiikalle, kun päinvastoin pyrimme eroon riippuvuudesta ja eristämään Venäjän. Taloudelliset tappiot tulevat eteen kuitenkin, ne täytyy kestää.”

Talousnäkökulmasta keskustelleet puolustuspuheenvuorot loivat Natosta kuvaa investointeja houkuttelevana tekijänä. Taloustilanteen parantamisesta keskustellessa keskiöön nousi talousympäristön ja investointiympäristön vakauudesta, jota Nato on puolustuspuheenvuorojen mukaan tukemassa. Liioittelu on havaittavissa tehokkeinä. Kategoriassa vedotaan omaan asiantuntijuuteen, mutta myös muiden asiantuntijoiden näkemykseen. Asiantuntijuutta esiin nostamalla vedotaan ethokseen ja logokseen. Ethokseen vetoamalla asiantuntijuudella vedotaan auktoriteettia kasvattamalla. Toisaalta asiantuntijuudessa vedotaan myös logokseen, sillä asiantuntijan mielipiteellä vedotaan puhujan argumentin järkevyyteen.

6.11 Tarpeeksi laaja asiantuntijatieto päätöksenteon tukena

Aiemmissä kategorioissa on vedottu asiantuntijoihin liittyen tiettyyn näkökulmaan, kuten talouteen tai isänmaallisuuteen. Tarpeeksi laaja asiantuntijatieto päätöksenteon tukena -kategoriassa havaitaan kuitenkin laajemmin asiantuntijuuteen vetoavia puheenvuoroja. Nato-jäsenyyttä puolustavissa puheenvuoroissa muodostui erillinen kategoria, jossa vedotaan asiantuntijatietoon perusteltaessa omaa muuttunutta mielipidettä. Kategoria on siitä mielenkiintoinen, että asiantuntijatiedolla ei perusteltu mitään tiettyä vaikutusta, joka jäsenyydellä on. Sen sijaan asiantuntijatiedolla keskitytään luomaan yleisesti kuvaa, jossa tietoa Nato-jäsenyyden hakemiseen on saatu riittävästi. Perussuomalaisten kansanedustaja Juha Mäenpää vetoaa oman mielipiteensä luotettavuuteen pohjautuen asiantuntijatietoon. Hän korostaa erityisesti omaa valio-kuntatyöskentelyään ja siellä saatua tietoa. Mäenpää kuvaa omaa mielipiteenmuodostusprosessiaan puheenvuorossaan myös adjektiivein.

”Kantaani muodostin harkiten, kuunnellen asiantuntijoita ja tarkastellen kaikkia näkökulmia. Erityisesti jäsenyyteni puolustusvaliokunnassa on mahdollistanut syvällisenkin tiedonsaannin mieltä askarruttaviin kysymyksiin.”

Myös vihreiden kansanedustaja Bella Forsgrén vetoaa asiantuntijatietoon. Puheenvuorossa ei kuitenkaan painoteta Mäenpään tavoin omaa tietoa, vaan vedotaan koko eduskunnan saamaan mahdollisuuteen kuulla asiantuntijoita laajasti: ”Nopeasta aikataulusta huolimatta edustajilla on ollut mahdollisuus kuulla laajasti asiantuntijoita oman päätöksentekonsa tueksi.” Forsgrén nostaa esille myös prosessin nopeuden, joka on kritiikin kohteena vastustuspuheenvuoroissa. Hän vastaa tähän kritiikkiin kertomalla mahdollisuudesta kuulla kattavasti asiantuntijoita. Myös sosiaalidemokraattien kansanedustaja Matias Mäkynen nostaa esille prosessin nopeuden. Puheenvuorossa kuitenkin vakuutetaan, että tästä huolimatta tietoa on saatu tarpeeksi: ”Eduskunta ja puolueet ovat saaneet laajasti tietoa ja voineet käydä keskustelua järjestelmällisesti mutta nopeasti.”

Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Kim Berg korostaa puheenvuorossaan sekä eduskunnan prosessia että omaa pohdintaansa tämän tiedon pohjalta. Myös Berg korostaa pitkää harkintaa mielipiteensä perustamisen taustalla ja tuo esille pohtineensa monia näkökulmia. Eduskunnan prosessia hän kuvaa adjektiivilla ”arvokas”.

”Oma kantani Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä on syntynyt pitkän harkinnan tuloksena, ja sitä tehdessä on pitänyt pohtia eri näkökulmat mielessä, mikä on lopulta Suomen ja suomalaisten kannalta paras vaihtoehto. Eduskunnan selontekoprosessi on ollut arvokas, sillä sen aikana olemme saaneet kattavasti tietoa ja päässeet käymään avointa keskustelua niin eduskuntaryhmissä kuin myös täysistunnoissa ja valiokunnissa. Olemme kuulleet laajasti asiantuntijoita ja saaneet myös sitä kautta arvioita muuttuneesta tilanteesta ja sen vaikutuksista.”

Osassa puheenvuoroissa kuvastetaan tarkemmin oman mielipiteen kehitystä. Ominaista puheenvuoroille oli, että mielipiteen kuvataan muuttuneen yhä enemmän Nato-myönteiseksi asiantuntijakuulemisen myötä. Sosiaalidemokraattien Paula Werning vetoaa tähän näkökulmaan puheenvuorossaan: ”Mitä enemmän itse olen saanut asiasta tietoa, mitä enemmän olen asiantuntijoita kuullut, sitä helpommaksi on oma päätöksentekoni tullut.” Puheenvuoroissa korostettiin asiantuntijatiedon tuomaa mielipiteenmuutosta myös kielikuvilla. Näin tekee sosiaalidemokraattien kansanedustaja Tarja Filatov käyttäessään ”viisari”-sanaa metaforana asiantuntijoihin vetoamisen tukena: ”Valiokunnissa me olemme saaneet pohtia turvallisuuden eri ulottuvuuksia asiantuntijoiden kanssa, ja hyvä niin. Tämän prosessin jälkeen oma viisarini osoittaa kohti Natoa.”

Puheenvuoroissa korostettiin lisäksi asiantuntijatiedon riittävyttä eri tilaisuuksilla, joissa on päässyt kuuntelemaan asiantuntijatietoa. Sosiaalidemokraattien Riitta Mäkinen listaa puheenvuorossaan eri valiokuntaryhmiä, joissa on päässyt keräämään tietoa Nato-jäsenyydestä.

”Olen osallistunut selonteon käsittelyyn puolustus-, valtiovarain- ja talousvaliokunnan työskentelyn kautta. Olemme kuulleet lukuisia asiantuntijoita, arvioineet turvallisuustilanteen muutosta ja siihen liittyviä riskejä, taloudellisia vaikutuksia ja puolustuspoliittisten ratkaisujen vaihtoehtoja ja vaikuttavuutta.”

Osassa puheenvuoroista korostetaan myös keskustelun riittävyttä kuullun asiantuntijatiedon pohjalta. Keskustan Mikko Savola nostaa esille keskustelun riittävyyden samalla kiitellen eri tahoja. Tahoja listaamalla hän korostaa eri auktoriteetteja, joilla on ollut osuutensa jäsenyysprosessissa. Lisäksi Savola listaa ulkoasiainvaliokunnan, jossa hän on itse ollut mukana. Hän kuvaa keskittyneensä aihepiiriin valiokunnassa ”perusteellisesti”. Adjektiivilla korostetaan käsittelyn huolellisuutta.

”Haluan kiittää sekä valtioneuvostoa, tasavallan presidenttiä, että tietysti puhemiestä, joka on johdattanut tätä keskustelua täällä etenemään hyvin, siitä, että kaikki kansanedustajat ovat päässeet osallistumaan tähän keskusteluun ja saaneet tietoa. Ulkoasiainvaliokunnassa tietysti olemme erityisen perusteellisesti tähän keskittyneet.”

Samaan näkökulmaan vetoaa myös keskustan kansanedustaja Arto Pirttilahti. Pirttilahti kertoo eri näkökulmista, joista edustajien on ollut mahdollisuus kuulla ja keskustella eduskunnassa. Pirttilahti tehostaa argumenttiaan adjektiiveille ”riittävästi” ja ”laajasti”: ”Turvallisuusselontekokeskustelussa olemme mielestäni saaneet riittävästi tietoa ja tilaisuuden keskustella laajasti Suomen turvallisuuden ja omavaraisuuden sekä Natoon liittymisen eri puolista.”

Kategoriassa painottuu riittävän asiantuntijatiedon korostaminen. Puheenvuoroissa vedotaan erityisesti ethokseen korostamalla omaa asiantuntijuutta riittäviin asiantuntijakuulemisiin perustuen. Ethoksen lisäksi asiantuntijatiedon korostamisella vedotaan logokseen. Logokseen vedotaan siten, että asiantuntijatietoon vetoamalla Nato-jäsenyys kuvataan järkevänä vaihtoehtona. Argumentin tukena käytetään myös kielen koristeellisuutta. Puheenvuoroissa esiintyy kielikuvia sekä adjektiiveja. Adjektiiveina toistuu asiantuntijatiedosta puhuttaessa ”riittävä”, ”laaja”, ”huolellinen” sekä näiden synonyymit. Ominaista argumenteille on myös oman mielipiteen muutoksen kuvaaminen: Puhuja ei omien sanojensa mukaan ole ollut varma jäsenyydestä, mutta asiantuntijatieto sai heidät vakuuttumaan sen hyvistä puolista ja tarpeellisuudesta. Kategoriasta mielenkiintoisen tekee saadun asiantuntijatiedon kertomisen puuttuminen: Saatua tietoa ei selitetä, vaan puhuja kertoo itse vakuuttuneensa asiantuntijoista ja perustelee tällä omaa Nato-myönteisyyttään. Keinolla pyritään luomaan kuvaa huolellisesta prosessista, jonka takana asiantuntijat ovat. Kategorian voi nähdä vastauksena vastustuspuheenvuorojen diskurssille, jossa jäsenyysprosessia kuvataan haktiköitynä ja tunnepohjaisena.

7 JÄSENHAKEMUSTA VASTUSTAVIEN PUHEENVUOROJEN ANALYYSI

7.1 Naton eriävä arvomaailma: ydinasepolitiikka ja Turkin ihmisoikeusloukkaukset

Puolustuspuheenvuoroissa osa puheenvuoroista painotti Naton kanssa yhteistä arvomaailmaa, eli demokratiaa ja ihmisoikeuksien kannattamista. Vastustuspuheenvuorossa otetaan uusi näkökulma tälle arvomaailmadiskurssille. Natoon liittymistä vastustetaan vetoamalla siihen, että Naton arvomaailma eroaa Suomen arvomaailmasta. Erottavina tekijöinä esille nousee Ydinasepolitiikka sekä Turkin poliittiset toimet. Vastustajien mukaan Suomen ei pitäisi olla Turkin kaltaisen ihmisoikeuksia loukkaavan valtion kanssa samassa puolustusyhteistyössä. Yhteisessä liittoumassa toimiminen koetaan ristiriitaisena ihmisoikeuspolitiikan kannattamiselle. Turkin ongelmallisuutta ilmennetään kertomalla muun muassa Turkin sotatoimista sekä ihmisoikeusloukkauksista. Tähän näkökulmaan vetoaa vasemmistoliiton kansanedustaja Veronika Honkasalo puheenvuorossaan:

”Emme esimerkiksi ole saaneet selkeää vastausta siihen, miten käy ihmisoikeuksien edistämisen uskottavuudelle, kun olemme liittymässä samaan liittoon ihmisoikeuksia raa’asti sekä omassa kotimaassaan että sen ulkopuolella loukkaavan Turkin kanssa”

Honkasalo korostaa Turkin ihmisoikeusloukkauksia sekä Turkin sisäisesti että kansainvälisesti. Honkasalo ei kuitenkaan yksilöi ihmisoikeusloukkauksia. Yksityiskohdaisemmin Turkin viimeaikaisia sotatoimia nostaa esille vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho puheenvuorossaan:

”Toiseksi, Marinin hallitus on vaiennut täydellisesti siitä, mitä Syyrian kurdialueella on viime viikkoina tapahtunut. Tilanne on alueella eskaloitunut nopeasti. Viimeisen kolmen

vuorokauden aikana Turkki on pommittanut tykistöllä 50:tä kylää, joiden se katsoo antavan suojaa terroristeiksi nimeämilleen taistelijoille, jotka Turkin mukaan toimivat nyt uuden nimen alla välttääkseen sanktiot, joita läntinen maailma on kohdistanut PKK:hon. Ja kolmanneksi, Suomen hallitus on täydellisesti vaiennut myös viimeviikkoisista tapahtumista Pohjois-Irakin kurdialueella. Turkin ilmavoimat on laajentanut PKK:n tukikohtien pommittamista. Irak on arvostellut Turkin pommituksia, mutta Nato ja sen suojissa toimivat ulkomaalaiset kouluttajat, Suomi mukaan luettuna, ovat olleet vaii.

Turkkiin vetoavissa puheenvuoroissa nostetaan esille myös Turkin asettamat vaatimukset Suomen Nato-jäsenyyden hyväksymiselle. Vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho esittää puheenvuorossaan Turkin vaatimuksia ja pohtii, taipuuko Suomi Turkin tahtoon Suomen arvojen vastaisesti. Ristiriidat korostavat Suomen ja Turkin arvoeroja.

”Turkki vaatii nyt Suomen ja Ruotsin asevientikieltojen purkamista. Ovatko Suomi ja Ruotsi valmiit taipumaan Turkin tahtoon?”

”Turkki vaatii nyt 33:n vallankaappausyrityksestä epäillyn turkkilaisen gülenistin palauttamista Suomesta ja Ruotsista”

”Turkin kovasanaiset lausunnot näyttävät yllättäneen täydellisesti Suomen ulkopoliittisen johdon, joka uskoi Naton toivottavan Suomen ja Ruotsin sotilasliittoon avosylin mitään kysymättä. Turkki vaatii nyt, että Suomen on muutettava linjaansa useissa ongelmallisissa asioissa.”

Turkin ihmisoikeusloukkauksien lisäksi kritiikin alla on puolustuspuheenvuorojen väite siitä, ettei Nato-maihin ole hyökätty. Perussuomalaisten kansanedustaja Mika Niikko nostaa esille Turkin toimet Kreikkaa kohtaan. Niikko viittaa todennäköisesti pakolaispoliittisiin toimiin, joita Turkki on tehnyt EU:n tahdon vastaisesti Nato-maa Kreikassa. Niikko pitää tätä todisteena siitä, ettei Nato-jäsenyys ole tae rauhasta. Hän myös korostaa sekä Kreikan ja Turkin Nato-jäsenyyksiä luoden kuvaa sisäisistä konflikteista.

”Perustelu siitä, että yhteenkään Nato-maahan ei ole koskaan hyökätty – lukuun ottamatta Nato-maa Turkin hybridisotaa Nato-maa Kreikkaa ja EU:ta vastaan – kertoo yhtä paljon kuin se, ettei yhteenkään EU-maahan ole koskaan hyökätty tai että Suomeen olisi kohdistunut sotilaallista uhkaa Naton olemassaolon aikana.”

Puheenvuoroissa nostetaan esille myös Turkin asema voimapolitiittisesti. Vkk:n kansanedustaja Anu Turtiainen vetoaa puheenvuorossaan Turkin kritisoimiseen paheenteisesti.

”Suomessa taas ei ole huomattu sitä, että Kiina on kehottanut varovaisuuteen, eikä sitä, että Turkin arvostelulla on hintansa.”

Auki jätetty väite ”Turkin arvostelulla on hintansa” jättää kuulijan pohtimaan seurauksia. Tällä vaikutetaan kuulijan tunnetiloihin luomalla uhkakuva ja pelkoa.

Naton vastustaminen Turkin jäsenyyden vuoksi on mielenkiintoinen ilmiö. Vaikka Naton jäsenmaita on puhehetkellä 30 kappaletta, ei muiden jäsenmaiden teot nouse yhtä lailla perusteeksi vastustukselle. Syinä Turkin vastustukselle esitetään Turkin vaatimukset Suomen jäsenhakemuksen hyväksymisen ehtona sekä Turkin ihmisoikeusloukkaukset.

Toisena vastustuspuheenvuoroissa eriävänä arvona esille nousi ydinaseet. Ydinaseet ja ydinasepolitiikka ovat aihepiirejä, jotka puhuttavat niin puolustuspuheenvuoroissa, kuin vastustuspuheenvuoroissakin. Vastustavissa puheenvuoroissa ydinaseet nostetaan yhtenä suurena perusteena olla hakematta jäsenyyttä. Puheenvuoroissa nostetaan esille Suomessa keskustelun alla ollut ydinasekieltosopimus, jota Nato ei kannata. Moni vastustuspuheenvuoron pitäjä kokee tämän sopimuksen tärkeänä, mutta Nato-jäsenyys on syynä sille, miksi sopimusta ei Suomen osalta ole edistetty. Hallitusta kritisoidaankin siitä, että Nato-jäsenyys menee ydinasekysymyksen edelle. Vasemmistoliiton kansanedustaja Markus Mustajärvi nostaa tämän esille puheenvuorossaan.

”Ydinasekieltosopimus, joka on hallitusohjelmaan kirjattu, ei ole edennyt, koska tämä hallitus ei ole halunnut luoda esteitä Nato-jäsenyydelle. Yksikään Naton jäsenmaa ei ole allekirjoittanut ydinasekieltosopimusta, eikä Nato järjestönä tue sitä.”

Mustajärvi painottaa puheenvuorossaan myös muiden Nato-jäsenmaiden kantaa ydinasosopimukselle. Ydinasosopimuksesta luodaan arvokysymys, joka on eriävä Suomen hallitusohjelman kanssa. Tällä voidaan kuvastaa Naton arvomaailmaeroa Suomeen. Myös Vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho nostaa esille ydinasekieltosopimuksen omassa puheenvuorossaan: ”Nyt hallitus on liittämässä Suomen ydinaseblokkiin, jonka yksikään jäsenvaltio ei ole hyväksynyt ydinasekieltosopimusta”.

Ydinasosopimuksen tuovan arvokysymyksen lisäksi puheenvuoroissa luodaan uhkakuvaa ydinasosodan vaaroista. Edustaja Mustajärvi kuvastaa Suomea ”eturintamavaltioksi”, mikäli sota syttyy. Hän myös kertoo Suomen uusien hävittäjähankintojen olevan ydinasosopivia, ja täten tuo kuulijalle vaikutelman siitä, että ydinaseita tulee myös Suomeen. Tätä hän tehostaa toteamalla, että myös lentäjät koulutetaan varmasti ydinaseiden kuljetukseen.

”Sotilasliiton jäsenenä olemme mukana suursodassa, jos sellainen Euroopassa syttyy. Naton jäsenenä olemme eturintamavaltio. Ydinaseisiin ja HX-hankkeeseen liittyen ei ole sattumaa, että Suomi päätyi hankkimaan F-35-koneita ja nimenomaan yhdysvaltalaisen koneen. Ne olivat ainoa vaihtoehto, joka kykenee kuljettamaan ydinaseita, ja siihen meidän hävittäjä-lentäjiäkin tullaan varmuudella kouluttamaan.”

Puheenvuoroissa nostetaan esille kritiikkiä koko Naton pelotepolitiikkaa vastaan. Vasemmistoliiton kansanedustaja Veronika Honkasalon mukaan turvallisuutta

ei kannata asettaa ydinaseisiin perustuvaksi. Honkasalon retoriikassa erityisesti adjektiiveilla luodaan kuvaa Naton ydinasepolitiikasta heikkona. Honkasalon mukaan ydinasepelote on "ennakoimaton" ja "hauras". Adjektiiveilla tehostetaan kritiikkiä ydinasepolitiikkaa kohtaan. Naton ydinaseisiin pohjautuva pelote on Honkasalolle keskeinen syy olla kannattamatta jäsenyyttä.

"Ydinaseisiin pohjaava turvallisuus on hauras ja ennakoimaton. Koko ydinasejärjestelmään nojautuminen on minulle yksi keskeinen syy siihen, miksi suhtaudun Nato-jäsenyyteen erittäin kriittisesti. Ydinasepelote on osa Natoon sisäänkirjoitettua doktriinia. Nato-jäsenyyden hyväksyminen tarkoittaa, että me myös hyväksymme ydinasepelotteeseen pohjautuvan turvallisuuspolitiikan."

Kategoriassa Turkin politiikka sekä ydinaseet kuvataan lähtökohtaisesti Suomen arvojen vastaisena. Kategoriassa vedotaan erityisesti logokseen esimerkkien kautta. Esimerkkejä esitetään Turkin ihmisoikeusloukkauksista sekä ulkopolitiikasta. Lisäksi vedotaan tunteisiin esittämällä uhkakuvia. Nato kuvataankin Turkin toimiin perustuen Suomen arvomaailman vastaisena yhteisönä, joka ei ole niin vakaa, kuin puolustuspuheenvuorot esittävät. Myös Naton ydinasepolitiikka ja ydinasepelote on kritiikin alla. Ristiriitaa luo Naton jäsenmaiden kuulumattomuus ydinasesopimukseen. Ydinasesopimusta perustellaan Suomen arvomaailman mukaiseksi muun muassa mainitsemalla sen sisältyminen hallitusohjelmaan. Lisäksi Suomen turvallisuuden kuvataan olevan ydinaseiden vuoksi vaarassa, mikäli sota syttyy. Tällä vedotaan pathokseen uhkakuvien kautta. Pathoksella voidaan luoda ristiriitaa Suomen ja Naton arvomaailmojen välille. Tehostetta vakuuttavuudelle luodaan kategoriassa myös adjektiivein.

7.2 Nato taloudellisena uhkana

Jäsenyyden talousvaikutukset nostetaan esille puolustuspuheenvuoroissa positiivisessa valossa, mutta vastustuspuheenvuorot luovat talousvaikutuksista erilaista kuvaa. Länsimaisten investointien sijaan katsauksessa on itään tapahtuva liikevaihto, jonka kuvataan vähenevän jäsenyyden myötä. Tämän vuoksi talousvaikutusten kuvataan olevan negatiivisia jännitteiden kasvun myötä. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Raimo Piirainen kuvaa puheenvuorossaan, miten tilanne vaikuttaa Itä-Suomeen negatiivisesti jo nyt. Hän vetoaa logokseen tuomalla esimerkkejä näistä negatiivisista vaikutuksista. Piirainen kuitenkin korostaa puheenvuorossaan, että kyseessä on Venäjän sotatoimista johtuva asia.

"Itä-Suomi tulee kärsimään eniten Natoon liittymisestä. Sen vaikutukset näkyvät jo nyt julkisessa taloudessa sekä yritysten loppumisena tai konkurssina. Lähialueyhteistyöllä on ollut merkittävä taloudellinen vaikutus kuntien ja yritysten toimintaan ja talouteen. Jo nyt Venäjän sotatoimien johdosta Itä-Suomi on menettänyt EU:n lähialuerahat ja niihin liittyvät

kansalliset osat, jotka on siirretty Uudenmaan ja Varsinais-Suomen hyväksi. Tuon potin kokonaisarvio euroissa on noin 200 miljoonaa euroa.”

Puheenvuoroissa nostetaan esille Suomen sijainti, ja mahdolliset taloudelliset hyödyt, mitä sijainnista voisi olla. Etuja ei kuitenkaan tarkemmin yksilöity. Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho nostaa puheenvuoroissaan esille nämä mahdolliset taloushyödyt. Yrttiahon mukaan Nato-jäsenyys ”vaarantaa myös maan talousnäkymät”. Yrttiaho perustelee näkemystään päättelyketjulla. Hänen mukaansa Suomi poissulkee liittoutumisellaan Yhdysvaltojen kanssa itseltään suuren osan maailman kauppakumppaneista, sillä Yhdysvallat on asemoitunut hänen mukaansa Kiinaa vastaan.

”Jännitteiden kasvu uhkaa viedä Suomelta pysyvästi ne kilpailuedut, joita sen sijainnista voisi taloudessa ja kaupassa edelleen olla. Asemoituminen Yhdysvaltojen johtamaan sotilasblokkiin nousevaa Kiinaa vastaan sulkee kanavia suureen osaan maailmaa. Viisaampaa olisi tässäkin suhteessa pysyä suurvaltakilpailun suhteen puolueettomana”

Kritiikkiä esitetään Yrttiahon puheenvuoroissa myös valtion budjetin prioriteeteista. Budjetista puhuttaessa kritiikin alla on myös Naton myötä kasvavat puolustusmenot. Yrttiahon mukaan Nato-jäsenyys vie jopa pohjaa hyvinvointivaltiolta ja vie Suomea samalla militaristisempaan suuntaan.

”Sotilasmenojen kasvu ja turvallisuusviranomaisten lisärahoitus Nato-Suomessa on pois ihmisten arjesta tärkeistä sosiaaliturvasta, palveluista, jokapäiväisestä toimeentulosta. Siten Nato-jäsenyys syö myös pohjaa hyvinvointivaltiolta, kun se muuttaa Suomea entistä militaristisempaan suuntaan.”

”Kuvaavaa on, että millään ei ole hallitukselta löytnyt rahaa maata vaivaavan vakavan hoitajapulan ja koko julkisten alojen palkkakurimuksen ratkaisemiseen, mutta aseisiin sitä on tänäkin keväänä lisätty aivan valtavasti.”

Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllönen esittää kritiikkiä Naton kustannuksia kohtaan. Kyllösen mukaan Nato-jäsenyyden todellisia kustannuksia ei edes tiedetä. Hän esittää kritiikkiä kustannuksia kohtaan listaamalla ”kahvipöytiin” ja ”komiteoihin” menevät miljoonat. Kyllönen luo puheenvuorossaan kuvaa, että jäsenyydessä hukataan rahaa tarpeettomiin asioihin. Hän käyttää tehokeinona kuvaa vaa kieltä. Myös Kyllönen korostaa, että puolustusliittoon menevät rahat ovat ”jostain muusta pois”. Hän ei kuitenkaan tarkenna väitettä, vaan jättää kuulijan pohtimaan, mistä nämä miljoonat ovat pois. Tämä väitteen avoimeksi jättäminen on tehokeino.

”Vähintäänkin tämän siirto maksaa Suomelle vielä paljon rahaa, joka on sitten jostain muusta pois, mutta taloudellista kokonaisarviotahan ei ole tehty – riittää, että kahvipöytiin ja komiteoihin liittymisen miljoonat on listattu.”

Taloudesta keskustellessa vastustuspuheenvuorot ovat nostavat esille huolen valtionbudjetin menolisäyksistä. Lisäksi esille nostetaan pohdinta siitä, mistä rahat

ovat pois. Jäsenyyden esitetään haittaavan talousyhteistyötä Kiinan kanssa. Myös Itä-Suomi nostetaan esille kärsijänä, kun Venäjäkauppa on jäissä pakotteiden takia. Retorisina keinoina käytetään erityisesti logosta, sillä esimerkkiin vedotaan haittoja listatessa sekä budjettitekijöistä keskustellessa. Lisäksi logokseen vedotaan päättelyketjujen avulla. Myös tyyllisiä keinoja sekä liioittelua hyödynnetään tehokeinona.

7.3 Turvallisuusuhkaa ei vielä ole – Natoon liittyminen turvallisuusriskinä

Turvallisuusuhka ja keskustelu siitä, onko sitä, on yksi keskeinen debatin aihe täysistunnossa. Kun puolustuspuheenvuorojen mukaan turvallisuusympäristö on perustavalla tavalla muuttunut, vastustuspuheenvuorot vetoavat siihen, ettei akuuttia turvallisuusuhkaa ole. Vastustus- ja puolustuspuheenvuorot puhuvatkin aihepiiristä eri näkökulmista. Vastustuspuheenvuorojen näkökulmaa perustellaan asiantuntijoilla, turvallisuuspoliittisella selonteolla sekä valtionjohdon lausunnoilla. Muun muassa vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho vetoaa edellä mainittuihin perustesiin puheenvuorossaan.

”Arvoisa puhemies! Hallitus on päättänyt esittää presidentille, että Suomi hakee sotilasliitto Naton jäsenyyttä, kun eduskuntaa on kuultu. Näin siis siitä huolimatta, että Suomeen ei kohdistu minkäänlaista sotilaallista uhkaa. Tämän toteaa turvallisuusselonteko, ja tämän ovat todenneet myös valtiojohto ja sotilaat hyvin selkeästi.”

Asiantuntijoihin vedotessa hyödynnetään ethosta sekä logosta. Asiantuntijoiden näkemys tukee puhujan auktoriteettia sekä luo kuvaa järkevästä päätöksestä. Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllönen sekä perussuomalaisen kansanedustaja Mika Niikko perustelevat näkemystään asiantuntijoilla:

”Sekä valtio että sotilasjohto kuin myös puolustuspoliittinen selontekokin olivat tehneet selväksi, ettei Suomeen kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa.” (Merja Kyllönen)

”Meillä ei tässä tosiasiallisessa tilanteessa ole ollut minkäänlaista turvallisuusympäristön muutosta. Tästähän olemme saaneet myös kuulla asiantuntijoilta.” (Mika Niikko)

Turvallisuusympäristön vakauden perustelussa käytetään myös historiaan tarkastelua perusteena. Vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllösen mukaan Pohjois-Euroopan poliittinen tilanne on pysynyt vakaana. Tähän vedoten Suomeen ei hänen mukaansa kohdistu sotilaallista uhkaa.

”Toki siinä olisi ollut riski myöskin havaintoon, että Suomen turvallisuusympäristö Pohjois-Euroopassa on pysynyt varsin vakaana eikä siten olisi tarkoituksenmukaista Suomelle läheteä avaamaan omaa 1 340 kilometrin rajaansa Yhdysvaltojen ja Naton vuosia kestäneeseen avoimeen vihanpitoon Venäjän kanssa.”

Kyllönen vetoaa myös Suomen rajan viimeaikaiseen rauhallisuuteen puheessaan. Hänen mukaansa Ukrainan kriisi on jopa parantanut Suomen rajan turvallisuutta, sillä joukkoja on siirretty Suomen itärajalta Ukrainaan.

”Suomen itärajalta ei Venäjällä ole ollut sellaisia maajoukkoja, joiden olisi katsottu merkitsevän Suomelle sotilaallista uhkaa. Ukrainan sodan syttyä myös Karjalankannaksella ollut prikaati vietiin Ukrainan rintamalle. Suomen omassa turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä ei siis tapahtunut muutosta huonompaan suuntaan, päinvastoin: rajalla Venäjän puolella Murmanskista Karjalankannakselle ei nyt ole edes mainittavia venäläisiä joukkoja.”

Puheenvuoroissa vedotaan myös liittoutumattomuuspolitiikan toimivuuteen historiassa. Vasemmistoliiton kansanedustaja Markus Mustajärven mukaan turvallisuusympäristö on pysynyt vakaana toisesta maailmansodasta lähtien. Tähän hän lisää, että vakaus on ollut liittoutumattomuuden ansiota: ”Sotilaallinen liittoutumattomuus palveli meitä hyvin koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan, pysyimme kylmän sodan aikoina suurvaltojen eturistiriitojen ulkopuolella.”

Koska puolustuspuheenvuoroissa nostetaan Ukraina vertailukohteeksi turvallisuusuhalle, vastustuspuheenvuorot vetoavat Ukrainan ja Suomen tilanteiden erilaisuuteen. Eroavaisuuksina listataan Ukrainan konfliktin pitkä kehittyminen, sekä se, ettei Suomi ole uhkakuva Venäjälle. Näihin vetoaa edustaja Mustajärvi.

”Ukrainan konflikti on kehittynyt noin 15 vuoden aikana. Vastaavaa kehitystä ei ole havaittavissa Suomen tai Pohjolan ja Venäjän välillä.”

”Vakiintunut suomalainen tai pohjoismainen demokratia ei ole samanlainen uhkakuva Venäjälle (kuin Ukraina).”

Myös perussuomalaisten kansanedustaja Mika Niikko vetoaa Ukrainan ja Suomen tilanteiden erilaisuuteen. Hänen mukaansa Venäjä pitää Ukrainaa osana Venäjää, jota ei ole nähtävissä Suomen osalta.

”Kuinka todennäköistä on Suomen joutua Venäjän sotilaallisen toimen kohteeksi sotilasliittoon kuulumattomana maana tai päinvastoin? Nato-päätöstä on perusteltu sillä, että Suomi on tällä hetkellä yhtä suojaaton kuin Ukraina. Suomen ja Ukrainan suhde Venäjään on kuitenkin hyvin erilainen. Putin pitää Ukrainaa henkisesti osana Venäjää.”

Kategoriassa vastustuspuheenvuoroissa luodaan kuvaa, ettei turvallisuusuhkaa tässä hetkessä ole. Puheenvuorot painottivat kuitenkin myös näkökulmaa, jossa turvallisuusuhan kerrotaan syntyvän Nato-jäsenyyden myötä. Kategoriassa ihannoidaan Suomen pitkää liittoutumattomuuspolitiikan historiaa ja vedotaan sen toimineen aiemminkin suomalaisille. Puheenvuorojen mukaan Suomen ja Venäjän välinen jännite tulee kasvamaan, mikäli Naton jäseneksi hakeudutaan.

Vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho korostaa Naton tuomia turvallisuusriskejä seuraavasti: ”Lähes 80 vuotta kestänyt liittoutumattomuus ja rauhan-

aika ollaan nyt yhden kevään kuohunnassa ilman asiallista harkintaa vaihtamassa riskeihin ja jännitteisiin, joita Nato-jäsenyys aiheuttaa useita." Yrttiahon mukaan Natoon ollaan liittymässä "ilman asiallista harkintaa yhden kevään kuohunnassa". Hän käyttää erittäin värikästä tekstiä korostaakseen omaa argumenttiaan. Yrttiahon mukaan Nato-jäsenyyden myötä rauhanaika vaihtuu riskeihin ja jännitteisiin. Tällä korostetaan Nato-jäsenyyden tuovan turvallisuushkaa. Yrttiaho luo kuvaa hätiköidystä ja huonosti hoidetusta prosessista, jota johdetaan tunnepohjaisesti.

Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Katja Hänninen korostaa puheessaan kasvavia turvallisuushkia. Hän tuo esille myös Suomen maantieteellisen sijainnin, jolla hän korostaa turvallisuushkaa:

"On hyvin todennäköistä, jos ei jopa ihan varmaa, että Suomen ja Venäjän välillä jännitteet kasvavat, sillä pitkä, yli 1 300 kilometrin pituinen maaraja tulee säilymään naapurimme kanssa jatkossakin."

Hänninen tuo esille myös sotatilanteet puheenvuorossaan. Hän puhuu artikla 5:stä pahaenteisesti pohtiessaan sen merkitystä. Hän ei kuitenkaan sano ääneen pohdintaansa, vaan toteaa pahaenteisesti, että artikla 5 merkityksen tajutessaan on jo liian myöhäistä. Tämä pohdinnan jättäminen kuulijalle on myös oma retorinen keinonsa, jolla jätetään kuulija tekemään johtopäätöksiä.

"Olen miettinyt aika paljon myös sitä, mitä turvatakuut ja pidäkkeet käytännössä tarkoittavat. Milloin 5 artikla konkretisoituu? Taitaa siinä vaiheessa olla jo liian myöhäistä."

Puheenvuoroissa todetaan sodan uhka myös suoraan. Vkk:n kansanedustaja Ano Turtiainen sanoo puheenvuorossaan: "Nato tuo sotaa, ja sodasta, eli Natosta, ei erota noin vain." Tällä luodaan selvää uhkakuva Nato-jäsenyydestä ja sen seurauksista.

Retorisena keinona oli havaittavissa myös runsaasti tyyllillisiä keinoja. Käytössä ovat metaforat ja kuulijan kokonaiskuvaan vaikuttavat kielikuvat. Vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllösen seuraavissa puheenvuoroissa termit "ydinasesateenvarjo" ja "ruutitynnyrit" ovat tietoisia valintoja värittämään kielellä luotua kuvaa uhasta. Suomen vaikutusvallan säilymisen ja konfliktittomana pysymisen vertaaminen joulupukkiin on myös tietoinen valinta, jolla pyritään luomaan kuvaa ajatusten absurdiudesta ja lapsellisuudesta.

"Mutta kun meidän on nyt päästävä Naton ydinasesateenvarjon alle, niin on hyvä ymmärtää, että näin toimimalla voimme myös vaarantaa pidemmällä aikavälillä sekä oman että laajemminkin Itämeren alueen valtioiden turvallisuuden."

"Ajatus siitä, että Suomesta ei tulisi tulevaisuudessa Natossa sotaa käyvä maa tai että Suomi päättäisi täysin omaehtoisesti siitä, millaisiin sotilaallisiin operaatioihin se maailmalla osallistuu, tuntuu yhtä uskottavalta kuin joulupukin odottaminen aikuisena."

”Jännitteisyys synnyttää lisää jännitteisyyttä, ja kehittyvät ruutitynnyrit syttyvät helposti täyteen roihuunsa.”

Vkk:n kansanedustaja Ano Turtiainen käyttää puheessaan sanaa ”natopuliveivaus”, jonka tarkoituksena on vaikuttaa kuulijan Nato-prosessista saatuun kuvaan. Sana pyrkii luomaan kuvaa epäluotettavasta prosessista.

”Natopuliveivauksen hinta tulee olemaan järkyttävä, ja pian jokaisen suomalaisen elämään rajusti vaikuttava energia- ja ruokapula on sille vasta alkua. Arvoisa puhemies! Suomen ei pidä jättää Nato-hakemusta.”

Kategorian puheenvuoroissa vedotaan lisäksi asiantuntijuuteen ja asiantuntijoihin. Vasemmistoliiton kansanedustaja Markus Mustajärvi korostaa, että hän on saanut eduskunnasta jopa eniten tietoa Suomen turvallisuuspolitiikasta. Tällä ethokseen vetoavalla puheenvuorollaan hän kasvattaa auktoriteettiaan ja luottamusta argumenttiinsa.

”Olen tämän kauden aikana kolmessa valiokunnassa ja kahdessa työryhmässä saanut tietoa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvistä asioista enemmän kuin yksikään toinen kansanedustaja. Olen pelkästään tämän kauden aikana istunut satoja tunteja eduskunnan turvatiloissa asiantuntijoita kuunnellen.”

Kategoriassa vedotaan myös muiden asiantuntijuuteen. Perussuomalaisten Mika Niikko ja sosiaalidemokraattien kansanedustaja Raimo Piirainen siteeraavat asiantuntijoita suoraan puheenvuorossaan. Asiantuntijoiden näkökulmat tukevat heidän argumenttiaan ja täten tukevat sen uskottavuutta. Niikko siteeraa erästä asiantuntijaa, ja Piirainen Maanpuolustuskorkeakoulun emeritusrehtori Aarno Vehviläistä.

”Puolustusvaliokunnan kuulemisessa eräskin asiantuntija totesi seuraavaa: ’Ei ole tarkoituksenmukaista, että Suomi omalla toiminnallaan aiheuttaa toisen rintaman avaamisen omilla rajoillaan Yhdysvaltojen ja Naton vihanpitoon Venäjän kanssa. Tämän toisen rintaman avaaminen tuo ydinaseet Itämerelle ja vaarantaa siten ei vain Suomen vaan laajemmin Pohjois-Euroopan alueen valtioiden turvallisuuden.’” (Niikko)

”Ei tarvitse olla turvallisuuspolitiikan ammattilainen ymmärtääkseen näistä kahdesta ammattilaisnäkemyksestä, että Suomi on sovittamassa päälleen roolia, joka ei ole sille luonteva ja järkevä. Vehviläinen päättää lyhyen tilannekiteytykseen, johon on helppo yhtyä myös kainuulaisena pitkän linjan kansanedustajana: ’Naton ja Venäjän välisen rajan tärkeimmän vartijan kohtalo tulee olemaan kova. – On suorastaan hölmöä ryhtyä siihen hommaan.’” (Piirainen)

Naton vastustajat ovatkin sillä kannalla, ettei turvallisuusuhkaa ole. He perustelevat näkökulmaa erityisesti ethokseen sekä logokseen vedoten. Ethokseen ja logokseen vedotaan puheenvuoroissa tuomalla esille asiantuntijanäkemyksiä. Logokseen vedotaan lisäksi päättelyketjujen sekä esimerkkien avulla. Kategoriassa vedotaan muun muassa Ukraina-tilanteen erilaisuuteen Suomesen verrattuna. Myös Suomen

aiemman liittoutumattomuuspolitiikan toimivuus nostetaan yhdeksi perusteeksi. Puheenvuoroissa luodaan toisaalta kuvaa Natosta sotilaallisen eskalaation tuovana instituutiona. Sodan uhkaa kuvataan monessa puheenvuorossa jopa varmaksi. Kategoriassa tehostetaan argumenttia lisäksi tyyllillisin keinoin.

7.4 Asema Natossa suurvaltapolitiikan pelinappulana

Yksi keskeinen keskustelunaihe täysistunnossa on Naton vaikutukset Suomen asemaan ulkopoliittisella kentällä. Puolustuspuheenvuorot kuvasivat Naton tuovan Suomea lähemmäs länttä ja Suomelle ystävällisiä valtioita, mutta vastustuspuheenvuorojen näkemys on toinen. Keskustelu sisältää retoriikkaa suurvaltapolitiikasta ja Suomen asemasta siinä. Vastustuspuheenvuoroissa näkemys on, että Suomesta tulee Nato-jäsenyyden myötä *pelinappula* kahden suurvallan, eli Yhdysvaltojen ja Venäjän, väliin. Keskustelu on hyvin pienvaltiorealistiseen maailmankuvaan nojaavaa, sillä Suomen valta esitetään Yhdysvaltojen tahdon alla erittäin pieneksi. Mielenkiintoista on pienvaltiorealistisen näkemyksen heijastaminen juuri Yhdysvaltoihin, sillä yleisesti pienvaltiorealistismi on ottanut huomioon Suomen toimintakyvyn suhteessa Venäjään.

Vasemmistoliiton kansanedustaja Katja Hänninen toteaa Suomen aseman suurvaltojen pelinappulana puheenvuorossaan negatiiviseksi lopputulokseksi jäsenyydelle: "En halua Suomesta suurvaltapolitiikan pelinappulaa." Tämä *pelinappula*-termin käyttö kuvastamaan rajattua vaikutusvaltaa suurvaltoja kohtaan on yleinen ilmiö vastustuspuheenvuoroissa. Kyseinen metafora lisää argumentin vaikuttavuutta.

Suurvaltapolitiikan keskelle joutumisen riskeissä vasemmistoliiton kansanedustaja Johannes Yrttiaho korostaa myös suvereenisuuden kapenemista. Hän hyödyntää samalla *pelinappula*-metaforaa: "Suomi luo lähialueilleen uusia jännitteitä liittymällä Natoon, kaventaa suvereenisuuttaan ja asettuu suurvaltapolitiikan pelinappulaksi."

Erityisesti puheenvuoroissa painotetaan vallan kohdistamista Suomeen Yhdysvaltojen toimesta. Vkk:n kansanedustaja Ano Turtiainen kuvaa Suomen joutuvan amerikkalaisen vallankäytön alaiseksi. Hän nostaa esimerkkinä Sveitsin puolustuspolitiikan, joka olisi ollut Turtiaisen mukaan parempi vaihtoehto. Tehokeinona Turtiainen käyttää myös sanaa "eliitti", jolla hän luo kuvaa päätöksen olevan pienen etuoikeutetun ryhmän päätös: "Nyt Suomen eliitti haluaa viedä Suomen amerikkalaisen vallankäytön alaiseksi, vaikka olisimme voineet olla Pohjolan Sveitsi."

Yhdysvaltojen intresseistä Suomessa annetaan myös esimerkkejä. Vasemmistoliiton kansanedustaja Markus Mustajärvi nostaa esille Yhdysvaltojen saaman pääsyn arktiselle alueelle Suomen avulla. Yhdysvaltojen kuvataan saavan myös Suomen tuki Venäjää vastaan: "Tiedossa on, että Yhdysvallat haluaa saada omille intresseilleen

arktisella alueella myös Suomen ja Ruotsin tuen Venäjää vastaan ja näyttää tässä nyt onnistuvan.”

Vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllönen maalaa Yhdysvaltojen intresseistä synkempää kuvaa. Kyllösen mukaan Suomen itsemääräämisoikeus on vaarassa Naton intressien myötä, sillä Suomi on operaatiokenttä Naton ja Venäjän välillä. Kyllösen puheenvuoro luo oletuksen jäsenyyden johtamisesta konfliktiin.

”Uskallan epäillä, että Naton strategioissa Suomen alue on olennainen operaatiokenttä Naton ja Venäjän välillä puolin ja toisin ja itsemääräämisoikeus voi olla lujilla, jos Yhdysvallat-vetoisen Naton intressit ajavatkin Suomen intressien ohitse.”

Kategoriassa luodaankin kuvaa, jossa Nato-jäsenyys vie Suomelta olennaisen osan sen itsemääräämisoikeudesta. Naton intressit kuvataan myös erillisinä Suomen intresseistä. Nämä Naton intressit kuvataan jopa vaarallisina Suomelle. Keskeisenä toimijana kuvataan Yhdysvallat, jonka vaikutusvallan alle Suomi Nato-jäsenyyden myötä joutuu. Kategoriassa vallitsee pienvaltioirealistinen näkemys Suomesta pienenä valtiona suurvaltojen vaikutuksen alla. Kategoriassa painottui vaikuttamisen keinona erityisesti pathos. Tunteisiin vedottiin uhkakuvia luomalla ja tukena olivat tyyllilliset keinot. Lisäksi kategoriassa nostettiin esimerkkejä esille logokseen vedoten.

7.5 Kansan mielipiteeseen on vaikutettu tai se ei ole selvä

Kansan mielipide on esillä sekä puolustus että vastustuspuheenvuoroissa. Puolustuspuheenvuoroissa tuodaan esille näkemystä nopeasti, mutta aiheellisesti muuttuneesta mielipiteestä. Myös vastustuspuheenvuoroissa laajasti tunnustetaan tämä enemmistön mielipiteen nopea muutos. Vastustuspuheenvuorot esittävät kuitenkin kritiikkiä johtopäätösten vetämiselle kansan mielipiteestä. Kansan mielipiteen esitetään muuttuneen median ja pelon vaikutuksesta. Myöskään mielipiteiden riittävästä ja tarpeeksi tarkasta kuulemisesta ei olla vakuuttuneita. Vastustuspuheenvuoroissa nostetaan esille näkökulmaa, jossa tiettyjen suomalaisten ryhmien mielipide ei ole tullut tarpeeksi esille päätöstä tehdessä. Vasemmistoliiton kansanedustaja Veronika Honkasalon mukaan nuorten näkökulma on jopa puuttunut julkisesta keskustelusta.

”Kansalaisyhteiskunta on otettava aktiivisesti mukaan näihin keskusteluihin, paljon aktiivisemmin kuin esimerkiksi tänä keväänä on tehty. Esimerkiksi nuoren sukupolven näkemykset ovat puuttuneet julkisesta Nato-keskustelusta lähes kokonaan.”

Mielipiteiden tarpeellisen kuulemisen lisäksi vastustuspuheenvuoroissa nostetaan runsaasti esille erilaisia asioita, jotka ovat vaikuttaneet suomalaisten muuttuneeseen Nato-mielipiteeseen. Monissa puheenvuoroissa muuttunut mielipide tulkitaan

pelkoreaktioksi. Vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllösen mukaan ihmisten pelkoreaktioon on vaikutettu aiheuttamalla huolta.

”Ymmärrän hyvin, että pelko otti ihmisistä vallan, koska sitä myös huolella ruokittiin. Ymmärrän, että hädän hetkellä etsitään turvaa ja suojelusta, ja on helpompaa juosta yhden totuuden perässä kuin katsoa isompaa kuvaa ja huolestua vieläkin laajemmin maailman ahneudesta, häikäilemättömyydestä ja julmuudesta, jota raha ja valta ohjaavat”

Kyllönen tarkentaa vielä pelkoreaktion aiheuttamista puheenvuorossaan. Kyllösen mukaan ihmisille on luotu mielikuva, että Suomi on Ukrainan jälkeen seuraavana vuorossa. Kyllönen toteaa pelon olevan voimakas poliittinen ase, jota voidaan hyödyntää mielipiteiden ohjauksessa. Kyllönen kyseenalaistaa, onko oikein ottaa suomalaisten mielipiteitä huomioon, sillä ne on Kyllösen mukaan ohjattu Naton kannalle. Hän väittääkin, että suomalaisten mielipide on vaikutuksen tulosta.

”Mutta synnyttiin mielikuva, että me olemme seuraavana vuorossa, ja se upposi kansaan luoden pelkotilan, joka ohjasi meidän ajatteluamme. Pelko on ikiajat ollut vahva poliittinen työkalu, ja sitä osataan hyödyntää erinomaisen taitavasti. Vaikka sotilaallista uhkaa ei kerrottu olevan, niin kansalaismielipide Nato-jäsenyyden suhteen on muutettu vauhdilla sen jälkeen, kun siihen avautui tilaisuus. Varmasti historia tulee kertomaan, kuinka kunniakasta oli perustaa ratkaisumme kansalaismielipiteeseen, kun muutama tuhat ihmistä haastatteleamalla ohjattiin suomalaisten enemmistö pelon ohjaamina Naton kannalle”

Yksi instituutio, joka nimetään pelolla vaikuttajaksi, on valtamedia. Myös edustaja Kyllönen nimeää valtamedian vaikuttajaksi puheenvuorossaan: *”Arvaamattomuusnarratiivi otetaan valtamedioissa vallitsevaksi heti konfliktin alettua. Seurauksena oli pelkotilan yleistyminen ja hyvin vahva ohjausvaikutus kohti Nato-myönteisyyttä”*. Valtamedian pelolla vaikuttamisen työkaluna nimetään gallupien julkaiseminen. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Raimo Piirainen nostaa tämän esille vastuuttomana tekona, joka on ruokkinut Nato-myönteisyyttä.

”Valtamedian Nato-myönteisellä kampanjalla on vedottu vahvasti kansalaisten tunteisiin ja vähemmän syvällisempään harkintaan. Myös gallupit ovat ruokkineet Nato-myönteisyyttä. Pidän sitä vastuuttomana tekona.”

Gallupien negatiivisen aseman nostaa esille myös vkk:n kansanedustaja Ano Turtiainen. Turtiainen kritisoi gallupeita useammasta näkökulmasta. Ensin väitetään, että gallupeita on ollut vain kaksi. Tämän jälkeen kritisoidaan gallupien kysymyksiä. Kansalaisilta olisi hänen mukaansa pitänyt kysyä, haluavatko he sotaa vai rauhaa sen sijaan, että heiltä olisi tiedusteltu mielipidettä Natoon. Argumentissa mielenkiintoiseksi nousee sanomaton oletus siitä, että Nato aiheuttaisi sotaa. Oletuksena esitetään myös, ettei kansa ole tietoinen, mitä Nato-jäsenyys tarkoittaa.

”Hyvät kollegat, ne kaksi gallupia, joihin vetoamalla tämä kaikki karmeus nostetaan nyt kansalaisten vastuulle – kysyikö niistä gallupeista kumpikaan kansalaisilta, haluavatko he sotaa vai rauhaa?”

Puheenvuoroissa korostetaan myös mielipiteiden muodostumista vääristä syistä. Tunnepohjainen ja kiireen keskellä muodostunut mielipiteenmuutos on perussuomalaisten kansanedustaja Mika Niikon mukaan kiistattomasti Nato-kannatuksen takana.

”Arvoisa puhemies! Suomen rauhanajan merkittävin päätös on syntynyt hyvin lyhyessä ajassa ja kiireen keskellä – osin myös tunnepohjaisesti, sitä emme voi kiistää.”

Kategoriassa luodaan kuvaa kansan mielipiteenmuutoksesta mediajohtoisena tietoisena prosessina, jossa suomalaisia on peloteltu vaihtamaan mielipidettä Naton kannatukseen. Lisätyökaluina on ollut Nato-myönteisten gallupien esittäminen, joilla on saatu vahvistettua Naton kannatusta. Mielipiteen muutosta kuvataan järkipohjaisen sijaan tunnepohjaiseksi. Mielipidemittaukset ovat olleet puheenvuorojen mukaan vajaita, eikä kaikkia kansanryhmiä olla kuultu tarpeeksi. Kategoriassa vedotaan logokseen päättelyketjujen sekä esimerkkien avulla.

7.6 Isänmaan puolustaminen on oma asia

Puolustusliitosta keskustellessa puheenvuoroista nousee esille erilaisia näkökulmia Suomen kyvystä puolustaa itseään. Vastustuspuheenvuoroissa nousee esille näkemys, jossa Suomen oma puolustus on tarpeeksi vahva, eikä Nato-jäsenyyttä tarvita. Suomen oman armeijan kykyä puolustaa Suomea ylistetään. Näin teki perussuomalaisten kansanedustaja Mika Niikko. Niikko esittää vastalauseen jäsenyyttä kannattaville, jotka pitivät Suomen omia puolustuskykyjä rajallisina Venäjää vastaan.

”Toki näitä asioita on hyvä viljellä (jäsenyyttä kannattavia perusteita), kuten myös sitä, että Suomen puolustusvoimat ovat tavallaan niin haavoittuvaisia, että ne eivät selviytyisi yhteenotosta itänaapurimme kanssa kovinkaan pitkää aikaa. Tämäkään ei pidä paikkaansa.”

Niikko korosti puheenvuorossaan myös Suomen maanpuolustustahtoa. Tätä pidetään koko puolustuksen perustana. Lisäksi puheenvuorossa nousee esille uskonnollinen retoriikka, jolla tehdään vaikutusta ethokseen. ”Puolustuksemme perustuksena säilyy vahva maanpuolustustahtomme ja kulmakivenä ikiaikojen Jumala, jonka kässissä kansakuntien kohtalo viime kädessä on.”

Puheenvuoroissa korostetaan maanpuolustustahdon lisäksi yleisen asevelvollisuuden merkitystä. Näillä perusteilla sosiaalidemokraattien kansanedustaja Raimo Piirainen toteaa Suomen olevan jopa sotilaallisesti Pohjolan vahvin valtio. Väitteellä luodaan kuvaa vahvasta puolustuksesta: ”Suomen puolustus on kunnossa. Sen takavat yleinen asevelvollisuus ja kansalaisten korkea maanpuolustustahto. Suomi on sotilaallisesti Pohjolan vahvin valtio.”

Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Katja Hänninen vetoaa puheenvuoroonsa Suomen asemaan vahvana valtiona: ”Suomi pienestä koostaan huolimatta on

vahva ja itsenäinen valtio.” Hänninen vetoaa myös Suomen historiaan. Suomen itsenäisyys ei ole tullut ilmaiseksi, eikä sen säilyttäminenäkään ole ollut itsestäänselvyys, mutta näitä on puolustettu aiemminkin. Hännisen mukaan puolustusliittokaan ei kykene antamaan rauhantakeita, vaan Suomen oman maanpuolustuksen tulee olla kunnona joka tapauksessa. Vakuuttavuutta puheenvuorossa luodaan sotaveteraanit esiin nostamalla.

”Olen kiitollinen siitä, että olemme saaneet sotiemme veteraaneilta ja isovanhemmiltamme arvokkaan perinnön: itsenäisen ja vapaan Suomen. Meidän on hyvä muistaa aina se, ettei itsenäisyys ole tullut ilmaiseksi eikä sen säilyttäminen ole koskaan ollut itsestäänselvyys... Ajattelen niin, että meidän on edelleen jatkettava tekemäämme rauhantyötä ja vaalittava myös sisäistä turvallisuuttamme, sillä mikään sotilasliitto ei loppujen lopuksi takaa rauhaa, vaan meidän on joka tapauksessa itse löydettävä turvatakuut ja pidettävä kiinni niin uskotavasta omasta puolustuksestamme kuin vahvasta maanpuolustustahdostakin.”

Kategoriassa vedotaan Suomen kykyyn puolustaa itse itseään. Perusteita vahvalle maanpuolustuskyvykkyydelle luodaan maanpuolustustahdosta, asevelvollisuudesta kuin Jumalasta. Lisäksi Suomen historia itsenäisyyden saamiseksi ja puolustamiseksi nostetaan esille. Kategoria vetoaakin esimerkein logokseen. Lisänä veteraanien esiin nostamisella vedotaan pathokseen ja uskonnollisella retoriikalla ethokseen.

7.7 Suomi ei ole yksin: olemassa olevat puolustusyhteistyöt

Koska Nato on puolustusyhteistyö, vastustuspuheenvuoroissa nousee luonnollisesti esille vaihtoehtoisia malleja turvallisuuden takaamiseksi. Vastustuspuheenvuoroissa nämä muut vaihtoehdot nostetaan Nato-jäsenyyttä paremmiksi vaihtoehdoiksi. Yksi lähtökohta vaihtoehtoiselle puolustusyhteistyölle on Suomi – Ruotsi-puolustusyhteistyö. Tämänlaista yhteistyötä kuvataan myös vasemmistoliiton kansanedustaja Merja Kyllösen puheenvuorossa: ”Yksi sivistynyt Ruotsi – Suomi-kokonaisuus olisi voinut pitää kiinni omasta tiestään ja toimia samalla vahvasti myös EU:n uudistamiseksi.” Kyllönen nostaa puheenvuorossaan esille myös EU:n puolustusmahdollisuudet:

”Lissabonin sopimus ei sisällä aseellista velvoitetta. Oikein on myös todettu, että suurin osa EU-maista eivät ole halukkaita kehittämään sopimusta aseellisen avunannon suuntaan, koska on Nato. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Lissabonin sopimus erikseen kieltäisi aseellisen avunannon. Koska Lissabonin sopimus on olemassa, olisi ollut fiksuja, että Suomi yhdessä Ruotsin kanssa olisi selvittänyt toisten EU-maiden suhtautumista puolustuslausekkeeseen tässä muuttuneessa tilanteessa.”

EU:n yhteistyösopimusten puolesta puhuu myös perussuomalaisten kansanedustaja Mika Niikko. Niikko painottaa puheenvuorossa, että Suomi ei ole yksin, vaan Suomella on puolustuksellisia yhteistyösopimuksia jo olemassa. Niikon sitaatti ”me

emme ole yksin” voidaan myös nähdä vastauksena puolustuspuheenvuorojen ”ei enää koskaan” sitaateille. Tämä on tyyllinen keino.

”Me olemme EU:n jäsenvaltio. Meillä on olemassa olevia puolustuksellisia yhteistyösopimuksia jo tällä hetkellä. Me emme ole yksin, vaikka annetaan ymmärtää, että me jäämme yksin, jos emme mene Natoon. Ei tämä ole totta.”

Niikko erottaa puheenvuorossaan Suomea myös Ukrainasta. Kun puolustuspuheenvuoroissa Suomea verrataan Ukrainaan, Niikko tekee tähän eroa toteamalla Suomen olevan osa länttä, Naton läheinen kumppani sekä EU:n puolustusavun piirissä.

”Lisäksi Suomi, toisin kuin Ukraina, on sekä Naton läheinen kumppani että osa länttä, ja EU:n jäsenenä puolustuksellisen avun piirissä jo nyt.”

Euroopan unioni näyttäytyy perusteena myös vasemmistoliiton kansanedustaja Katja Hännisen puheenvuorossa. Hänen mukaansa Suomi ei ole koskaan yksin, eikä tule koskaan olemaan. Niikon tavoin Hännisen puheenvuoro voidaan nähdä vastaukselle puolustuspuheenvuorojen ”ei enää koskaan yksin” toistolle.

”Haluan olla mukana edistämässä rauhaa ja luottaa siihen, että Suomi Euroopan unionin jäsenenä ja hyvien diplomaattisten suhteiden ansiosta ei tule koskaan olemaan yksin – ei ole ollut eikä tule olemaan.”

Puheenvuoroissa käytetään käytännön esimerkkejä kuvastamaan Suomen asemaa osana muita ryhmittymiä. Näillä perustellaan väitettä, että Suomi ei tulisi mahdollisen konfliktin yhteydessä olemaan yksin. Esimerkkinä käytetään Ruotsia sekä Euroopan Unionia. Lisäksi nostetaan esille Naton kumppanuus ilman varsinaista jäsenyyttä. Myös Ukrainaa käytetään vertauskuvana Suomelle: Suomella on Ukrainaa enemmän kumppanuuksia lännessä. Kategoriassa vedotaankin esimerkkien ja päätelyketjujen kautta logokseen. Lisäksi käytössä on tyylliset keinot, kun vastustuspuheenvuorot vastaavat puolustuspuheenvuorojen ”ei enää koskaan yksin” sitaatteihin.

7.8 Naapurisuhteet Venäjään

Venäjä on runsaasti esillä puheenvuoroissa. Jäsenyyttä vastustavista jokainen mainitsee Venäjän puheenvuoroissaan. Puheenvuoroissa nostetaan Venäjää esille erityisesti naapurisuhteiden muodossa. Vastustuspuheenvuoroissa korostui maantieteellinen sijainti suhteessa Venäjään ja sen vaikutus Nato-jäsenyyteen. Puheenvuoroissa kuvastetaan naapurisuhteita hyvinä, mutta Nato-jäsenyys esitetään näille suhteille uhaksi. Sosiaalidemokraattien kansanedustaja Raimo Piirainen toteaa puheenvuorossaan seuraavasti: ”Naapurimme pysyy kuitenkin samana. Kahdenkeskiset suhteemme

ovat vakaalla ja suorapuheisuuden hyvällä tasolla.” Piirainen muistuttaa puheenvuorossaan, että Suomen naapuri tulee jatkossakin pysymään samana. Hän luo myös kuvaa vakaasta naapurisuhteesta. Puheenvuorossaan hän kuvastaa, mitä Nato-jäsenyys voi aiheuttaa rajanaapuruuden kannalta. Hän tuo esille omat kokemuksensa itärajan läheisyydessä asumisesta. Tällä hän tuo esiin omaa asiantuntemustaan aiheesta. Piirainen myös kuvastaa tilannetta *noloksi*, jossa raja pysyisi kiinni. Värikäs adjektiivi korostaa argumentin tehoa.

”Me Kainuussa tiedämme, mitä tarkoittaa pitkä raja naapurin kanssa. Me myös tiedämme, mitä elämä rajan yli kaikissa eri muodoissa tarkoittaa. Olisi noloa, jos seuraavat vuosikymmenet joutuisimme elämään suljetun rajan vieressä.”

Puheenvuorot nostavat esille myös tarpeen pitää jonkinlaisia suhteita yllä maantieteellisen sijainnin vuoksi. Tämä kuvataan välttämättömänä jäsenyydestä huolimatta. Perussuomalaisen Mika Niikko varoittaa tähän vedoten jännitteen kasvusta Nato-jäsenyyden myötä:

”Geopoliittisesta asemasta johtuen Suomen on kaikesta huolimatta ylläpidettävä jonkinlaisia naapurisuhteita, vaikka Naton laajentumisen myötä Venäjän ja lännen välillä jännite lisääntyy.”

Puheenvuoroissa on havaittavissa myös todella värikästä kieltä. Vkk:n kansanedustaja Ano Turtiainen kuvastaa Suomen ulkopoliittisia toimia ”munaukseksi” jäsenyydestä huolimatta, ja toteaa Venäjävälien korjaamisen olevan haastavaa. Lisäksi hän toteaa Suomen johdon uhittelleen Venäjälle.

”Suomi on munannut jo niin pahasti, että vaikka me emme hyväksyisikään valtioneuvoston ja presidentin ehdotusta Nato-hakemuksen jättämisestä, on meillä silti aikamoinen työ jo pelkän naapurisovun palauttamisessa itänaapurimme kanssa. Tarkoitan munauksilla presidentin, pääministerin, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan ja monen muun uhitteluja Venäjälle.”

Kategoriassa nostetaan esille geopoliittisen aseman huomioonottaminen päätöksenteossa. Välejä venäjän kanssa kuvataan vakaiksi, mutta Nato-jäsenyyden kerrotaan olevan tämän uhkana. Retorisena keinona käytetään oman asiantuntijuuden korostamista ja värikästä kieltä metaforien ja adjektiivien muodossa. Vakuuttavuutta luodaan nostamalla esille myös omakohtaisia kokemuksia.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia Suomen Nato-keskustelun retoriikkaa. Tutkimuksen keskiössä ovat puolustus- ja vastustuspuheenvuorojen retoristen keinojen erot, retoriikan luomat narratiivit sekä puheenvuorojen teemat. Tutkimusaineistoksi valikoitui eduskunnan käymä keskustelu täysistunnossa 16.5.2022, jossa käsiteltiin turvallisuuspoliittista selontekoa vuorokausi ennen äänestystä jäsenhakemuksesta. Aineisto sisälsi yhteensä 209 puheenvuoroa, joista 19 on Nato-hakemusta vastaan. Puheenvuoroista 189 kannattaa jäsenhakemusta ja yksi puheenvuoro ei esitä selvää mielipidettä.

Puolustuspuheenvuoroista havaittiin tutkimuksen tuloksena 11 teemaa. Teemat nimettiin seuraavasti: isänmaallisuus ja sotien veteraanit, perhe Nato-jäsenyyden perusteena: isovanhempien sotakokemukset ja lasten etu, Nato-äänestys Suomen arvo maailman määrittelynä: Länsimaat vastaan Venäjä?, turvallisuusympäristö on muuttunut - Nato rauhan tuojana, Jäsenyys oikeana päätöksenä, jäsenyys ainoana vaihtoehtona, Nato-jäsenyys poliittisena viestinä, kansan tahto, Ruotsin kanssa yhdessä, Nato talouden vahvistajana sekä tarpeeksi laaja asiantuntijatieto päätöksen tukena. Teemat sisälsivät moninaisia retorisia keinoja, mutta keinona puolustuspuheenvuoroista korostuu pathos eli tunteisiin vetoaminen. Tunteisiin vedotaan useammassa kategoriassa. Keinoa hyödynnettiin puhumalla sotaveteraanien muistoista sekä heidän mielipiteistään Nato-jäsenyyteen. Esille nostettiin myös koskettavat tarinat puhujien lapsista, joilla haettiin samaistumispintaa myös kuulijoihin. Tunteellisuutta haettiin myös kertomalla Ukrainan sodasta. Myös me-henkeä nostatettiin puheenvuoroissa. Toisaalta tunteisiin vedotaan myös uhkakuvia luomalla: Venäjän hyökkäyksen uhkaa ehdotettiin puheenvuoroissa ja Nato tarjottiin tähän ratkaisuksi. Yksi keskeinen retorinen keino oli myös logos eli järkeen vetoaminen. Järkeen pyrittiin vetoamaan luomalla kuva, että jäsenyys on ainoa ratkaisu tai oikea ratkaisu. Logokseen vedotaan lisäksi esittämällä esimerkkejä Ukrainan tapahtumista ja vertaamalla Ukrainan tilannetta Suomeen. Puolustuspuheenvuoroissa vedotaan myös yleiseen mielipiteeseen.

Retorisena keinona esiin nousee myös ethos eli auktoriteettiin vetoaminen. Ethosta käytettiin puheenvuoroissa erityisesti veteraaneihin vetoamisessa. Puhujat kertoivat myös kuulleensa runsaasti asiantuntijoita päätöstä tehdessä. Keinolla pyrittiin luomaan vaikutelmaa päätöksenteon huolellisuudesta sekä puhujan asiantuntijuudesta. Monessa puheenvuoroissa oli kuitenkin huomattavissa, että asiantuntijoiden näkökulmaa ei tarkemmin perusteltu. Puhujat kertoivat saaneensa runsaasti asiantuntijatietoa, mutta puheesta ei käynyt ilmi, mikä asiantuntijatiedossa heihin vetosi. Puolustuspuheenvuoroissa korostui myös erilaiset tyyllilliset valinnat: tunnettujen sitaattien hyödyntäminen, toisto retorisenä keinona sekä runollisuus oli puheissa laajasti havaittavissa erityisesti pathoksen tukena.

Nato-kuvan kanssa puolustuspuheenvuorot jakautuivat kahteen. Osa puolustuspuheenvuoroista ylisti Natoa arvomaailman puolesta ja näki jäsenyydessä runsaasti merkityksiä. Tässä näkökulmassa Suomi kuvattiin myös aktiivisena toimijana, joka tekee itse oman päätöksen jäsenyydestä omasta tahdosta. Toinen puoli puolustuspuheenvuoroista painotti Nato-hakemusta välttämättömänä toimena, joka on pakko tehdä. Natoon liitytään tämän näkökulman mukaan vastentahtoisesti muiden toimijoiden *ajamana*. Näkökulmassa jäsenyyden perusteet rajattiin lisäksi tarkasti turvallisuusnäkökulmaan, eikä arvomaailmaa otettu huomioon.

Vastustuspuheenvuoroista löytyi analyysin tuloksena kahdeksan teemaa: Naton eriävä arvomaailma: ydinasepolitiikka ja Turkin ihmisoikeusloukkaukset, Nato taloudellisena uhkana, turvallisuusuhkaa ei ole – Natoon liittyminen turvallisuusriskinä, asema Natossa suurvaltapolitiikan pelinappulana, kansan mielipiteeseen on vaikuttettu tai se ei ole selvä, isänmaan puolustaminen on oma asia, Suomi ei ole yksin: olemassa olevat puolustusyhteistyöt sekä naapurisuhteet Venäjään. Myös vastustuspuheenvuoroista löytyi runsaasti retorisia keinoja, mutta keinojen painotus erosi puolustuspuheenvuoroista. Vastustuspuheenvuoroissa vedotaan laajalti logokseen esimerkkien ja päättelyketjujen kautta. Puheenvuoroissa esiintyi runsaasti myös asiantuntijatietoa. Puheenvuoroissa erityisesti painotettiin, etteivät asiantuntijat ole yksimielisiä Nato-jäsenyyden hyödyistä. Asiantuntijat usein nimettiin, ja kerrottiin asiantuntijoiden perusteet. Myös omaan asiantuntijuuteen vedottiin. Puolustuspuheenvuorojen tapaan myös pathokseen eli tunteisiin vedottiin. Tunteisiin vetoamisessa painotettiin Ukrainan tilanteen ja talvisodan sijaan uhkakuvia ydinsodasta ja Venäjän negatiivisesta reaktiosta jäsenyyteen.

Puheenvuoroja tarkastelemalla ja vertailemalla voidaan kategorisoida myös puheen lajeja. Kun puhe täysistunnoissa mallintaa useimmiten poliittisen puheen piirteitä, puolustuspuheenvuoroista osa kallistui enemmän juhlapuheen tyyliin. Kun vastustuspuheenvuorot argumentoivat omaa näkökulmaansa, osa puolustuspuheenvuoroista kallistui vain puhumaan tunteikkaasti *tulevasta* päätöksestä, vaikka äänestystä ei ollut vielä pidetty. Puheiden erilaiset lähtökohdat näkyivätkin retorisisissa keinoissa.

Aineistoa analysoidessa puolustus- ja vastustuspuheenvuorojen retoriikasta piirtyi erilainen kuva päätöstilanteesta. Natoa ylistävät puolustuspuheenvuorot maalasivat kuvaa huolellisesta päätöksentekoprosessista, jossa asiantuntijoita on kuultu runsaasti. Sen sijaan vastustuspuheenvuorot kertovat tarinaa hätiköidystä ja harkitsemattomasta prosessista, josta asiantuntijat eivät ole yksimielisiä. Vastakkaiset kuvat piirtyivät myös Natosta instituutiona. Natoa ylistävässä retoriikassa kuvattiin Nato rauhan takaajana ja demokratian sanansaattajana. Jäsenyyttä vastustavassa retoriikassa Nato kuvattiin ydinaseita omistavana instituutiona, joka tuo mukanaan suur sodan uhkan. Natoon pakollisena pahana suhtautuvat Naton ydinasepolitiikkaan varauksellisesti ja painottivat Suomen tärkeyttä olla vaikuttamassa Natoon sisäisesti. Nato kuvattiin tästä huolimatta turvaa tuovana instituutiona. Kolmas suuri eroavaisuus löytyi näkemyksestä suomalaisten mielipiteeseen Nato-jäsenyydestä. Puolustuspuheenvuoroissa luotiin kuva, jossa suomalaisten suuri enemmistö on harkitusti ja tietoisesti sodan myötä muuttanut mielipiteensä. Tämän mielipiteen muutoksen vuoksi päättäjillä on jopa velvollisuus viedä Suomi Natoon. Vastustuspuheenvuoroissa kuvattiin kansaa, joka on peloteltu kannattamaan Nato-jäsenyyttä. Pelotteluun on puheenvuorojen mukaan osallistunut erityisesti media uutisoinnillaan.

Yhteistä puolustus- ja vastustuspuheenvuoroille oli suuren yhteishengen nostaminen maanpuolustustahtoon ja Suomen sotahistoriaan liittyen. Vaikka jäsenyyttä puolustavat puheenvuorot pitivät Natoa välttämättömyytenä, ne pitivät maanpuolustustahtoa puolustuksen lähtökohtana. Tämä nousee esille myös vastustuspuheenvuoroissa. Mielenkiintoiseksi nousee myös kyseisen päätöksen nostaminen oppositio-hallitus-jaottelun ulkopuolelle. Parlamentarisessa päätöksenteossa ominainen piirre häivytetään keskustelussa konkreettisin sanavalinnoin. Esimerkiksi oppositiokansanedustaja Petteri Orpo toteaa puheenvuorollaan seuraavasti: "Tässä historiallisessa kansallisen turvallisuuden ratkaisussa ei ole hallitusta tai oppositiota, vaan tämä on tehty kansakuntana yhdessä." Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Jussi Saramo ilmoittaa puheenvuorossaan vasemmistoliiton sopineen äänestyksen olevan oman tunnon kysymys: "Vasemmistoliiton ryhmässä on sekä liittoutumisen puolesta että sitä vastaan äänestäviä edustajia oman kokonaispunnintansa lopputuloksena." Konkreettisten sanavalintojen lisäksi ilmiö on nähtävissä myös puheenvuorojen jakautumisessa puolustus- ja vastustuspuheenvuoroihin. Vain kaksi oppositiopuolue-edustajaa vastusti hallituksen esitystä. Vastustajia oli enemmän hallituspuolueista.

Iro Särkän (2019) väitöskirjan tulokseen verrattaessa Naton voi todeta herättäneen enemmän tunnepohjaista keskustelua, kuin vuosina 1995–2017, jolloin pääpaino on ollut logoksella. Tämä voi tosin selittyä mielipiteiden selkiytymisellä: Särkkä esittää johtopäätöksissään, että jo vuosina 1995–2017 Naton kannattajat ja vastustajat käyttivät pathosta ja ethosta enemmän, kuin ryhmät, joilla jäsenyydestä ei ollut selvää

mielipidettä. Mitä maltillisempi puhujan näkemys oli, sitä enemmän puhuja käytti logosta ethoksen ja pathoksen sijaan. (Särkkä, 2019, s. 216–219) Tässä aineistossa vain yksi puheenvuoro jätti mainitsematta selvän mielipiteen Natoon liittymisestä.

Analyysin tuloksena voidaan todeta, että keskustelussa käytettiin moninaisia retorisia keinoja. Sekä vastustus-, että puolustuspuheenvuoroissa käytettiin kaikkia vaikuttamisen keinoja eli ethosta, pathosta ja logosta. Erilaiset tyyllilliset keinot, metaforat ja adjektiivit olivat runsaassa käytössä molemmin puolin. Puolustuspuheenvuoroissa keskityttiin erityisesti kauniisiin sanavalintoihin, tunteisiin vetoamiseen ja yleiseen mielipiteeseen. Mielenkiintoista onkin, onko puheenvuorojen suunnittelussa keskitytty enemmän juhlapuheeseen ennen ”varmaa” päätöstä, vai mielipiteeseen vaikuttamiseen. Myös Ukrainan esimerkkiä esiintyi runsaasti jäsenyyden perusteena. Vastustuspuheenvuoroissa keskityttiin asiantuntijalausunnoilla perusteluun. Myös tunteisiin vedottiin erityisesti uhkakuvaa luomalla. Puolustus- ja vastustuspuheenvuoroissa luotiin hyvin erilaista narratiivia Natosta instituutiona, jäsenäänestysvalmistelun huolellisuudesta sekä kansan mielipiteestä jäsenyyteen. Puheenvuoroista oli havaittavissa myös Suomen ulkopoliittiset koulukunnat. Puolustuspuheenvuorot nojasivat euroatlanttisen perinteen mukaisesti liittoutumisen turvaan ja Suomen oikeuteen liittoutua. Vastustuspuheenvuoroissa pelättiin toisaalta pienvaltiorealistisesti Venäjän reaktiota jäsenyyteen, mutta painotettiin globalistisen koulukunnan mukaisesti ihmisoikeuspolitiikan tärkeyttä myös Nato-jäsenäänestyksen perusteena.

Tutkimus antoi kattavan kuvan Suomen eduskunnan retoriikasta Nato-jäsenyyteen liittyen juuri ennen jäsenäänestystä. Tulos on hyvää jatkoa tutkimukselle Suomen Nato-retoriikasta ja sen kehittymisestä kohti jäsenyyttä. Mielenkiintoista olisi tutkia, miten retoriikka jatkaa muodostumistaan Suomen ollessa Naton jäsen: muuttuuko retoriikka, ja miten esimerkiksi narratiivi Naton arvomaailmasta kehittyy Suomen ollessa osa liittoumaa.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Eduskunta. (20.5.2022) Täysistunnon pöytäkirjan pääsivu PTK 56/2022 vp. Haettu osoitteesta:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Sivut/PTK_56+2022.aspx

Kirjallisuus

Aaltola, M. (2003). *Suomen ulkopoliitiikan kielipelejä: Analyysi ulkopoliitiikan tutkimuksesta 1970–2003*. Tampere University Press: Taju.

Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.

Aristoteles. *Retoriikka*. Suomentanut (2012) Hohti, P., Myllykoski, P., & Sihvola, J. Gaudeamus.

Blombergs, F. (2016a). *Johdatus Suomen turvallisuuspolitiikkaan kylmän sodan jälkeisessä Euroopassa*. Teoksessa Blombergs, F. (2016). *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4.

Blombergs, F. (2016b). *Suomen NATO-jäsenyyden edut ja haitat realismin näkökulmasta tarkasteltuna*. Teoksessa Blombergs, F. (2016). *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4.

Cicero, M. T. *Puhujasta (De oratore)*. Suomentanut A. Vuola. (2010). Gaudeamus.

Dunay, P. (2012). *NATO enlargement Close to the end?* Teoksessa Herd, G. P., & Kriendler, J. (Toim.). (2012). *Understanding nato in the 21st century: Alliance strategies, security and global governance*. Taylor & Francis Group

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.

Forsberg, T. (2002). *Suomi ja Nato: otan vai jätän?* Teoksessa Forsberg, T. (2002). *Nato-kirja*. Ajatus.

- Forsberg, T. (2016). *Suomen Nato-politiikka konstruktivismin näkökulmasta*. Teoksessa Blombergs, F. (2016). *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4.
- Forsberg, T., & Vaahtoranta, T. (1993). *Johdanto: Suomen ulkopoliitiikka tutkimuksen kohteena*. Teoksessa Forsberg, T., & Vaahtoranta, T. (1993). *Johdatus Suomen ulkopoliitiikkaan: Kylmästä sodasta uuteen maailmanjärjestykseen*. Gaudeamus.
- German, T. (2017). *NATO and the enlargement debate: enhancing Euro-Atlantic security or inciting confrontation?* *International Affairs* 93: 2 291–308. DOI: 10.1093/ia/iix017
- Haapanen, P. (1996). *Roomalaisten korkein taito*. Teoksessa Palonen, K. & Summa, H. (1996) *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino.
- Haukkala, H. (2012). *Luku 1: Onko Suomen ulkopoliitiikalla pitkää linjaa?* Teoksessa Haukkala, H. (2012). *Suomen muuttuvat koordinaatit*. Gummerus.
- Haukkala, H. & Vaahtoranta, T. (2016). *Suomen turvallisuuspolitiikan linjat ja koulukunnat*. Teoksessa Blombergs, F. (2016). *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4.
- Edström, H., & Gyllensporre, D. (2023). *Exploring NATO's enlargements in Northern Europe: Theorizing military transformation*. *Comparative Strategy*. DOI: 10.1080/01495933.2023.2182111
- Jokinen, A. (2016a). *Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka*. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Jokinen, A. (2016b). *Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen*. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Lanoszka, A. (2020). *Thank goodness for NATO enlargement*. *International Politics*. 57(3), 451–470. <https://doi.org/10.1057/s41311-020-00234-8>

- Marten, K. (2023). *NATO Enlargement: Evaluating Its Consequences in Russia*. Teoksessa Goldgeier, J. & Itzkowitz Shiffrinson, J. R. (2023) *Evaluating NATO Enlargement: From Cold War Victory to the Russia-Ukraine War* Cham. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Martin, J. (2014). *Politics and rhetoric: A critical introduction*. Routledge.
- Mickelsson, R., & Oksanen, M. (2011). *Moraalin luonne ja omantunnonkysymykset*. *Politiikka : Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu*, 53(3), 197-213.
- Möttölä, K. (1993). *Puolueettomuudesta sitoutumiseen: Turvallisuuspoliittisen perusratkaisun muutos kylmästä sodasta Euroopan murrokseen*. Teoksessa Forsberg, T., & Vaahtoranta, T. (1993). *Johdatus Suomen ulkopoliittikkaan: Kylmästä sodasta uuteen maailmanjärjestykseen*. Gaudeamus.
- Palonen, K. (1996). *Johdanto: Retorinen käänne?* Teoksessa Palonen, K. & Summa, H. (1996) *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Vastapaino.
- Palonen, K. (2012a). *Parlamentarismi retorisenä politiikkana*. Vastapaino.
- Palonen, K. (2012b). *Parlamentaarinen retoriikka – puntaroidaan ja suostuttelevan politiikan tyyli*. Teoksessa Heikkinen, Vesa, Voutilainen, Eero, Lauerma, Petri, Tiililä, Ulla & Lounela, Mikko (eds.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 29. Kotimaisten kielten keskus.
- Pesu, M. (2017). *Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön*. Puolustusministeriö.
- Pursiainen, C. & Forsberg, T. (2015). *Ulkopoliittikkaa norsunluutornista*. Chan Puma House.
- Sirén, T. (2016). *Suomen Nato-jäsenyys liberalismiin näkökulmasta tarkasteltuna*. Teoksessa Blombergs, F. (2016). *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4.
- Särkkä, I. (2019). *Nato-retoriikka Suomen turvallisuuspoliittisessa keskustelussa*. Helsingin yliopisto.
- Vinayaraj, V. K. (2011). *Finland's Self-Defence Strategies*. *International Studies* (New Delhi), 48(3-4), 257-280. <https://doi.org/10.1177/0020881713485019>

Verkkolähteet

- Eduskunta (17.5.2022a). Tiedotteet: Eduskunta kannattaa Suomen Nato-jäsenyyshakemuksen jättämistä. Haettu osoitteesta: <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Eduskunta-kannattaa-Suomen-Nato-j%C3%A4senyyshakemuksen-jattamista.aspx>
- Eduskunta (17.5.2022b). Tiedotteet: Selonteko Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon lähetekeskustelussa. Haettu osoitteesta: <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Selonteko-Suomen-liittymisesta-Pohjois-Atlantin-liittoon-lahetekeskustelussa.aspx>
- Eduskunta: Verkkolähetykset (17.5.2022c). *Eduskunnan täysistunto 17.5.2022*. Haettu osoitteesta: <https://verkkolahetys.eduskunta.fi/fi/taysistunnot/taysistunto-58-2022?autoplay=1>
- Eduskunta: Verkkolähetykset (20.4.2022d). *Eduskunnan täysistunto 20.4.2022*. Haettu osoitteesta: <https://verkkolahetys.eduskunta.fi/fi/taysistunnot/taysistunto-41-2022>
- Helsingin Sanomat (23.3.2022). *Nato-jäsenyyttä kannattaa 54 prosenttia suomalaisista, vastustajia noin viidennes*. Haettu osoitteesta: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008701838.html>
- Iltalehti (14.3.2022). *IL-kysely: Enemmistö - 57 prosenttia - demarivoikuttajista kannattaa Nato-jäsenyyttä* Haettu osoitteesta: <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/d265de14-9a16-45f3-b0bb-b8a9b53b3d95>
- MTV Uutiset (11.04.2022). *MTV:n kysely: Nato-jäsenyyttä kannattaa 68 prosenttia suomalaisista – Venäjän vastatoimet huolestuttavat*. Haettu osoitteesta: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mtv-n-kysely-nato-jasenyytta-kannattaa-68-prosenttia-suomalaisista/8400808>
- NATO. *NATO Member Countries* (Luettu 31.3.2024). Haettu osoitteesta: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm
- NATO. *What is NATO?* (Luettu 15.10.2023). Haettu osoitteesta: <https://www.nato.int/natowelcome/index.html>
- Tasavallan presidentti (12.5.2022). *Tasavallan presidentin ja pääministerin yhteislausunto Suomen Nato-jäsenyydestä*. Haettu osoitteesta: <https://www.presidentti.fi/tiedote/tasavallan-presidentin-ja-paaministerin-yhteislausunto-suomen-nato-jasenyydesta/>

Ulkoministeriö. *Suomen Nato-jäsenyys*. (Luettu 15.10.2023). Haettu osoitteesta:
<https://um.fi/suomen-nato-jasenyys>

Yle (9.5.2022). *Ylen kysely: Nato-jäsenyydellä on suomalaisten vankka tuki – 76 prosenttia haluaa Suomen Natoon*. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/a/3-12436782>

Muut lähteet

Ulkoasiainvaliokunta (17.5.2022). Valiokunnan mietintö UaVM 5/2022 vp— VNS 1/2022 vp, VNS 3/2022 vp. Haettu osoitteesta:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/UaVM_5+2022.aspx

Valtioneuvosto (13.4.2022a). Ajankohtais selonteko turvallisuusympäristön muutoksesta (VNS 1/2022). Haettu osoitteesta: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-772-0>

Valtioneuvosto (15.5.2022b). Selonteko Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon (VNS 3/2022). Haettu osoitteesta:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_3+2022.pdf